

המכתה

לְסֵפֶר הַקְּדוֹשׁ

לְקוּטֵי מוֹהַר"ן

עַל הַתּוֹרָה וּמוֹעֲדֵי הַשָּׁנָה

עִם לְקוּטֵי הַתּוֹפְלוֹת

ג' ליון 162

פְּרָשַׁת קְדוּשֵׁים תשפ"ב

פְּרָקֵי אָבוֹת פְּרָק שְׁנִי | חֵדֶשׁ אֵייר

האורה

רבינו נחמן מברסלב
זיע"א

הוצאות הגליון נתנדב
ע"י אנ"ש היקרים

לע"נ הרה"ג איש צדיק תמים
מוהר"ר אהרן גרשון מנחם
ב"ר אפרים שמואל זצ"ל

נלב"ע ח' אלול תשע"ח
תנצב"ה

לרפואת
מלכה בת ברכה אסתר
לרפואה שלימה בקרוב

לְחִיּוֹרַת
בְּאוֹר הַפְּרָשָׁה

עִם הַתּוֹרָה
דְּעִתִּיקָא סְתִימָא

דְּעִתִּידָא
לְאַתְגַּלְיָא
לְעִתִּיד־לְבָא

יו"ל בעז"ה ע"י

מכון אור האורות
רבינו נחמן מברסלב זיע"א

052.763.1800

B48148@gmail.com

פְּרַשְׁת קְדוּשִׁים

"קְדוּשִׁים תְּהִיּוּ בִּי קְדוּשׁ אֲנִי" (ויקרא יט, ב)

כל מקום שאֵתה מוצא גֵּדֶר עֲרוּה, אֵתה מוצא קְדוּשָׁה.
(רש"י: ויקרא ירבה כד, ו)

בִּי עַל־שֵׁם־זֶה נִקְרָא 'לְשׁוֹן־הַקְּדוּשׁ' - בִּי
"כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתה מוֹצֵא גֵּדֶר עֲרוּה,
אֵתה מוֹצֵא קְדוּשָׁה" (ויקרא ירבה כד, ו).

[לְקוּטֵי־עֲצוֹת, קְדוּשָׁה א: וְזֶה זֹכִיךְ עַל־יְדֵי קְדוּשַׁת
הַלְשׁוֹן וְהַדְבּוּר שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ בְּדַבּוּרִים קְדוּשִׁים].

ג.

(ח"א לו, בסוף)

מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִזְּאֵת הַתְּאוּה' -
נִתְקַשֵּׁר בְּמַלְכוּת־שָׁמַיִם, "הַנִּקְרָא
'אֲנִי'" (זֶה־רַק מִקֶּץ רד:).

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט, ב): "קְדוּשִׁים תְּהִיּוּ בִּי
קְדוּשׁ אֲנִי", "וּבְכָל מְקוֹם שֶׁאֵתה
מוֹצֵא גֵּדֶר עֲרוּה תִּמְצָא קְדוּשָׁה" (רש"י שם;
ויקרא ירבה כד, ו).

"אֲבָל מֵאֵן דְּגָלֵי עֲרִיין - הָכִי אִיהוּ אֲתַגְלֵי
בֵּין אֲנִין עֲרִיין, דְּאֲנִין אֲלֻקִּים
אַחֲרִים" (שְׁמוֹת כ, ב; תְּקוּנַיִת־זֶה־רַק פט:).

"אֵל תִּפְנּוּ אֶל הָאֱלִילִים" (ויקרא יט, ד)

ד.

(ח"א לו, בסוף)

"מֵאֵן דְּגָלֵי עֲרִיין, הָכִי אִיהוּ אֲתַגְלֵי בֵּין
אֲנִין עֲרִיין, דְּאֲנִין אֲלֻקִּים אַחֲרִים"
(שְׁמוֹת כ, ב; תְּקוּנַיִת־זֶה־רַק פט:).

וּבְשִׁבְל־זֶה מוּבָא בְּזֶה־רַק (קְדוּשִׁים פד:): "כִּד
חֲזִי רַבִּי שְׁמַעוֹן נָשִׂי
שִׁפְרִין, אָמַר: 'אֵל תִּפְנּוּ אֶל אֱלִילִים'"

א.

(ח"א יא, ג)

עַל־יְדֵי שִׁיְהִי נִזְהָר וְנִשְׁמָר שִׁיְהִי 'כְּבוֹד
הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ' בְּשִׁלְמוֹת, זֹכָה
לְדַבּוּרִים הַמְּאִירִים בַּתּוֹרָה שֶׁמְאִירִים לוֹ
לְתִשׁוּבָה. וְזֶה תְּלוּי בְּשִׁמִּירַת הַבְּרִית־קְדוּשׁ.

וְ'כְבוֹד' בְּשִׁלְמוֹת, אִינּוּ בִּי־אִם עַל־יְדֵי
וְא"ו' שִׁימְשִׁיךְ לְתוֹכָה.

בִּי "כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְא"ו, הוּא מוֹסִיף"
(פְּסָחִים ה). - הִינּוּ בְּחִינַת 'תּוֹסֵפוֹת
קְדוּשָׁה', שִׁמִּירַת־הַבְּרִית, כְּמֵאֵמֶר חז"ל
(ויקרא ירבה כד, ו): "כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתה מוֹצֵא
גֵּדֶר עֲרוּה, אֵתה מוֹצֵא קְדוּשָׁה" - בִּי זֶה
תְּלוּי בְּזֶה, 'גְּאוֹת' וְ'נְאוּף', כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חז"ל
(סוֹטָה ד:).

ב.

(ח"א יט, ג)

עַל־יְדֵי 'לְשׁוֹן־הַקְּדוּשׁ', רוּמְמָנו מִכָּל
הַלְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים.

הִינּוּ: שֶׁהֲרַע' שִׁישׁ לְהַלְשׁוֹן שֶׁל הָאֵמָה
אַחִיזָה בּוֹ - נִתְבַּטַּל וְנוֹפֵל עַל־יְדֵי
'לְשׁוֹן־הַקְּדוּשׁ'. וְהֲרַע־הַפּוֹלֵל שֶׁל 'תְּאוּת־
נְאוּף' שֶׁכָּל הַשְּׁבָעִים־לְשׁוֹן כָּלוּלִין בּוֹ, נוֹפֵל
וְנִתְבַּטַּל.

(ויקרא יט, ד) - כי נאוף היא עריות, אלקים אחרים" (שמות כ, ב), מלכות הרשעה.

(ב) ו'התלמידים' - יש להם 'יראת הרב' - בחינת "מורא רבך".

ה.

(ח"א עב)

באמת: מי שיש לו ידעה' - הוא אצלו שטות גדול, ואינו נחשב אצלו אפלו לשום מעלה, מה שאינו נופל עליו הרהוריזנות, ואינו צריך כלל לזרק ולנענע ראשו כלל.

וכמו שאצל רב בני-אדם הוא שטות ושגגון הרהורי עבודה-זרה' - פן אצלו שטות ה'הרהוריזנות'.

ועל-כן איתא בזהר (קדושים פד): "שרבי שמעון בר יוחאי פד חזא נשין שפירין, אמר: אל תפנו אל האלילים" (ויקרא יט, ד) - כי הם בחינת 'אלילים'.

"איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא יט, ד)

- ענין 'מורא אב ואם' -

ו.

(ח"א ס, ד)

ש'למות-היראה', היא בבחינת שלש קוין: א) "מורא שמים" (אבות פ"א מ"ג). ב) "מורא רבך" (שם פ"ד מ"ב). ג) "מורא אב ואם" (ויקרא יט, ג).

וכפיש 'חכם-הדור' שזוכה ל'תלמידים-הגונים' ול'בנים-הגונים' - אזי ה'יראה' בשלמות.

(א) כי 'יראת החכם והרב שבדור' - הוא בחינת "מורא שמים".

(ג) ו'הבנים' - יש להם "מורא אב ואם".

ש'על-ידי שלש יראות' אלו - ה'יראה' בשלמות.

ובחינת 'יראה' של כל אחד מהשלש' הנ"ל - צריך שיהיה כלול מ'שלש שלש'.

דהיננו: 'מורא של הרב', שהוא "מורא שמים" - צריך שיהיה כלול בכל ה'תלת' מחין וכו'.

ו'יראת-התלמיד', דהיננו: "מורא רבך", שהוא על-ידי הלמוד שמקבל מהרב וכו' - צריכה שתהיה נמשכת בכל חלקי הלמוד, בחינת 'שלש קוין' וכו'.

ו'יראת-הבן', שהוא "מורא אב ואם" - צריך להמשיכה בבחינת נחלת אבות, בחינת (משלי יט, יד): "בית והון נחלת אבות".

וצריך שתתפשט ה'יראה' על כל חלקי עשירות, שהם נחלת אבות. דהיננו בחינת 'שלש קוין', בחינת (בבא-מציעא מב.): "לעולם ישלש אדם מעותיו, שלישי בפרקמטיא, ושליש בפרקע, ושליש בידו". וכו'.

[לקוטי-עצות, ברית פגמו ותקונו נא: על-ידי יראה, דהיננו: מורא שמים, ומורא רבך, ומורא אב ואם' - נצולין מ'ופי הנשים, ומ'חן של שקר. וזוכין לעשירות].

”פגול הוא לא ירצה” (ויקרא יט, ז)

ז.

(ח”א לז, ו)

עקר הַסְרוּךְ-הַפְּרָנְסָה שְׁנַתְמַעַט בְּדוֹרוֹת הַלְלוֹ, אֵין זֶה אֶלָּא עַל-יְדֵי הַשׁוֹחֲטִים שְׁאִינֵם-מְהַנְּנִים.

כִּי יֵשׁ שׁוֹחֲטֵ-הַגּוֹן מְאֹכִיל וּמְפָרְנֵם לְיִשְׂרָאֵל, כִּי מַלְבִּישׁ הַנֶּפֶשׁ שְׁבַחִי, בְּמִדְבַר - בְּדַבּוּר הַבְּרָכָה שְׁמִבְרָךְ.

וּכְשִׁ-אֵינוֹ-הַגּוֹן - אָזִי בְּשַׁעוּמַד עִם הַחֲלִיף לְשַׁחַט הַחִי, עוֹמֵד בְּרוֹצַח-נַפְשׁוֹת, וַיֵּשׁ צַעַר לְהַנֶּפֶשׁ-הַחִי שְׁצוּעֶקֶת בְּקוֹל מַר, כִּי אֵינוֹ שֵׁם בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה, וְחוֹשֵׁב מְחַשְׁבֵּת פְּגוּלָּה.

אִי לֹו לְהַשׁוֹחֵט הַזֶּה שְׁהַרְגֵה אֶת הַנֶּפֶשׁ וּמִסַּר אוֹתָהּ בְּכַף אוֹיְבֶיהָ, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַפְּרָנְסָה בִּיגִיעָה וְטִרְחָא גְדוּלָּה.

”לא תגנבו” (ויקרא יט, יא)

”ולא תגזל” (ויקרא יט, יג)

ח.

(ח”א כט, ט)

הַגּוֹזֵל אֶת חֵבְרוֹ, גוֹרֵם יְדֵם-נְדָה לְשַׁכִּינָה, בְּבַחֲיִנַת (יחזקאל ז, יט): ”וְזַהְבָּם לְנָדָה”.

בְּשִׁבְלִי-זֶה נִקְרָא אֲזָלָה, בְּחִינַת בְּגָד, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (ישעיה כד, טז): ”וּבְגָד בּוֹגְדִים בְּגָדוֹ” - הֵינּוּ: פְּגַם־הַבְּגָדִים, בְּחִינַת (שְׁבַת קיג): ”שְׁנַמְצָא רֹבֵב עַל בְּגָדָיו”, בְּחִינַת פְּגַם־הַבְּרִית.

ט.

(ח”א לה, א)

דַּע: כִּי תִשׁוּבָהּ הִיא לְשׁוּבָה אֶת הַדְּבַר לְמָקוֹם שֶׁנִּטַּל מִשָּׁם, וְהוּא בְּחִינַת ”זִרְקָא - דְּאִזְדְּרִיקַת לְאַתְרֵהּ דְּאִתְנַטְיִלַת מִתְּמָן” (תקוני-זהר מג: ס. פז: ועוד), וּמֵאֵן הֵהוּא אֶתְרֵהּ, הוּא הַחֲכָמָה, שֶׁהוּא שָׂרֵשׁ כָּל הַדְּבָרִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (תהלים קד, כד): ”כָּלֶם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ”.

[לְקוּטֵי-הַלְכוּת, גְּזֵלָה ג, ג: הַתִּשׁוּבָהּ עַל כָּל הַחֲטָאִים, הוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַגְּזֵלָה וְהַעֲשָׂק אֲשֶׁר גָּזַל וְעָשָׂק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּכְנִסְתֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי חֲטָאִיו. וְעַל-כֵּן אֵינָא בְּזַהְרֵי-הַקְּדוּשׁ וּמוֹבָא בְּדְבָרֵי רַבְּנֵי ז”ל (ח”א לה, א): ”שִׁתְּשׁוּבָה הוּא בְּחִינַת זִרְקָא, דְּאִזְדְּרִיקַת לְאַתְרֵהּ דְּאִתְנַטְיִלַת מִתְּמָן” - הֵינּוּ: לְהַחֲזִיר אֶת הַדְּבַר לְמָקוֹם שֶׁנִּטַּל מִשָּׁם].

י.

(ח”א נט, ה)

כָּל הַנֶּפְשׁוֹת שְׂרָשָׁם בְּעִשְׂרֵי-רוֹת, בְּבַחֲיִנַת (דְּבָרִים כד, טו): ”וְאֵלֵיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ”. בְּשִׁבְלִי-זֶה ”הַגּוֹזֵל מְמוֹן יִשְׂרָאֵל, כְּאֵלֵיו גּוֹזֵל אֶת נַפְשׁוֹ” (בְּבֵא-קַמָּא קיט).

יא.

(ח”א סט - ח”מ אסור גזלה אפלו במחשבה)

הַגּוֹזֵל אֶת חֵבְרוֹ - גּוֹזֵל מִמֶּנּוּ בְּנִיּוֹ. עַל-יְדֵי שְׁגוּזָל וְנוֹטָל הַתְּנוּצָצוֹת אוֹר־נֶפֶשׁהּ שֶׁל אִשְׁתֵּי חֵבְרוֹ שְׁגוּזָל מִמֶּנּוּ.

וְזֶה שְׂאֵמְרוּ חַז”ל (בְּבֵא-קַמָּא קיט): ”הַגּוֹזֵל אֶת חֵבְרוֹ, כְּאֵלֵיו גּוֹזֵל מִמֶּנּוּ נֶפֶשׁ בְּנִיּוֹ וּבְנוֹתָיו”.

וְזֶה סוּד בְּנִינַת הַגְּמָרָא (בְּבֵא-קַמָּא קג): ”הַגּוֹזֵל אֶת חֵבְרוֹ שְׂוָה פְּרוּטָה, יוֹלִיכֵנּוּ אַחֲרָיו אֶפְלוֹ לְמַדִּי”.

הַגְּמָרָא הִיא נַעֲלָמַת וְנִסְתָּרַת מְאֹד - וְזֶה כּוֹנֵנָתָם הַאֲמַת: ”הַגּוֹזֵל וְכוּ”,

יוליכנו אחריו אפלו למדי" - הינו: "למודי ה", הינו: ה'בנים', כמה שפתוב (ישעיה נד, יג): "וכל בניך למודי ה" - שצריך להחזיר לו אפלו הבנים שגזל ממנו על-ידי שגזל את ממונו.

ודע: שעל-ידי צדקה, יוכל לתקן ממון גזלה' שגזלו על-ידי חמדה'.

כי גזלה' ממש - אין לה תקון עד "שישיב את הגזלה" (ויקרא ה, כג). וכן "אם גזל את הרבים - צריך לעשות בהממון שגזל צרכי רבים" (ביצה כט.).

אבל אם יש לו ממון גזלה על-ידי חמדה' - זה יכול לתקן על-ידי צדקה' - שעל-ידי צדקה', יתקיים אצלו ממונו', אף שהיא של גזלה' על-ידי חמדה'. (עין בפנים באריכות כל התורה).

יב.

(שיחות הר"ן קטז)

אחד היה מדבר עמו, והיה משבח איש אחד שמתנהג בישר ואמר עליו: "שהוא ארינטליך" (אדם ישר)!"

ענה הוא ז"ל ואמר: "שעל איש ישראלי אין שיה' לומר ארינטליך!"

כי אמות העולם' - יש להם הנהגות- נימוסיות', מה שהשכל והישר מחייב, שזה נקרא ארינטליך'.

אבל ישראל "עם קדוש" (דברים ג, ו; יד, ב; יד, כא; כו, יט) - אפלו אלו המצוות שהם מצד דרך-ארץ מה שהישר והשכל מחייב - אין עושין מחמת דרך-ארץ מצד חיוב השכל והישר, רק מגזרת המלך הבורא יתברך-שמו שצוה עלינו בתורתו לעשות כן.

וזה שאמר דוד המלך עליו-השלום (תהלים קיט, לב): "דרך מצותיה ארוץ".

הינו: שאפלו המצוות והנהגות שנקראים "דרך" - דהינו: שהם מדרך-הארץ', שמצד הדרך-ארץ' וה'ישר' מחיבים להתנהג כן, כגון: לבלי לגזל את חברו, וכיוצא בזה.

"מצוותיה ארוץ" - הינו: שאינו מקיים מצד 'נימוסיות ודרך-ארץ', כייאם מחמת 'מצוות התורה הקדושה'. כייאם "מצותיה ארוץ" - שאני רץ לקיים מצוותיה שגזרת עלינו בתורה וכו'.

יג.

(ספורי-מעשיות, מעשה ג מחגר)

הספור של הגזלנים, וסופם. והתשובה שנתן החגר לראש הגזלנים, וסופו.

יד.

(ספר-המדות, עניני גנבה וגזלה')

[א] מי שנפתה לבו לגזל, וכיון שהתיר לעצמו גזלת חברו הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה להסירו מדרך הרעה (גנבה-וגזלה א).

[ב] בעון הגזל, הגובאי עולה, ורעב הוה, ובני אדם אוכלין בשר בנייהם (גנבה-וגזלה ב).

[ג] הגוזל את חברו שוה פרוטה, כאלו נוטל נשמתו ונשמת בניו ובנותיו, ואפלו גרמא (גנבה-וגזלה ד).

[ד] מי שלא חס על ממון חברו, בידוע שהוא 'גנב' (גנבה-וגזלה ה).

[ה] מי שנוטל חלק מגנבה, לסוף שיתגלה הדבר (גנבה-וגזלה יא).

"ויראת מאלקיך" (ויקרא יט, יד-לב)

דבר המסור ללבו של אדם נאמר בו "ויראת".
(רש"י; קדושין לב:)

טו.

(ח"א יד, ז"י)

לפי ה'כבוד' שמכבד יראי-השם, כן עלה
ה'כבוד' לשרשו.

ועקר הדבר: ש'יכבד יראי-השם' בלב
שלם, כמו שאמרו חז"ל (קדושין לב:):
"**דבר המסור ללב, נאמר בו ויראת**
מאלקיך" (ויקרא יט, יד-לב) - ושם עקר
ה'כבוד', כמו שפתיב (ישעיה כט, יג): "בשפתיו
כבודוני ולבו רחק ממני".

וזך בחינת (תהלים פא, ד): "בכסא" - לשון
ה'תכסיא', שזך הדבר מכסה מעין כל.

טז.

(ח"א טו, ג)

שרשי-היראה הוא 'דעת', כמו שפתיב
(משלי ב, ה): "אז תבין
יראת ה' ודעת אלקים תמצא".

ועקר ה'דעת' הוא ב'לב', כמו שפתיב
(דברים כט, ג): "ולא נתן לכם לב
לדעת".

גם שם 'עקר היראה', כמו שאמרו חז"ל
(קדושין לב:): "**דבר המסור ללב, נאמר**
בו: ויראת מאלקיך" (ויקרא יט, יד-לב) - הינו:
שידע ממי יתירא. הינו: "ליראה את השם
הנכבד" (דברים כח, נח), 'יראת-הרומונות'.

זז.

(ח"א קנד)

כל היסורין והדינים שיש לאדם, הם
מה'יראות-הנפולות' שנפלו לתוך

[ו] עיר שיש בה גנבים, בידוע שהרב אוהב
שחד (גנבה-וגזלה יב).

[ז] על-ידי דברים-בטלים, באים גנבים (גנבה-
וגזלה יג).

[ח] מתר לגנב 'דעת הבריות', כדי להציל
נפש מ'ישראל' (גנבה-וגזלה יד).

[ט] מי שמביש פני חברו, לסוף שפמים
עדות שקר, כדי שיגזל ממון (גנבה-וגזלה טו).

[י] על-ידי גנבת-דעת, בא הסיושלום 'חלי
הראה וחה' (גנבה-וגזלה ח"ב א).

[יא] על-ידי גנבת-דעת, בא לידי 'הרהורי-
זנות' עם 'גויה' (גנבה-וגזלה ח"ב ב; הרהורים ח"ב כ).

[יב] הגזל את חברו, על-ידי-זיה מטמאין
אותו בטמאת קרי (ממון יד).

[יג] על-ידי גנבה, מפסיד את ה'דעת' (גנבה-
וגזלה ח"ב ג; דעת ח"ב טז).

[יד] ה'גנבה', מזיק ל'עינים' (גנבה-וגזלה ח"ב ד;
ראיה ח"ב יד).

[טו] מי שיש לו 'הרהורי-נשים', בטולם:
על-ידי שלא יגנב 'דעת-הבריות' (הרהורים ט).

[טז] כשתשמר את-עצמך מ'גזלות'
ומ'שבועות' ומ'שקר - לא תפול ממדרגתך
(נפילה יא).

[יז] על-ידי גנבה, ה'משקות' מתקלקל
(משקה א).

[יח] כשמוציא גזלה מתחת יד חברו, פאלו
נתן צדקה (צדקה י).

"ולא תשקרו איש בעמיתו" (ויקרא יט, יא)

עניני 'שקר' - נמצאים בפרשת 'משפטים'
בפסוק (שמות כג, ז): "מדבר שקר תרחק"

הַדָּבָר שֶׁמִתְפַּחַד וַיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִין מִמֶּנּוּ, וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם לְשֵׁרֶשׁם לְמִקּוּמָם.

וְ'מִקּוּמֵי-הַיְרָאָה' הִיא בְּלִבְּךָ, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י (וַיִּקְרָא יט, יד-לב):
 "דָּבָר הַמְּסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל אָדָם נֹאמֵר בּוֹ: 'וַיְרֵאתָ' (שם).

וְהַיְרָאָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עִם דַּעַת, וְהַדַּעַת צְרִיךְ לְהִיּוֹת בְּלִבְּךָ, וְאִזִּי נֹאמֵר (מְשֻׁלֵי ב, ה): "אִז תִּבִּין יְרֵאתָ ה', וְדַעַת אֵלֶּקִים תִּמְצָא".

יח.

(ח"ב א, ד)

שְׁלֵמוֹת-הַיְרָאָה תְּלוּיָהּ בְּלִבְּךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל (קְדוּשִׁין לב:): "דָּבָר הַמְּסוּר לְלִבְּךָ נֹאמֵר בּוֹ 'וַיְרֵאתָ'" (וַיִּקְרָא יט, יד-לב).

"וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בְשֵׁמִי לְשָׁקֵר" (וַיִּקְרָא יט, יב)

– עֲנִינִי 'שְׁבוּעַת שָׁקֵר' –

יט.

(סְפָר־הַמִּדּוֹת, עֲנִינִי 'שְׁבוּעַת-שָׁקֵר')

[א] מִי שֶׁנִּזְהָר מִ'שְׁבוּעַת-שָׁקֵר', בּוֹדֵאֵי לֹא יַעֲבֹר עָלָיְךָ (וַיִּקְרָא יט, יח): "לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטּוֹר" (אַהֲבָה י).

[ב] עַל-יְדֵי 'שְׁבוּעַת-שָׁקֵר', נוֹפְלִים מִ'אַמוּנָה' (אַמוּנָה לַה; שְׁבוּעָה ב).

[ג] עַל-יְדֵי שְׁבוּעוֹת וּקְלָלוֹת בְּאֵים מַחֲשָׁבוֹת רַעוֹת (הַרְהוּרִים לב).

[ד] עַל-יְדֵי 'שְׁבוּעַת-שָׁקֵר', בְּאֵין הַרְהוּרִי-נְאוּף' (נְאוּף נד; שְׁבוּעָה ד).

[ה] כְּשֶׁתִּשְׁמַר אֶת-עֲצֻמְךָ מִגְּזוּלוֹת, וּמִ'שְׁבוּעוֹת, וּמִ'שָׁקֵר' – לֹא תִפֹּל מִמִּדְרַגְתְּךָ (נְפִילָה יא).

[ו] עַל כָּל עֲבֻרוֹת שְׁבִתוֹרָה, נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ. וְכֵאֵן (שְׁבוּעַת-שָׁקֵר), מִמֶּנּוּ, וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ, וּמִכָּל הָעוֹלָם כְּלוּ. וּמִמֶּנּוּ נִפְרָעִין לְאַלְתֵּר (שְׁבוּעָה ח).

[ז] דְּבָרִים שֶׁאֵין אֵשׁ וּמַיִם מְכַלִּין אוֹתָם, 'שְׁבוּעוֹת-שָׁקֵר' מְכַלִּין אוֹתָן (שְׁבוּעָה ט).

"לֹא תִמְלַל חֵרֵשׁ" (וַיִּקְרָא יט, יד)

– עֲנִינִי 'אִסוּר קְלָלָה' –

"לֹא תִמְלַל חֵרֵשׁ" – אֵין לִי אֱלֹא 'חֵרֵשׁ', מִנֵּין לְרִבּוֹת כָּל אָדָם? תִּלְמוּד-לוֹמֵר (שְׁמוֹת כב, כז): "בְּעַמְּךָ לֹא תֵאָר" (רש"י: סְפָרָא)

כ.

(סְפָר־הַמִּדּוֹת, עֲנִינִי 'קְלָלָה')

[א] אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ שֶׁהֵם מְקַלְלִים אֶת עֲצָמָם, אֵין מְגַדְּלִין אֶת בְּנֵיהֶם (בְּנִים ח"א צג).

[ב] הַרְגִיל בְּקְלָלָה, עַל-יְדֵי-יָזָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּגָדִים עַל שְׁבִת (בְּגָדִים ח"ב ב; קְלָלָה ח"ב ג; שְׁבִת ב).

[ג] עַל-יְדֵי שְׁבוּעוֹת וּקְלָלוֹת, בְּאֵים מַחֲשָׁבוֹת-רַעוֹת' (הַרְהוּרִים לב).

[ד] אֵין כַּח הַקְּלָלָה חָל עַל 'מִיחָס' (יחוס ח"ב א; קְלָלָה ח"ב ד).

[ה] שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לְיְדֵי עֲנִיוֹת: א) הַמִּשְׁתִּין בְּפָנָי מִטָּתוֹ עָרוֹם. ב) וְהַמְּזַלֵּל בְּנִטְיֹלַת-יָדָיו. ג) וּמִי שֶׁאֲשַׁתּוֹ מְקַלְלָתוֹ בְּפָנָיו (מְמוֹן לב).

[ו] עַל-יְדֵי מִשְׁאֵי-וּמִתֵּן בְּאַמוּנָה – נִתְבַּטְּלִים הַקְּלָלוֹת' (מְמוֹן ח"ב יח; קְלָלָה ח"ב ו).

[ז] גְּדוּלַת כַּח הַמַּעֲשֵׂה, שְׁמֵהֶפֶד הַקְּלָלָה לְבָרְכָה (צְדָקָה ח"ב י').

[ח] עַל-יְדֵי שְׁמוֹשׁ הַצְּדִיק' - בָּא ה' חַרוֹת', וְנִתְבַטַּל ה' קְלָלוֹת' (צְדִיק ח"ב יד; (קְלָלָה ח"ב ה)).

[ט] עַל-יְדֵי ה' קְלָלוֹת - בָּא 'אֲבִלוֹת' חֶסֶד וְשָׁלוֹם (קְלָלָה א).

[י] אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְקַלֵּל - אֶלֶא-אִם-כִּן יָכוֹל לְרֹאוֹת הַדּוֹרוֹת שִׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ (קְלָלָה ב).

[יא] אַל תִּהְיֶה קְלָלַת הַדִּיּוֹט קִלָּה בְּעֵינֶיךָ (קְלָלָה ג).

[יב] הַקְּלָלוֹת הַזֵּלוּכִים אַחַר הַפְּגוּנָה (קְלָלָה ד).

[יג] לִפְעָמִים נִתְקִים קְלָלַת הַצְּדִיק כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְאַחַר מוֹתוֹ (קְלָלָה ה).

[יד] סוּף שְׁקָלַלַת חָנָם יָשׁוּב עַל הַמְּקַלֵּל (קְלָלָה ו).

[טו] 'קְלָלַת חָכָם' - אֶפְלוּ בְּחָנָם, וְאֶפְלוּ עַל תְּנַאֲי בָּאָה (קְלָלָה ז).

[טז] אָדָם הִרְגִיל בְּקְלָלוֹת - הוּא מ'עוֹלָם-הַתְּהוֹ; וְכִן לְהַפֵּד. הִרְגִיל בְּבָרְכָה - הוּא מ'עוֹלָם-הַתְּקוּן' (קְלָלָה ח"ב א).

[יז] עַל-יְדֵי הַחֲקִירוֹת ב'עוֹלָם-הַתְּהוֹ, הִינּוּ: מַה לְמַעַלָּה מַה לְמַטָּה וְכוּ' - עַל-יְדֵי זֶה גּוֹרֵם 'קְלָלָה'. וְהַשּׁוֹמֵר אֶת-עַצְמוֹ מִחֲקִירוֹת הָאֵלוּ - גּוֹרֵם 'בָּרְכָה' (קְלָלָה ח"ב ב).

[יח] בְּשֹׂאדָם מְקַלֵּל לְחֻבְרוֹ בְּשַׁעַת הַרְדָּה, מִזִּיק לוֹ הַקְּלָלָה מְאֹד (קְלָלָה ח"ב ז).

כ.א.

(עָלִים-לְתַרוּפָּה, יוֹם ו' עָרַב שַׁבַּת קֹדֶשׁ תּוֹלְדוֹת תַּקְצ"ד)

וְמַה שְׂאִיזָה אִישׁ בָּזָה וְקַלֵּל אוֹתָךְ חֶסֶד וְשָׁלוֹם - אַל תַּצְטַעַר עַל-זֶה, כִּי זֶה

מְבַאֵר בְּכָל הַסְּפָרִים: שֶׁהוּא לְטוֹבָה וְהוּא פְּרַת עֶז, וְ"קְלָלַת חָנָם לֹא תִבָּא" (מְשָׁלִי כו, ב), "וַיִּתְהַפֵּד לְבָרְכָה" (דְּבָרִים כג, ו).

וּבּוֹדֵאֵי לֹא עַל חָנָם צְרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל בְּכָל יוֹם: "שֶׁתְּצִילֵנִי וְכוּ' מֵעַזִּי-פָּנִים וּמֵעִזּוֹת-פָּנִים וְכוּ' וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תֹדֵם" - בְּעִזְרַת-הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאֲלֵיךְ תִּבְיִן אֵיךְ לְהַתְּנַהֵג בְּזֶה, אֲבָל חֲלִילָה לְהַצְטַעַר כָּל-כֶּף עַל-זֶה.

הַאֲמַת: שְׁצָרִיכִין לְקַבֵּל רְמִזִּים לְהַתְּקַרֵּב לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם - אֲבָל חֲלִילָה לְהִיזוֹת בְּמַרְהֵ-שְׁחוֹרָה וְעִצְבוּת כָּל-כֶּף מִכָּל דְּבַר חֶסֶד וְשָׁלוֹם.

"לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט" (וַיִּקְרָא יט, טו)
- עֲנִין 'קַלְקוּל וְתַקוּן הַמִּשְׁפָּט' -

כ.ב.

(ח"א ב, ד-ה)

עֵקֶר ה' מַחְשְׁבוֹת-זָרוֹת', הֵם עַל-יְדֵי 'קַלְקוּל-הַמִּשְׁפָּט'.

כִּי 'מִשְׁפָּט' הוּא בְּחִינַת 'עֵינִין', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית יד, ז): "וַיִּבְאֹר אֶל עֵין מִשְׁפָּט".

וְעַל-יְדֵי 'קַלְקוּל-מִשְׁפָּט', בָּא קַלְקוּל ל'עֵינִין', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים טז,

יט): "כִּי הִשְׁחַד יַעֲזוּר עֵינֵי חֲכָמִים" - זֶה בְּחִינַת 'מַחְשְׁבוֹת-זָרוֹת' שֶׁבְּתַפְּלָה, שֶׁהֵם "עֲנָנִין דְּמַכְסִין עַל עֵינִין" (זֹהַר פְּנִיחַס רנב), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (אֵיכָה ג, מד): "סִפּוֹתָהּ בְּעֵנָן לֹד" וְכוּ'.

וְלַעֲתִיד שִׁיתְקַן בְּחִינַת 'מִשְׁפָּט', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישַׁעְיָה א, כז): "צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה" - אַזִּי יִתְעַבֵּר "עֲנָנִין דְּמַכְסִין

על עינא, כמו שפתיב (שם נב, ח): "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".

ועל-ידי מה זוכה לבחינת משפט? - על-ידי 'צדקה' - שעל-ידי 'צדקה' אוהזין במדת המשפט, כמו שפתיב (דברים לג, כא): "צדקת ה' עשה ומשפטיו". וכמו שפתיב (תהלים צט, ד): "משפט וצדקה ביעקב" וכו'.

כי 'צדקה' הוא על-ידי 'משפט' וכו'. כמו שפתיב (שם עה, ח): "אלקים שפט, זה ישפיל וזה ירים", "שמוריש לזה, ומעשיר לזה" (שמות רבה לא, ג).

וכשנותן 'צדקה' - הוא בבחינת "זה ישפיל", שמחסר ממונו; ובבחינת "זה ירים", שמעשיר לעני. נמצא: שאוחז על-ידי-זה במדת משפט.

נג.

(ח"ב ה, יא-יב)

על-ידי "עונות המשפט" (אבות פ"ה מ"ח), נופלין בבחינת 'אהבות' מן המרכבה.

כי "כסאות למשפט" (תהלים קכב, ה), בבחינת המרכבה - שם הוא בבחינת 'אהבה' קדושה, בבחינת (שיר השירים ג, י): "מרכבו ארמון, תוכו רצוף אהבה".

וכשנפגם המרכבה על-ידי "עונות הדין" - נופלים משם 'אהבות' נפולות, ועל-ידי-זה בא חס-ושלום פגם-הברית.

"עונות המשפט" נעשה על-ידי בבחינת 'תפלין רעים'.

כי התפלין-מחין נעשין על-ידי שמעלין ה'לחות' ושמנונית הגוף, מבחינת

"החתים בשרו" (ויקרא טו, ג), לבחינת 'חותם-דקדושה', בבחינת 'תפלין-מחין'.

ויש 'לחות' שצריכין לצאת, בבחינת 'טפת עשו וישמעאל'. וכשמעלין בבחינת אלו ה'שמנונית' מבחינת "החתים בשרו", אל המח - אזי נתערב פסלת בה'מחין' וה'תפלין', ועל-ידי-זה נעשה 'קלקול-המשפט' וכו'.

וזהו (חבוקק א, ד): "על-כן יצא משפט מעקל" - הינו: 'קלקול-המשפט'.

כי המשפט על-ידי המח, כמו שפתיב בשלמה (מלכים א ג, כח): "כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט". ועל-כן כשנפגם המח, נתקלקל המשפט.

וזה 'מעקל', אותיות 'עמל'ק, שעל-ידו בא ה'טמאה הנ"ל, בבחינת (דברים כה, יח): "אשר קרה בדרך".

והתקון: על-ידי 'קשור-המרכבה', בבחינת: "מרכבו ארמון", שהם 'רפאל וגבריאל' וכו', שהם 'מלאכי-המרכבה' שצריך לקשרם, לתקן פגם-המרכבה, שמשם באין ה'אהבות-הנפולות'.

"בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו)

הוי דן את חברך לכף-זכות.

(רש"י; שבועות ל: ספרא קדושים ד)

נד.

(ח"א ג)

על-ידי ששומע הנגינה ממנגן בשר - מתקן בגין המלכות' שלו.

ואזי כשיתקן בבחינת 'מלכות' שלו, ויוכל למשל בכל מה שירצה, ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם חרב.

לָזָה אָמַר (אבות פ"א מ"ו): **"וְהוּי דִּין אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף־זְכוּת"** - כִּי אֵין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָפֵץ בְּחֻרְבַּן הָעוֹלָם, **"כִּי לֹא לְתַהוּ בְּרָאָה, לְשֵׁבֶת יִצְרָה"** (ישעיהו מה, יח).

צָרִיךְ לְחַקֵּר לְמַצָּא זְכוּת בְּחֵבְרוּ בְּמָה שְׁחֹלַק עָלָיו, כְּדֵי לְדוּגֵנוּ לְכַף־זְכוּת.

כִּי ה' מַחְלֶקֶת' לֹא יִמְנַע מִשְׁנֵי פָּנִים:

(א) אוּ מַחֲמַת שְׁחֵבִירוּ גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּמַעֲלָה, וְעַל־כֵּן חוֹלֵק עָלָיו עַל שְׁלֹא הִגִּיעַ לְמַדְרַגְתּוֹ. וְאִזִּי צָרִיךְ לְהַשְׁתַּדֵּל שִׁיגִיעַ הוּא גַם־כֵּן לְמַדְרַגַת חֵבְרוּ, בְּכַדִּי שִׁיְהִיו שְׁנֵיהֶם שׁוּיִם, וְאִזִּי לֹא יִהְיֶה מַחְלֶקֶת'.

(ב) אוּ לְפַעֲמִים לְהַפְּךָ, שֶׁהוּא גְדוֹל מִחֵבְרוּ, וְה' מַחְלֶקֶת' מַחֲמַת שְׁחֵבִירוּ מִתְקַנָּא בּוֹ עַל שְׁלֹא הִגִּיעַ לְמַדְרַגְתּוֹ.

וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְדוּגֵנוּ לְכַף־זְכוּת - וּבָזָה הוּא מַעֲלָה חֵבְרוּ לְכַף־זְכוּת. וְאִזִּי הֵם בְּמַקּוֹם אֶחָד, הֵינּוּ בְּמַדְרַגָּה אַחַת.

וְאִזִּי בּוֹדָאֵי לֹא יִהְיֶה מַחְלֶקֶת' - כִּי מַחְלֶקֶת' הוּא רַק מַחֲמַת שֶׁהֵם מְשַׁנִּים זֶה מִזֶּה. אָבֵל אִם יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם בְּמַדְרַגָּה אַחַת - בּוֹדָאֵי לֹא יִהְיֶה מַחְלֶקֶת' - כִּי בְּדַבֵּר אֶחָד אֵין שִׁיךְ מַחְלֶקֶת'.

וּבָזָה שְׁמַעֲלָה אֶת חֵבְרוּ לְכַף־זְכוּת - יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׁחֵבִירוּ יַחְזוֹר בּוֹ וְלֹא יִהְיֶה שׁוֹב מַחְלֶקֶת', אוּ שִׁיְהִי לּוֹ מַפְלָה - כִּי יוֹכֵל לְהִיּוֹת ש'גָּחֳלִים אֶתָּה חוֹתָה עַל רֵאשׁוֹ" (משלי כה, כב) בָּזָה שְׁאֶתָּה מַעֲלָהוּ לְכַף־זְכוּת.

וְזָהוּ: **"הוּי דִּין אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת"** - **"דִּין" דִּיקָא** - כִּי הוּא בַּחֲנִינַת דִּין וּמִשְׁפָּט' מִמֶּשׁ.

כִּי יְדוּעַ (שַׁעֲרֵי־הַגְּלוּלִים, הַקְּדָמָה כב): **"שְׁקָדָם** שְׁעוֹלִין לְאִיזָה מַדְרַגָּה, דְּנִין אֶת הָאָדָם". וְעַל־כֵּן בָּזָה שְׁאֶתָּה דִּין אוֹתוֹ לְכַף־זְכוּת, וְאֶתָּה מַעֲלָהוּ לְמַדְרַגָּה יוֹתֵר גְּבוּהָ, דְּנִין אוֹתוֹ, וְכַפִּי שִׁיִּצֵּא הַמִּשְׁפָּט כֵּן יָקוּם.

כה.

(ח"א ו, בסוף)

צָרִיכִין לְזַהֵר מְאֹד **"לְדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף־זְכוּת"**, וְאִפְלוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו וּמַבְזִין אוֹתוֹ, צָרִיךְ לְדוּגֵם לְכַף־זְכוּת וּלְשַׁתֵּק לָהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בַּחֲנִינַת 'פְּתָר'.

כְּמוֹבֵא בְּמַדְרַשׁ (וּיְקַרְא־רַבָּה ב, ה): **"מִשְׁלַל לְאֶחָד, שְׁמַצָּא אֶת חֵבְרוּ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פְּתָר. אָמַר לּוֹ: בְּשִׁבִיל מִי, אָמַר לּוֹ: בְּשִׁבִיל הַמֶּלֶךְ. אָמַר לּוֹ: כִּיּוֹן שֶׁהוּא לְצַרְךָ הַמֶּלֶךְ, כָּל אֲבוֹן טוֹב' שֶׁתִּמְצָא תִקְבְּעֵנוּ בּוֹ"**.

כִּךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בַּחֲנִינַת 'פְּתָר' לְהַשְׁמִי־תְבַרְךָ, וְצָרִיךְ לְהַכְנִים בּוֹ כָּל מִין אֲבָנִים טוֹבוֹת שְׁאֵפְשֵׁר לְמַצָּא.

דְּהֵינּוּ: שְׁצָרִיכִין לְהַשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ אַחֵר כָּל צַד זְכוּת וְדָבָר טוֹב שְׁאֵפְשֵׁר לְמַצָּא בְּיִשְׂרָאֵל, וְלְדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף־זְכוּת, וּכְמוֹ שְׁאֶמְרוּ חַז"ל (אבות פ"א מ"ו): **"הוּי דִּין אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת"**.

נְמַצָּא: שְׁעַל־יְדֵי שְׁדָנִים אֶת הַכֹּל לְכַף־זְכוּת, כִּי מוֹצָאִין בּוֹ זְכוּת שְׁאִינּוּ חָיִב כָּל־כִּךְ בְּמָה שְׁמַבְזָה אוֹתוֹ, כִּי לְפִי דַעְתּוֹ וּסְבָרְתּוֹ נִדְמָה לּוֹ שְׁרֵאוּי לּוֹ לְבַזּוֹת אוֹתוֹ וְכוּ' - עַל־יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה בַּחֲנִינַת 'פְּתָר'.

כו.

(ח"א קלו)

"הוּי דִּין אֶת כָּל אָדָם לְכַף־זְכוּת" (אבות פ"א מ"ו). כִּי כְּשִׁישׁ מַחְלֶקֶת' עַל אָדָם,

כז.

(ח"א קנו)

על-ידי שִׁמְצָדִיק הַרְבִּים. הינו: א) על-ידי שִׁמְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ. ב) או על-ידי שִׁדּוֹן כָּל אָדָם לְכַף-זְכוּת, שְׁגָם זֶה נִקְרָא 'מְצָדִיק הַרְבִּים' - על-ידי-זֶה מוֹרִיד חֲמִימוֹת וְהַתְּלַהּבוֹת לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּנִיאל יב, א): "וּמְצָדִיקֵי הַרְבִּים כְּכּוֹכְבִים".

ועל-ידי-זֶה מְטַהֵר לְבוֹ. וְאֵז זֹכָה לְדַבֵּר דְּבוּרִים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם שֶׁמִּתְבוֹדֵד, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ' מִמֶּשׁ.

כח.

(ח"א רז)

כָּל הַדְּבוּרִים' הֵם בְּחִינַת 'גְּבוּרוֹת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמח, יא): "וּגְבוּרַתְךָ יִדְבְּרוּ". וְצָרִיךְ לְהִמְתִּיקֶם עַל-יְדֵי 'לְמוּד'-הַתּוֹרָה וְדְבוּרִים-טוֹבִים' שֶׁמְדַבְּרִים.

וּלְפַעֲמִים יוֹצֵאִין 'גְּבוּרוֹת-קְשׁוֹת' רַחֲמָנָא-לְצַלּוֹ, וְהֵם בָּאִים לְגְדוּלַי-הַדּוֹר, מַחֲמַת שֵׁישׁ לָהֶם דַּעַת גְּדוּל, וּבּוֹקְעִין וַיּוֹצֵאִין מֵהַפֶּה, וְנִעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּרִים, וְצָרִיךְ לְרְאוֹת לְהִמְתִּיקֶם.

וּכְשֵׁאִין מִמְתִּיקִים אוֹתָם - אֵזִי מִתְחִילִין לְדַבֵּר בְּאֵלוֹ הַדְּבוּרִים, דְּבוּרִים-רַעִים' עַל הַכֹּל אוֹ עַל הַפֶּרֶט, אוֹ שֶׁמְדַבְּרִין עַל 'צְדִיקַת-הַדּוֹר, וְאֵזִי נוֹפְלִים עָלָיו הַגְּבוּרוֹת-קְשׁוֹת, וְהוּא צָרִיךְ לְרְאוֹת לְהִמְתִּיקֶם.

ועל-ידי שֶׁהוּא דָן אוֹתָם לְכַף-זְכוּת בְּזֶה שֶׁמְדַבְּרִים עָלָיו - נִמְצָא שֶׁהוּא 'מְטַהֵר כָּל־פִּי חֶסֶד' (ראש־הַשָּׁנָה יז), וּבְזֶה מִמְתִּיקֶם.

אוֹ עַל-יְדֵי שֶׁמְקַבֵּל בְּאַהֲבָה הַיְסוּרִים' שֶׁמְדַבְּרִים עָלָיו - עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מִמְתִּיק גַּם-כֵּן 'דְּבוּרִים' שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם הַגְּבוּרוֹת-הַקְּשׁוֹת'.

כט.

(ח"א רפב)

דַּע: כִּי צָרִיךְ לְדוֹן אֶת כָּל אָדָם לְכַף-זְכוּת. וְאִפְלוּ מִי שֶׁהוּא 'רָשָׁע-גְּמוּר', צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְמַצֵּא בּוֹ 'אֵיזָה מַעַט טוֹב' שֶׁבְּאוֹתוֹ הִמְעַט אֵינוֹ רָשָׁע.

ועל-ידי-זֶה שֶׁמוֹצֵא בּוֹ 'מַעַט טוֹב', וְדָן אוֹתוֹ לְכַף-זְכוּת - עַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלָה אוֹתוֹ בְּאֵמַת לְכַף-זְכוּת, וַיּוּכַל לְהַשִּׁיבוֹ בְּתִשׁוּבָה.

וּכְמוֹ שֶׁצָּרִיכִין לְדוֹן אַחֲרֵים לְכַף-זְכוּת, אִפְלוּ אֶת הַרְשָׁעִים, וּלְמַצֵּא בָּהֶם 'אֵיזָה נִקְדוּת-טוֹבוֹת', וְעַל-יְדֵי-זֶה מוֹצֵאִין אוֹתָם בְּאֵמַת מ'כַּף-חֻבָּה' לְכַף-זְכוּת'.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֵצֶל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ: שֶׁצָּרִיךְ לְדוֹן אֶת-עַצְמוֹ לְכַף-זְכוּת, וּלְמַצֵּא בְּעַצְמוֹ אֵיזָה 'נִקְדַּה-טוֹבָה' עֲדִין - כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת-עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל לְגַמְרֵי חֶסֶד-וְשָׁלוֹם, רַק אֲדַרְבָּא: יַחֲיֶה אֶת עַצְמוֹ וַיִּשְׁמַח אֶת נַפְשׁוֹ, ב'מַעַט הַטוֹב' שֶׁמוֹצֵא בְּעַצְמוֹ.

ל.

(ח"ב קכה)

עֵקֶר 'אֲמִירַת תְּהִלִּים': לוֹמֵר כָּל מְזֻמְרֵי תְּהִלִּים עַל-עַצְמוֹ, לְמַצֵּא אֶת-עַצְמוֹ בְּתוֹךְ כָּל מְזֻמּוֹר.

כִּי כָּל הַמְּלַחֲמוֹת שֶׁבִּקֵּשׁ 'דוֹד-הַמְּלֶכֶךְ' שֶׁיִּצְלִיחוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ מֵהֶם, צָרִיכִין לְפָרֵשׁ לְעַצְמוֹ עַל 'מְלַחֲמַת הַיִּצְרָה-הָרַע וְחִילּוֹתָיו'.

והפסוקים שדוד המלך משבח את- עצמו, כגון (תהלים פו, ב):
 "שמרה נפשי כי חסיד אני", וכיוצא בזה - גם זה צריכין לפרש על-עצמו - כי צריכין לדון את-עצמו לכף-זכות, ולמצא בעצמו איזה זכות ונקדה טובה, אשר בבחינת ה'נקדה-טובה' הזאת הוא בחינת חסיד, וכיוצא.

לא.

(ח"ב א, יד)

רק הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובודאי הוא מקיים בנו (אבות פ"א מ"ו): "הוי דן את כל האדם לכף זכות".

ואנו רואין רחמנותו בפה שקבע לנו ראש-השנה שהוא יום-הדין, בראש-החדש, כי זה הוא חסד גדול, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש בפרה, בבחינת (שבעות ט. חולין ס:): "הביאו עלי בפרה", הנאמר בראש-החדש, כי איך היינו מרימין פנינו לבקש בפרה מאתו יתברך.

ועל-כן אין לנו בוששה ביום-הדין לבקש בפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז בפרה.

לב.

(שיחות-הר"ן צו)

הצדיק "מטה כלפי חסד" (ראש-השנה יז.), ודן את כל החולקים עליו לכף-זכות, שפונתם לשם-שמים.

כי לא היה העולם יכול לסבל אור הצדיק, שאורו גדול מאד להעולם לסבלו. וגם מחמת שיש כמה דינים וקטרוגים גדולים על הצדיק הגדול האמת - על-כן הם חולקים

עליו, ובזה הם משתיקים הדינים והקטרוגים.

וגם עושה לו טובה - כי כשהצדיק צריך לילך מדרגא לדרגה, אזי מנסים אותו אם יש לו "כח לעמד בהיכל המלך" (דניאל א. ד), שהוא הפה של הצדיק החולק עליו, ועל-ידי-זה מעלין אותו מדרגה לדרגה יותר עליונה. נמצא שעושה לו טובה.

לג.

(ספר-המדות, עניני 'לדון לכף-זכות')

[א] מי שיש לו מהשבות-רעות, ידין את כל בני אדם לכף-זכות תמיד (הרחורים ה).

[ב] מזונות של אדם נתמעט, כשאין דן את האדם לכף-זכות (ממון טו).

[ג] הדין את בני-אדם לכף-זכות, יזכה לקבל את המועדים פנכון (רחמנות יב).

[ד] מי שאין דן את חברו לכף-זכות, כאלו הרגו, גם השרים אינם נוהגים עמו בישרנות (שרים ב).

שיח-שופי-קדש החדש ח"ג ג - רבנו ז"ל אומר: "אני דן את כל אחד לכף-זכות חוץ מ'בעל-מחלקת'!" [איך בין דן יעדן איינעם לכף-זכות, חוץ א' בעל-מחלקת].

ועין לקוטי-הלכות, נזיקין ד, לב; שומר-שכר ב, י: איך אפשר לנצל ממחלקת עם חברו, על-ידי שדין אותו לכף-זכות.

לד.

(כוכבי-אור, אנשי-מוהר"ן ח"ג טו)

מוהרנ"ת ז"ל אומר: "יש לי ללמד זכות על הגרוע-שבגרועים, שאם הייתי פותבם, היו נכתבים על פמה נירות (בויגן גליונות) כפי שאני יודע מה שנעשה עם האדם בזה העולם!"

לה.

(טיח־שרפי־קדש החדש ח"ב תקיד)

מוֹהֲרַנִּית ז"ל אָמַר: "אֲנִי יִכּוֹל לְלַמֵּד זְכוּת עַל אָדָם שֶׁעֲבַר שְׁמוֹנָה מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה בְּלֵה!" [א"י קען מלמד זכות זיין אויף א מענטש וואס האט עובר געווען אכט הונדערט מאל אויף כל התורה].

לו.

(פוכבי־אור, אנשי־מוהר"ן ח"ג יח; טיח־שרפי־קדש החדש ח"ג ד)

פְּעַם־אַחַת בָּא רַבִּי מֵאִיר מְטַעֲפֵלִיק אֶל מוֹהֲרַנִּית ז"ל, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מוֹהֲרַנִּית ז"ל עַל אִישׁ אֶחָד מְטַעֲפֵלִיק שְׁהִיָּה קֶצֶת פְּרוּף אַחֲרָיו. וְהִשִּׁיב לוֹ כִּלְאַחֲרֵי־דָ, כַּאוֹמֵר שְׂאִין מִמִּי לְדַבֵּר.

עָנָה וְאָמַר אֵלָיו: שְׁמַע נָא בְּקוֹלִי, אִם תִּרְצֶה לְהִבִּיט בְּעֵינַי בְּזֶה, תִּחַיֵּב אֶת כָּל הָעוֹלָם. כִּי תִנָּסֶה עֲצָמָךְ וְתִבִּיט בְּכָל יוֹשְׁבֵי עִירָךְ הַנוֹדְעִים לָךְ, וְתִתְחַיֵּל מִן הַיּוֹשֵׁב בְּקִצֵּה הָעִיר, וְכִשְׁתִּבִּיט בּוֹ הֵיטֵב בּוֹדְאֵי תַחֲבִיבוֹ, וְכֵן תִּלָּךְ מִבֵּית לְבַיִת, עַד שֶׁתָּבֵא לְבֵיתְךָ, שְׂאִתָּה הוּא הָאִישׁ הַכָּשֵׁר [עַרְלִיכֵר יוד] מְכַל הָעִיר! (בלשון שאלה).

וְהִשִּׁיב לוֹ: "גַּם אֲנִי אֵינִי אִישׁ כָּשֵׁר!"

עָנָה מוֹהֲרַנִּית ז"ל וְאָמַר לוֹ (בלשון תמה): גַּם אַתָּה אֵינְךָ אִישׁ כָּשֵׁר?! אִם־כֵּן מִי הוּא הָאִישׁ הַכָּשֵׁר?! - אָבֵל כִּשְׁתִּבִּיט בְּעֵינַי יָפָה, אֲזִי גַם כִּשְׁתִּבִּיט הֵיטֵב בְּהַגְרוּעֵי־שִׁבְרוּעִים, תִּמְצָא בּוֹ אֵיזָה דָבָר טוֹב. וּמִכָּל־שֶׁכֶן בְּמִי שְׂאִינוֹ גְרוּעַ כְּלִי־כֶה, וְכֵן בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְגַם בְּךָ נִמְצָא טוֹב. וּבְדַרְדָּךְ זֶה יִכּוֹלִים לְזַכּוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם. (וְהִשְׁתַּחֲוֶה הַזֹּאת מוֹבָן הֵיטֵב לְבָרִי בְּסִפְרֵי־הַקְּדוּשִׁים). [עַיֵן־שָׁם בְּשִׁיח־שִׁרְפֵי־קֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ, בְּהַעֲרָה ו].

לז.

(פוכבי־אור, אנשי־מוהר"ן ח"ג יט)

מוֹהֲרַנִּית ז"ל דָּבַר פְּעַם־אַחַת מִהַדְרָךְ הַזֶּה (תוֹרָה רַבֵּב הַנ"ל): לְדוֹן אֶת הַכָּל לְכַפֵּי־זְכוּת אֲפֹלוֹ אֶת הַגְּרוּעֵי־שִׁבְרוּעִים, וְלַחֲפֹשׁ וְלִמְצָא בְּכָל אֶחָד אֵיזָה מְעַט טוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּאַמֶּת לְכַפֵּי־זְכוּת, עַד שֶׁיִּכּוֹלִין לְהִשִּׁיבוֹ בְּתִשׁוּבָה עַל־יְדֵי־זֶה, כַּמְבָּאָר כְּלִי־זֶה בְּאֵרִיכּוּת בְּסִפְרֵי אֲדָמוֹ"ר זצ"ל.

וּבַעֲתָ שֶׁדָּבַר מִזֶּה, יָשַׁב אֶצְלוֹ אָבִי (רַבִּי נַחֲמָן מְטוֹלְטִישׁוֹן ז"ל) הַרִינִי־כַפְרֵת־מִשְׁכָּבוֹ, וּמִתְשׁוֹקֵת לְבָבוֹ לְדַבְּרוֹ הַנְּעִימִים, דָּבַר אַחֲרָיו בְּלַחֵשׁ כָּל מְלָה וּמְלָה.

עָנָה וְאָמַר אֵלָיו מוֹהֲרַנִּית ז"ל: "אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה דָבָר פָּשוּט וְקַל, אֲנִי אֲסַבִּיר לָךְ קִשֵּׁי הַדָּבָר, כִּי אֵל תִּשְׁכַּח מֵאֹמַר אֲדָמוֹ"ר זצ"ל: 'שְׂבִאֶמֶת נִתְעַלְמִים עַל־יְדֵי־זֶה לְכַפֵּי־זְכוּת וְלָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה'. וְאִם הָיָה בִּיכְלִתְנוּ לְקַיֵּם זֹאת, הָיָה בִּיכְלִתְנוּ לְהִשִּׁיב אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּתִשׁוּבָה!"

"לא תלך רכיל בעמיה, לא תעמד על דם רעך" (ויקרא יט, טז)

לח.

(ח"א יד, יב)

יֵשׁ 'בְּעַלִּי לְשׁוֹן־הָרַע וּמַחֲלוֹקֵת, שֶׁהוֹלְכִין וּמְרַגְלִין וּמְדַבְּרִים רְכִילוֹת וְלְשׁוֹן־הָרַע, וְעוֹשִׂין מְרִיבָה וּמַחֲלֵקֵת בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ.

וְעַל־יְדֵי שִׁזְזִין לְקַרֵּב ה'רְחוּקִים' לְעַבּוֹדֵת־הַשֵּׁם, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר 'כְּבוֹדוֹ' יִתְבָּרַךְ, וְחוֹזֵר וְעוֹלָה לְשָׂרְשׁוֹ

הִינּוּ לִירְאָה, עַל־יַד־יָזָה נִתְבַטְּלִין בְּעַלֵּי
לְשׁוֹן־הָרַע וְרַכִּילוֹת הַנֶּ"ל, וְנִתְרַבָּה הַשְּׁלוֹם
בְּעוֹלָם.

ל.ט.

(ח"א כט, ג'ה-ו"ז)

עַל־יַדֵּי תַקוּן־הַכִּלְי, שֶׁהוּא תַקוּן־
הַבְּרִית' - תְּלוּי פְּרֻנְסָה בְּלֵי טְרַח'.

כִּי פְּרֻנְסָה בְּטְרַחא וּבִכְבֻּדוֹת, הוּא מַחְמַת
שְׁלֹא תַקֵּן תַקוּן־הַכִּלְי, שֶׁהוּא תַקוּן־
הַבְּרִית'. כִּי "מָאן דְּזָרַק פְּרוּרִין דְּנִהַמָּא עֲנִיּוֹת
רַדְף אֲבַתְרָה, כָּל שֶׁכֵּן מָאן דְּזָרַק פְּרוּרִין
דְּמַחָא" (זֵהר פְּנַחַס רַמְד.).

וְזָה (וַיִּקְרָא יֵט, כו): "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם" -
הִינּוּ: עַל־יַדֵּי הַדָּמִים שֶׁגֹּזְרָמִים
לְשִׁכְנָה בְּחִינַת דָּם נָדָה'.

כִּי "שֵׁס"ה לֹא־תַעֲשֶׂה תְלוּיִים בְּשֵׁס"ה
גִּידִים" (זֵהר וַיִּשְׁלַח קַע:), שֵׁשֶׁם 'תְּהַלּוּכַת
הַדָּמִים'. וְלִפִּי בְּחִינַת 'לֹא־תַעֲשֶׂה' שֶׁעוֹבְרִים,
כֵּן מְעוֹרְרִים דָּם נָדָה' לְהַשְׁכִּינָה.

הִינּוּ: עַל־יַדֵּי פְּגַם־הַבְּרִית, בְּחִינַת אֲפָגַם
כִּלְיֹת הַגִּידִין' - עַל־יַד־יָזָה: "לֹא
תֹאכְלוּ" - הִינּוּ פְּרֻנְסָה בְּטְרַח'.

וְזָה: (וַיִּקְרָא שָׁם): "לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוִינּוּ"
- שֶׁהֵם גֹּזְרָמִים בְּחִינַת (זֵהר אַחֲרֵי עַט:):
"נִחָשׁ מִשִּׁיד לָהּ לְגַבָּה", וְגֹזְרָמִים שְׁלִיטַת
ה'שִׁפְחָה בִישָׂא, שֶׁהִיא "עַת רַעָה" (קַהֲלַת ג' -
עֵין זֵהר תְּרוּמָה קַנָּה:).

וְזָה: "לֹא תִנְחָשׁוּ" - שְׁלֹא לְגַרֵם חֵס'
וְשְׁלוֹם: "נִחָשׁ מִשִּׁיד לָהּ לְגַבָּה וְכו'".

"וְלֹא תַעֲוִינּוּ" - שֶׁהוּא לְשׁוֹן 'עַת וְעוֹנָה' -
הִינּוּ שְׁלֹא לְגַרֵם חֵס' וְשְׁלוֹם שְׁלִיטַת
הַעַת־רַעָה שֶׁל ה"כ"ח עֵתִים" (קַהֲלַת ג; תַקוּיִי'
זֵהר קַא:).

וְכַל־זְמַן שְׁלֹא תַקֵּן תַקוּן־הַכִּלְי' - אָזִי
ה'דְּבוּר' אָסוּר. וְכִי שְׁמַדְבַּר אָז,
עוֹבֵר עַל (וַיִּקְרָא יֵט, טז): "לֹא תִלְךָ רַכִּיל
בְּעַמֶּךָ", וְהוּא "הוֹלֵךְ רַכִּיל מְנַלָּה פוֹד" (מִשְׁלֵי
יא, יג; זֵהר נִשְׂא קַכַּח:).

וְעַל־יַדֵּי תַקוּן־הַכִּלְי שְׁמַעוֹרַר הַמַּחִין,
וּמִמִּשִּׁיד 'לְבַנּוּנִית' לְה'גִּידִין, אָז
ה'דְּבוּר' מְתָר, בְּבְחִינַת (זֵהר אָמוֹר קַה:): "פְּתַח
פִּיךָ".

וְזָהוּ (וַיִּקְרָא יֵט, טז): "לֹא תִלְךָ רַכִּיל, וְלֹא
תַעֲמִד עַל דָּם רַעֶךָ".

"רַעֶךָ" - הִינּוּ ה'מַחִין, תְּרִין רַעִין דְּלֹא
מִתְפָּרְשִׁין" (זֵהר וַיִּקְרָא ד:), כְּשֶׁהֵם
'אֵינָם עוֹמְדִים', וְנִתְבַטְּלִין מִלַּעֲשׂוֹת פְּעֻלָּתָם
עַל־יַדֵּי 'תְּגַבְּרַת הַדָּמִים' הַלּוֹחֲצִים אֶת
ה'מַחִין' - עַל־יַד־יָזָה לֹא תַעֲבֹר עַל: "לֹא
תִלְךָ רַכִּיל" - כִּי אָז ה'דְּבוּר' מְתָר. בְּחִינַת
(זֵהר אַחֲרֵי עַט. אָמוֹר קו:): "פְּתַח פִּיךָ בְּיוֹמוֹי
דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן".

מ.

(ח"א סא, בַּסּוּף)

"רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר: "הוֹלֵךְ רַכִּיל
מְנַלָּה פוֹד וְנִאֲמַן רוּחַ מְכַסֶּה דְּבַר"
(מִשְׁלֵי יא, יג). 'הוֹלֵךְ רַכִּיל', דְּלִית רוּחָה רוּחָא
דְּקַיּוּמָא [הִינּוּ: "רוּחַ חֲכָמָה"], וְלֹא הוּא מְהִימָנָא"
[הִינּוּ: 'אֲמוּנַת־חֲכָמִים']. (זֵהר נִשְׂא קַכַּח:).

כִּי עַל־יַדֵּי שְׂאִין בּוֹ אֲמוּנַת־חֲכָמִים, אִין
בּוֹ "רוּחַ חֲכָמָה" (שְׁמוֹת כח, ג), כִּי גִדּוֹן
ב'מוֹתְרוֹת'.

"מְנַלָּה פוֹד" - זָה בְּחִינַת 'בְּטוּל פְּתַב'
יָדְנוּ' - שְׂאִין מְקַבְּלִין 'אוֹר־הַשְּׁכַל'
מ'יַדֵּי הַסְּמִיכָה'.

וְעַל-יְדֵי פָגַם אֲמוֹנַת-חַכְמִים, בַּחֲנִינָה
 "הוֹלֵךְ רְכִיל" - עַל-יְדֵי-זֶה
 "מַגְלֶה סוּד", שֶׁנִּתְגַּלֶּה וְנִסְתַּלַּק 'אוֹר-
 הַשֶּׁכֶל'.

וְעַל-יְדֵי-זֶה (ויקרא יג ט): "בְּסוּד עַמִּי לֹא
 יִהְיוּ" - "בְּסוּד הָעֵבוֹר"
 (פְּתוּבוֹת קִיב).

מ.א.

(ספר-הַמִּדּוֹת, 'אַהֲבָה' א; 'לְשׁוֹן-הָרַע' ו)

כְּשֵׁאִין 'אַהֲבָה' בֵּין בְּנֵי-אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה
 הֵם 'הוֹלְכֵי רְכִיל'; וְעַל-יְדֵי
 'רְכִילוֹת', בָּאִים לְלַצְנוֹת; וְעַל-יְדֵי 'לַצְנוֹת',
 הֵם דוֹבְרִים 'שָׁקֵר'.

שָׂאֵר עֲנִינֵי 'לְשׁוֹן-הָרַע' - נִמְצְאִים בְּפִרְשַׁת 'טְהַרָה'

"לֹא תִשָּׂא אֶת אַחִיךָ בַּלְבָּבָךְ" (ויקרא יט יז)

מ.ב.

(ספר-הַמִּדּוֹת, עֲנִינֵי 'שִׁנְאֵת-חֲנָם')

[א] כְּשֵׁאִין 'אַהֲבָה' בֵּין בְּנֵי-אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה
 הֵם 'הוֹלְכֵי רְכִיל'; וְעַל-יְדֵי 'רְכִילוֹת'; בָּאִים
 לְלַצְנוֹת; וְעַל-יְדֵי 'לַצְנוֹת'; הֵם דוֹבְרִים
 'שָׁקֵר' (אַהֲבָה א; לְשׁוֹן-הָרַע ו).

[ב] עַל-יְדֵי 'שִׁנְאָה', בֹּא 'בְּהִלוֹת'; וְעַל-יְדֵי
 'שִׁנְאָה', בֹּא 'שְׂרָפָה' (אַהֲבָה ב).

[ג] כְּשֶׁתְּהֵא נִזְהַר מִ'שִׁנְאֵת-חֲנָם' - אָזִי
 כְּשִׁיְהִיָּה לָךְ אִיזָהוּ מִשְׁפָּט עִם אִלָּם שְׂאִינוֹ
 רוֹצֶה לְפָשֵׁר עִמָּךְ, עַל-יְדֵי-זֶה יִתְפָּשֵׁר עִמָּךְ
 (אַהֲבָה ט).

[ד] עַל-יְדֵי 'שִׁנְאֵת-חֲנָם', נִכְשָׁל בְּ'טְרַפּוֹת'
 (אַהֲבָה ח"ב ד).

[ה] בְּעִוּוֹן 'שִׁנְאֵת-חֲנָם', בָּנִים מֵתִים כְּשֶׁהֵם
 קֹטְנִים (בָּנִים נו).

[ו] בְּעִוּוֹן 'שִׁנְאֵת-חֲנָם', מְרִיבָה רַבָּה בְּתוֹךְ
 בֵּיתוֹ (מְרִיבָה קו).

[ז] בְּעִוּוֹן 'שִׁנְאֵת-חֲנָם', הָאִשָּׁה מִפְּלֵת נְפֹלִים
 (מִפְּלֵת ה).

"הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ" (ויקרא יט יז)
 - עֲנִינֵי 'תּוֹכְחָה' ו'מוֹסֵר' -

מ.ג.

(ח"א י, ד)

הַשֶּׁכֶל מוֹכִיחַ הַ'בְּעַל־יְגֹאֵה' הַרוֹצֵעַ
 לְהַתְגַּדֵּל: עֵדִין לֹא תִקְנֶתֶם הַמְעֹנֹת,
 וּמַחֲמַת שָׂלָא תִקְנֶת אֶת-עֲצָמְךָ, בּוֹדָאֵי אֵינְךָ
 יָכוֹל לְהוֹכִיחַ אַחֲרִים, כִּי יֹאמְרוּ לָךְ: "קִשְׁט
 עֲצָמְךָ תַּחֲלָה" (בבא-מְצִיעָא קז:).

וְעַל-כֵּן אֵינְךָ שָׁנוּא - כִּי הַמוֹכִיחַ הוּא
 שָׁנוּא, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ חֲז"ל (פְּתוּבוֹת
 קח:): "הֵאֵי צוֹרְבָא מוֹרְבָנָן דְּמִרְחָמֵי לֵיהּ בְּנֵי
 מְתָא, מְשׁוּם דְּלֹא מוֹכַח לְהוּ בְּמַלְי דְּשִׁמְיָא".
 וְאַתֶּם לוֹקְחִים לְעֲצָמְכֶם גְּדִלוֹת'.

וְהַשֶּׁכֶל מוֹכִיחַ אוֹתָם: 'הַפֵּל נוֹפֵל עָלַי' -
 כִּי "כָּל הַמִּתְגַּאֵה, חֲכָמְתוֹ
 מִסְתַּלְקֶת מִפָּנָיו" (פְּסָחִים סו:).

מ.ד.

(ח"א יט, ב)

צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת הַפָּנִים, שְׂיֻכַּל כָּל אֶחָד
 לְרֹאוֹת פָּנָיו בְּפָנִים שְׂלוֹ כְּמוֹ
 בְּמִרְאָה.

עַד אֲשֶׁר בָּלֵא 'תּוֹכְחָה' וּבְלֵא 'מוֹסֵר',
 יִתְחַרֵּט חֲבֵרוֹ תִּכְפֵּה עַל מַעֲשָׂיו, רַק מִמָּה

שְׂבִיבִיט בַּפָּנִים שְׁלוֹ, יִרְאֶה אֶת עַצְמוֹ כְּמוֹ
בְּמִרְאָה, אִיךָ פָּנָיו מְשַׁקֵּעַ בַּחֲשָׁךְ.

מה.

(ח"א כב, א-בסוף)

יֵשׁ 'מוֹכִיחֵי-הַדּוֹר' הַנִּקְרָאִים 'רְגֵלִין', עַל-
שֵׁם שְׁנוֹתַיִן עֲצוֹת לְהַשִּׁיב-יִתְבָּרֵךְ,
וְהָעֲצוֹת נִקְרָאִים 'רְגֵלִין'. וְעַל-שֵׁם הַהֲלִיכָה
שֶׁהוֹלְכִים בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹכִיחֵם
וְלְהַחְזִירָם לְהַשִּׁיב-יִתְבָּרֵךְ.

וּכְשֶׁהַשִּׁיב-יִתְבָּרֵךְ גּוֹזֵר 'גְּזֵר-דִּין' בְּעוֹלָם -
מְתַעֵץ עִמָּהֶם. וְהֵם
מְכַסִּים וְחוֹתְמִין אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה
מִפְּנֵי 'דִּין אֲכַזְרִי'. וְהֵם הוֹלְכִים וּמוֹכִיחִים
הַדּוֹר, בְּדִי לְהַמְתִּיק הַדִּין. וְנִזְהָרִין לְהַחֲתִים
וְלְהַסְתִּיר הַדִּין-תּוֹרָה, שֶׁלֹּא יִינָקוּ מִפְּנֵי
הַחִיצוֹנִים. וְעַל-שֵׁם-זֶה הֵן בְּחִינַת 'חוֹתֵם'.

וְהֵם מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, כִּי הוֹלְכִים
לְפָשֵׁר וְלַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל
לְאֲבֵיהֶם שְׁבַשְׁמִים, וּלְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ מְקַטְיָנִים
הַדָּבָר וּמְמַלְיָצִים טוֹב בְּעַדָם, וְלְפָנָיו יִשְׂרָאֵל
מְגַדִּילִים הַחֲטָא מְאֹד.

וְעַל-יְדֵי 'עֲזוֹת-דְּקָדְשָׁה' זוֹכִין לְאַמּוֹנָה,
וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְקַבֵּל מוֹסֵר
מ'מוֹכִיחֵי-הַדּוֹר'.

מו.

(ח"א כב, בסוף)

'קוֹל הַמוֹכִיחַ' הוּא בְּחִינַת 'קוֹל שׁוֹפֵר'.

מז.

(ח"א ל, ז-ח)

עֵקֶר הַתְּגָלוֹת הַחֲסֵד, שֶׁעַל-יְדֵי קוֹצְרִין
וְחוֹתְכִין וּמְבַדִּילִין ה'מְלָכוֹת-דְּקָדְשָׁה'
מֵאַרְבַּע גְּלִיּוֹת שֶׁל הָעִבּוּרִים - הוּא עַל-יְדֵי
'תּוֹכְחָה'.

כִּי עַל-יְדֵי פְתִיחַת פֶּה שֶׁל הַמוֹכִיחַ, נִתְגַּלָּה
'חֲכָמָה', וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלָּה ה'חֲסֵד'.

וְצָרִיכִין אָנוּ לְקַבֵּל תּוֹכְחָתָם, אַף-עַל-פִּי
שֶׁהֵיא לְפַעֲמִים דָּרָךְ בְּזִיוֹן
שֶׁמְבַזִּים אוֹתָנוּ - בְּדִי לְקַבֵּל עַל-יְדֵי אֶת
הַחֲסֵד. כִּי צָרִיךְ לְדוֹן אוֹתָם לְכַף-זְכוּת,
שֶׁסּוֹבְלִים צַעַר גָּדוֹל מֵאֲתָנוּ וְכו'.

וְהוּא יוֹדֵעַ עַל-יְדֵי הָעֲזוֹת וְהַתּוֹרָה שֶׁל
כָּל אֶחָד וְאֶחָד - אִם תְּפַלְתּוּ הִיתָה
כְּהוֹגֵן אִם לָאוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ לְהוֹכִיחַ כָּל
אֶחָד.

מת.

(ח"א נו, ב-ג-ד)

כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינּוֹת ה'מְלָכוֹת' שֶׁיֵּשׁ לוֹ,
צָרִיךְ לְהַזְהִיר וְלְהוֹכִיחַ אֶת הַנְּשֻׁמוֹת
שֶׁנִּכְנָעִים אֵלָיו. הֵן אִם הוּא מוֹשֵׁל בְּבֵיתוֹ -
צָרִיךְ לְהַזְהִיר וְלְהוֹכִיחַ אֶת בְּנֵי-בֵיתוֹ. וְאִם יֵשׁ
לוֹ מְשֻׁלָּה יוֹתֵר - מְטֵל עָלָיו לְהַזְהִיר יוֹתֵר
וְיוֹתֵר אֲנָשִׁים.

וְאִם הוּא מְזַהֵר וּמוֹכִיחַ אוֹתָם - אֲזִי עוֹשֶׂה
שְׁלוֹ וּמְצִיל נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל
ג, יז-יט): "צַפָּה נְתִתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְכו',
וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְלֹא שָׁב מִרְשָׁעוֹ וְכו',
הוּא בְּעוֹנוֹ יָמוּת וְאַתָּה אֶת נַפְשׁוֹ הַצַּלְתָּ".

אֲבָל אִם אֵינוּ מְזַהֵר וּמוֹכִיחַ אוֹתָם - אֲזִי
הָעֹשֶׂה עָלָיו.

וְצָרִיכִין לָזֶה 'דַּעַת', בְּדִי לִידַע אִיךָ
לְהוֹכִיחֵם, וּלְקַרֵּב וְלְהוֹכִיחַ אֶת מִי
שֶׁצָּרִיכִין לְהוֹכִיחַ, וְהוּא עַל-יְדֵי 'אַרְיֵכַת-
יָמִים' וְכו' שֶׁזוֹכִין עַל-יְדֵי 'עֶסְקַת-הַתּוֹרָה'.

וְעַל-יְדֵי-זֶה ה'דַּעַת' יוֹכֵל לִידַע: שֶׁאֲפֹלוּ
בַתּוֹךְ הַהֲסָתְרָה, וְהַסְתְּרָה
שֶׁבַתּוֹךְ הַסְתְּרָה - מְלַבֵּשׁ ה'הַשִּׁיב-יִתְבָּרֵךְ',
דְּהֵינּוּ ה'תּוֹרָה'.

וּמָזָה בְּעֲצָמוֹ נִתְגַּלֵּין ה'הַסְתָּרוֹת' וְנַעֲשֶׂה
מֵהֶם 'תּוֹרָה' - מֵאַחַר שִׁיּוּדַע
שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר שָׁם.

וְאִזִּי מֵאַחַר שֶׁנִּתְגַּלְּו וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם תּוֹרָה -
הַתּוֹרָה בְּעֲצָמָהּ מוֹכִיחָה אוֹתָם,
בְּבַחֲיַנֵּת (זֶהוּ שְׁמִינִי נח.) "אוֹרֵיתָא מְכַרְזַת
קַמְיָהוּ: עַד מְתֵי פְתִים תֵּאָהָבוּ פְתִי" (מְשַׁלִּי א,
כב).

כִּי בְּאֵמַת: הַתּוֹרָה מְכַרְזַת וְצוֹעֲקַת
וּמוֹכִיחָה תָּמִיד, רַק שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתָהּ
מִחַמַּת הַהַסְתָּרוֹת.

וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְהוֹכִיחַ אֶפְלוֹ אֵת
הַרְחוֹקִים מְאֹד מֵהַשֵּׁם-
יִתְבָּרַךְ, בְּבַחֲיַנֵּת ה'הַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה'.

מ.ט.

(ח"ב ת, א)

אֶה-עַל-פִּי שִׁתּוֹכַחַה' הוּא דָּבָר גְּדוֹל,
וּמְטַל עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
לְהוֹכִיחַ חֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (וַיִּקְרָא יט, יז):
"הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֵת עַמִּיתְךָ" - אֶה-עַל-פִּי-כֵן
לֹא כָּל אָדָם רָאוּי לְהוֹכִיחַ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי
עֲקִיבָא (עַרְכִּין טז: - סְפָרָא קְדוּשִׁים ד): "תָּמָה אֲנִי,
אִם יֵשׁ בְּדוֹר הַזֶּה מִי שִׁיְכוּל לְהוֹכִיחַ".

כִּי כְּשִׂאִינוֹ רָאוּי לְהוֹכִיחַ - אִזִּי לֹא דִי
שְׂאִינוֹ מוֹעִיל, אִף גַּם מְבַאֵשׁ רִיחַ
נִשְׁמָתָם, כִּי מְעוֹרֵר ה'רִיח־רַע' שֶׁל
ה'מַעֲשִׂים-רָעִים'.

כְּמוֹ אִיזָה דָּבָר שֵׁישׁ לוֹ רִיחַ שְׂאִינוֹ טוֹב,
כָּל זְמַן שְׂאִין מְזִיזִין אוֹתוֹ אִין
מְרַגְזִישִׁין ה'רִיח־רַע'. אֲבָל כְּשֶׁמִּתְחִילִין לְהִזִּיז
אוֹתוֹ, מְעוֹרְרִין ה'רִיח־רַע'.

כְּמוֹ-כֵן מְזִיזִין וּמְעוֹרְרִין ה'רִיח־רַע' שֶׁל
ה'מַעֲשִׂים-רָעִים', וּמְבַאֵשׁ רִיחָם,

וּמְחַלֵּישׁ נִשְׁמָתָם, וְנִפְסַק הַשְּׁפַע מִכָּל
הַעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּאֵלוֹ הַנִּשְׁמוֹת.

אֲבָל כְּשִׂרְאוּי לְהוֹכִיחַ - אִזִּי אֲדַרְבָּא מוֹסִיף
וְנוֹתֵן בְּהֶם רִיח־טוֹב'.

כִּי ה'תּוֹכַחַה' צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּבַחֲיַנֵּת
ה'תּוֹכַחַה שֶׁל מִשָּׁה' שֶׁהוֹכִיחַ אֵת
יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֵׂה הַעֲגָל, וְהוֹסִיף וְנָתַן בְּהֶם
'רִיחַ טוֹב'.

וְזֶה בְּחִינַת: 'הַקּוֹל הַמְּשַׁקָּה אֵת הַגִּן-עֵדֶן',
בְּחִינַת ה'שִׁיר שִׁיתַעַר לְעֵתִיד', בְּחִינַת
ה'חֹט שֶׁל חֶסֶד'.

וְזֶהוּ (תָּמִיד כח): "הַמּוֹכִיחַ אֵת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם-
שָׁמַיִם, מוֹשֵׁכִין עָלָיו חוֹט שֶׁל חֶסֶד,
שֶׁנֶּאֱמַר: מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרֵי חַן יִמְצָא" (מְשַׁלִּי
כח, כג).

[הַעֲרַת מוֹהַר-נ"ז לְבַלְקוּטֵי-עֲצוֹת 'תּוֹכַחַה' כ:
אֵל יִבְחַלּוּךְ רַעֲיוֹנֶיךָ, כִּי לְמַעַלָּה (ח"ב ז) הַזְּהִיר הַרְבֵּה:
"שִׁידְבַר כָּל אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאֵת-שָׁמַיִם", וְכָל אָדָם צָרִיךְ
לְעַסֵּק בָּזֶה. וְכֵאֵן אָמַר: "שְׂאִין כָּל אָדָם רָאוּי לְהוֹכִיחַ".

אִךְ מְבַאֵר הַיֵּטֵב לָמִי שֶׁמְבִיֵּן הַיֵּטֵב פְּרוּשׁ הַדְּבָרִים
בְּפִשְׁטוּת: כִּי לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאֵת-שָׁמַיִם בְּכִלְיִים
מִהַתְּכַלִּית וּמֵהַיֵּהוּ הַסּוֹף וְכו' - זֶה צָרִיךְ בְּנֻדָּאֵי כָּל אָדָם
לְקַיֵּם, אֶפְלוֹ אָדָם פְּשׁוּט לְגַמְרֵי.

אֲבָל 'תּוֹכַחַה' שֶׁהַזְּהִיר כָּאֵן - הוּא עֲנִין אַחַר לְגַמְרֵי. כִּי הוּא
כְּשִׁמּוֹכִיחַ אֵת הָאָדָם וּמְזַכֵּיר לוֹ עוֹנוֹתָיו, שְׂאוֹמֵר לוֹ: "לִמָּה
עֲשִׂיתָ עֲבָרָה פְּלוּנִית אוֹ מַעֲשֵׂה הַרְעָה הַזֹּאת?" - זֶה צָרִיךְ
הָאָדָם לְזַהֵר, שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר מַעֲשִׂים-רָעִים שֶׁלָּהֶם, כִּי יְכוּל
לְהַחֲלִישׁ נִשְׁמָתָם עַל-יְדֵי-זֶה, עַל-יְדֵי שֶׁמְעוֹרֵר ה'רִיח־רַע'
(עֵין שֵׁם בְּאַרְיִכוֹת)].

נ.

(שִׁיחוֹת-הַר"ן קכד)

פַּעַם-אַחַת שָׂאֵל אוֹתִי בְּלִשׁוֹן תְּמָה:
"הַשְּׁמַעַתָּ מִמֶּנִּי 'דְּבָרֵי-
מוֹסֵר'?! - וְאָמַר: "שְׂאִינוֹ יְכוּל לֵאמֹר 'דְּבָרֵי-
מוֹסֵר' - כִּי כָּל 'דְּבוּר-מוֹסֵר' שֶׁלוֹ, הוּא מְטַבֵּל

וּמְרַחֵץ בְּדַמְעוֹת!" (איטלעכס 'ווארט פון מוסר, איז ביי מיר פארוואשן מיט טרערן). וּמְחַמֵּת זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לֵאמֹר 'מוֹסֵר' בְּפִרוּשׁ.

וּבַתְּחִלָּה הָיָה אֶצְלָנוּ קֶצֶת תְּמִיּהָה מַה שָּׁאָמַר: "שְׂאִינוּ אֹמֵר מוֹסֵר!" - כִּי לְפִי דַעַתְנוּ: כָּל דְּבָרָיו הֵם 'דְּבָרֵי-מוֹסֵר' גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת מִמֶּשׁ.

אָךְ בְּאֵמֶת: לֹא הָיָה רְגִיל לֵאמֹר 'דְּבָרֵי-מוֹסֵר' בְּפִרוּשׁ בְּדֶרֶךְ הַמּוֹכִיחִים, אָבֵל אַף-עַל-פִּי-כּוֹ, כָּל דְּבָרָיו וְכָל שִׂיחוֹתָיו, הָיָה רַק מַעֲנִין עֲבוֹדַת-הַשֵּׁם. וְכָל דְּבָרָיו הָיָה בְּגַחֲלֵי-אֵשׁ מִמֶּשׁ וְכוּ' וְכוּ'.

נא.

(שיחות-ה"ר"ן קצו)

אֵלֶּה דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, בְּעֵת שֶׁרָאָה הַתּוֹרָה הַגְּדֹל (חב סז - בראשית, לעיני כל ישאל) בְּכַתָּב: "ה'מוֹסֵר' שֶׁל הַתּוֹרָה שְׁלִי, נִפְלָא וְעִצּוֹם מְאֹד!"

אֲלוֹ הָיוּ אֹמְרִים זֹאת הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן אַחַר בְּלִשׁוֹן 'מוֹסֵר', הָיָה מְעוֹרֵר וּמְשַׁבֵּר אֶת הַלֵּב מְאֹד, כִּי כִּלְהַ' מוֹסֵר-הַשֶּׁבֶל, 'מוֹסֵר' גְּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד'.

עַל-כֵּן צָרִיךְ לְזַהֵר לְקַיֵּם מַה שֶׁהִזְהַרְתִּי אֲתֶכֶם: לַעֲשׂוֹת מִן הַתּוֹרָה תְּפִלָּה! - כִּי תִקַּף בְּשִׁמְת־חִילִין לְהַכְנִים זֹאת הַתּוֹרָה בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְשִׂיחָה שֶׁל תְּפִלָּה, בּוֹדָאי תְּעוֹרֵר וְתִשְׁבֵּר אֶת לְבוֹ מְאֹד בְּנִ"ל!"

נב.

(חיי-מוה"ר"ן שמו)

נִשְׁמַע מִפִּי-הַקְּדוֹשׁ שָׁאָמַר: "שֶׁהַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ שְׁלוֹ לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן שֶׁיִּצְא בְּעוֹלָם הוּא אֶתְחַלְתָּ-אֲדַגְּאֵלֶּה!"

וְאָמַר: "מֵאַחַר שֶׁיִּצְא בְּעוֹלָם, אֲנִי חָפֵץ מְאֹד שֶׁיִּלְמְדוּ אוֹתוֹ - כִּי צְרִיכִים לְלַמֵּד אוֹתוֹ הַרְבֵּה, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר בְּעַל-פֶּה - כִּי הוּא מְלֵא 'מוֹסֵר' וְהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל מְאֹד לְהַשִּׁיב-יָתֵדָבֶר, אֲשֶׁר אֵין עֲרֹךְ אֵלָיו.

וְמִי שֶׁעוֹסֵק בְּזֶה הַסֵּפֶר, אֵין צָרִיךְ עוֹד 'סֵפֶר מוֹסֵר' אַחֵר!

נג.

(חיי-מוה"ר"ן שסב)

שִׁמְעֵתִי בְּשִׁמוֹ שָׁאָמַר: "שֶׁזֶה סְמוּךְ גָּמַר הַעֵץ-חַיִּים, וְרָאָה שֶׁהוּא כְּלוֹ 'מוֹסֵר'!"

[פונכבי-אור, שיחות-וספורים יב: רבנו ז"ל קרא פעם אחת לספר 'עץ-חיים' בשם 'ספר מוסר', ואמר בזה הלשון: "סע א טייער 'מוסר ספר' ס'איז"! [איזה ספר מוסר יקר הוא!] - והפליג מאד ביקר מעלתו].

נד.

(חיי-מוה"ר"ן תי)

אָמַר: שְׂאִין לְלַמֵּד סְפָרִים שֶׁל דְּרוּשִׁים וּמוֹסֵר, כִּי-אִם אוֹתָם הַהוֹלְכִים עַל-כֵּי דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְסִפְרֵי הַזְהַר-הַקְּדוֹשׁ, וְסִפְרֵי הָאֲרִיז"ל, וְכֵן כָּל הַסְּפָרִים שֶׁחִבְרוּ הַצַּדִּיקִים הַסְּמוּכִים לְדוֹרוֹתֵינוּ שֶׁהֵם בְּנוּיִים עַל יְסוּדוֹת הַרְרֵי קֹדֶשׁ עַל-פִּי דְּבָרֵי הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב זְצוּק"ל וְכוּ'.

נה.

(ספר-המדות, עניני 'תוכחה')

[א] לֹא חֲרַבָּה יְרוּשָׁלַיִם אֲלָא בְּשִׁבִיל וְכוּ', גַּם לֹא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה (אמונה מב).

[ב] הַמּוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם-שְׁמַיִם, מוֹשְׁכִין עָלָיו חוֹט שֶׁל חֶסֶד (המפקת-דין ז).

[ג] מי שאינו מקבל 'תוכחה', יסורין באין
עָלָיו (המתקת-דין לו).

[ד] מי שאינו מקבל 'תוכחה', על-ידי-זה
אינו נתגדל (התנשאות יא).

[ה] 'התנשאות' בא על-ידי 'תוכחה'
(התנשאות יג).

[ו] על-ידי 'תוכחה' לשם-שמים, זוכה
ל'התנשאות' (התנשאות מ).

[ז] על-ידי 'תוכחה', תשא חן (חן ז).

[ח] המוכיח - צריך לומר תוכחתו על-ידי
התקשרות הדבור לשרשו, ואז נתקבל
תוכחתו (תוכחה א).

[ט] מי שנשתמד - אל תוכח אותו, כי לא
תועיל (תוכחה ב).

[י] על-ידי שאין מקבל תוכחות, נחרב
מעונו (תוכחה ג).

[יא] מי שמוכיח את העולם שלא בחכמה,
על-ידי-זה מעורר חס-ושלום גלות גדול
והכבדה מהאמות (תוכחה ד).

[יב] מפני עגש תוכחה, חוזר בו הקדוש-
ברוך-הוא על הטוב שיצא מפיו (תוכחה ו).

[יג] היבא דידע דלא מקבלי 'תוכחה', הנח
להם (תוכחה ז).

[יד] מי שירא מבני-אדם להוכיח אותם,
לסוף שהקדוש-ברוך-הוא שובר אותו
לפניהם (תוכחה ח).

[טו] מי שיודע להזהיר ואינו מזהיר, גם
חברו מידו נענש, גם דם חברו מידו נדרש
(תוכחה ט).

[טז] על-ידי 'תוכחה' שתוכיח, תנוח בקבר
בלא 'צער גיהנם, ותזפה ל'גור-עדן' (תוכחה
יב).

[יז] מתר לדהות בשתי ידים, את זה שלא
קבל ממך 'תוכחה' (תוכחה יג).

[יח] כל-זמן ש'תוכחה' בעולם - נחת-
רוח, ו'טובה' ו'ברכה' באין לעולם (תוכחה
יד).

[יט] על-ידי 'תוכחה', נמתק הדין ונמשך
החסד (תוכחה טו).

[כ] מי ששומע תוכחה ואינו נתקבל אצלו,
ידע שיצטרף ללוות אצל אחרים, וסימן
לדבר: "בדברים לא יוסר עבד" (משלי כט, יט),
"עבד לזה לאיש מלוה" (משלי כב, ז). (תוכחה
ח"ב ג).

[כא] אל תדבר עם המסיתים אפלו
להוכיחם ולקרבם (הרחקת-רשעים יז).

[כב] כשאתה מוכיח אותם שלא תקנו
'חטאות-נעורים' - תכלל את-עצמך עמם,
ועל-ידי-זה יקבלו ממך (תשובה ע).

[כג] מצוה להחזיר את בני-אדם על כל דבר
פשע, ואם אתה ירא שלא ישמע לך, תאמר
דבריך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך
(תשובה פו).

[כד] הדרך שיבור לו האדם, שיאהב את
ה'תוכחות', ויחזיק ב'אמונה יתרה' (תשובה
קג).

נו.

(פונכי-אור, שיחות-וספורים א)

כפי המבאר מדברי רבנו ז"ל: שאף-על-פי
שעצם ה'מעשיות' שספר, גבהו
ונעלמו בתעלומות לאין חקר, אבל ברב
הלבשתם במדרגה למטה ממדרגה, עד
גשמיות זה העולם השפל, יש ללמד מאתם
'מוסר-השכל', אפלו בפשיטות.

נז.

(בוכבי-אור, שיחות וספונים כא)

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: "מִיִּין מוֹסֵר סֵפֶר אִיז תַּנְ"ד"! [הספר מוסר שלי הוא תנ"ך] (תורה נביאים וכתובים). ומוהרנ"ת ז"ל האריך בזה ואמר: "שצעקת ונבואת כל נביא, סובבת לנפשות ישראל גם עתה!"

נח.

(עלים לתרופה, ב' ואתחנן תק"צ)

רק חזק ואמץ, מאד מאד בלי שעור וערה, ואל תשגיח על שום חלישות-הדעת ששנכנס בלבך.

ואל תשמע לדברי-מוסרי של הבעלי-דבר והסטרא-אחרא, האומרים מוסר בלב, בשביל להחליש הלב, ולרחק ממעט הטוב שרוצים לתפס בו.

לא תאבה ולא תשמע להם! - כי אין שומעין דברי תוכחה ומוסר, כי אם לקרב, ולא לרחק חסוֹן־שְׁלוֹם.

כַּאֲשֶׁר כָּבַר דְּבַרְתִּי עִמָּךְ הַרְבֵּה בְּזָה (עין באריכות לקוטי-הלכות, פסח ט, טז; בכור בהמה טהורה ד, כז): "שכל פונת ה'ראשית-הקמה' ושאר 'ספרי מוסר' שמזכירים ומבזים הרבה את האדם - אין פונתם להתרחק מהשם-יתברך, כי אם לקרב!"

ויותר מזה צריכין לשום לב בכל-עת להבין בעצמו: שלא יגיע חסוֹן־שְׁלוֹם שום התרחקות והתרשלות על-ידי התוכחה ומוסר שנכנס בלב!

כי יכול להיות: שהתעוררות התוכחה ומוסר שבא על הלב, הוא מהקדשה מהפרוז היוצא בכל יום (אבות פ"ו מ"ב) - אבל הבעל-דבר אורב תמיד על האדם, ובכל

המחשבה דבור ומעשה שעוברים על האדם, יש בהם שני בחינות, דהינו: 'סס-חיים' ו'סס-מות', כמו שאמרו רז"ל (יומא עב: על דברים יא, ח): "ושמתם, זכה וכו'".

על-כֵּן על-פי הרב, "מהפך דברי אלקים חיים" (על-פי ירמיה כג, לו), ורוצה דיקא על-ידי זה לרחק ולרשל לב האדם חסוֹן־שְׁלוֹם. על-כֵּן צריכין לשום לב לזה היטב.

וכבר מבאר אצלנו כמה עצות איך להנצל ממנו, ולהחיות את-עצמו ולשמח את-עצמו, ובפרט על-ידי הדרך הנפלא והנורא והנשגב שגלה 'אור האזרות' (לקוטי-מוהר"ן רפב), על פסוק (תהלים קמו, ב): "אזמרה לאלקי בעודי וכו'".

"ולא תשא עליו חטא" (ויקרא יט, יז)

לא תלבין את פניו ברבים.

(רש"י, ערכין טז: ספרא קדושים ד)

נט.

(ספר-המדות, עניני 'אסור הלבנת פני חברו')

[א] מי שהוא נזהר מלביש שום אדם, זוכה ל'מלבושים' (בגדים יג).

[ב] מי שמביש פני חברו, נתאלם ושוכח (בושה א).

[ג] טוב לבטל תורה, מלביש בן ישראל (בושה ג).

[ד] נכון כאשר ישמע מרעהו דבר קצב, אל יקפץ ויבישהו, אלא ירמז לו בתנועה, כדי שיכיר כי לא כן הוא (בושה כז).

[ה] נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים (בושה לא).

[ו] המלבין פני חברו ברבים, פאלו שופך דמים, ויורד לגיהנום ואינו עולה (בושה לג).

[ז] נח לו לאדם שיבוא על ספק אשת-איש, ואל ילבין פני חברו ברבים, ואין לו חלק לעולם-הבא (בושה לד).

[ח] אל תביש עם שאתה בתורה ומצוות, אבל לבעל-עברה מתר לבישו ולהונו בדברים (בושה לה).

[ט] מי שאין לו מדת הבטחון, ישמר את-עצמו שלא לביש שום אדם, גם יזהר להתפלל בכונת-הלב (בטחון יא).

[י] מי שמביש פני חברו, לסוף שמים עדות שקר, כדי שיגזל ממון (גנבה וגזלה טו).

[יא] מי שמביש פני חברו, נעשה 'שכחן' (זכירה א).

[יב] מי שאין מביש פני חברו, לא ישמחו אויביו עליו (מריבה נא).

[יג] על-ידי גזל או מביש פני חברו, אין תפלתו נשמעת (תפלה מז).

”לא תקום ולא תטור” (ויקרא יט, יח)
- עניני נקמה -

ס.

(שיחות-הר”ן צג)

דע: שיש אור שהוא מאיר באלף עולמות. וזה האור, אין אדם פשוט יכול לקבל מחמת גדלו. וצריך לזה חכם גדול שיוכל לחלק אלפים למאות. דהינו: שיוכל לחלק האור הגדול לחלקים קטנים, כדי שיוכלו הקטנים במעלה לקבלו מעט מעט.

כמו למשל: כשאחד אומר פשט או חלוק גדול מאד, ומחמת-זה אין יכולין לקבל ממנו מחמת גדלו, כי חצי פשט אי אפשר לקבל פיאם בלה. אבל כשמחלקין הפשט והחלוק לחלקים וענינים, אזי יכולין להבין כל ענין וענין בפני-עצמו.

כך: יש אור שהוא מאיר באלף עולמות, והוא השנה אחת, דהינו: שאי-אפשר להשיג אותו אלא בלו, אבל לא במקצת, כי הוא אור אחד פשוט.

אך תלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר - הוא יכול לחלק אלפים למאות, דהינו: לחלק האור גדול לחלקים כדי שיוכלו לקבלו, פנ”ל.

וענין זה שתלמיד-הכם שנוקם ונוטר יכול לחלק אלפים למאות - הוא מפרש: כמו שכתוב (משלי יז, ט): ”ושנה בדבר מפריד אלוף”, ופרש רש”י: ”דהינו: נוקם ונוטר, ששונה בדבר שעשה לו חברו, על-ידי-זה הוא מפריד אלופו של עולם”.

כך פרש רש”י [פנ”ל] - אבל [באמת]: תלמיד-הכם צריך דיקא להיות נוקם ונוטר, כמו שאמרו רז”ל (יומא כב:): ”כל תלמיד-הכם שאינו נוקם ונוטר וכו’.

אך פרוש הפסוק הוא פנ”ל: שתלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר, יכול לחלק אלפים למאות.

וזהו: ”ושנה בדבר” - הינו: נוקם ונוטר. ”מפריד אלוף” - הינו: שהוא מפריד ומחלק אלפים למאות, פנ”ל.

וזה שאמרו רז”ל (שבת סג): ”אם ראית תלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר פנחש, חגרהו על מתניו, לסוף שתהנה מתלמודו”.

כי על-ידי שהוא נוקם ונוטר, על-ידי-זה יכול לחלק אלפים למאות, דהינו: לחלק אור גדול לחלקים, ועל-ידי-זה יכולין להנות מתלמודו ולקבל ממנו. כי בלי זה אי-אפשר לקבל, מחמת גדל האור, בנ"ל.

אבל השכל והטעם של ענין זה: מפני מה מי שהוא נוקם ונוטר יכול לחלק אלפים למאות וכו' - זה עמק עמק וכו'.

ודע: מי שיודע זאת, הוא יכול להחיות מתים - כמו שאמרו רז"ל (פסחים סח. זהר א קיד: קלה.): "עתידים צדיקים להחיות מתים". ויודע מה הוא 'מת'.

כי על-ידי שפחלק אלפים למאות, וממשיך האלפים לתוך המאות בנ"ל, על-ידי-זה נעשה ממנו"ת - מאו"ת, על-ידי שנכנסו האלפים לתוכם.

ומי שאינו יודע זאת - אינו יודע: (א) מפני מה הוא עכשו בשמחה. (ב) והיחוד של: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". (ג) ומה זו "ציקי קדרה" (פסחים נו.) וכו'. (ד) ומה זו ח"ש מחשמ"ל. (ה) ומה זו 'נגה' וכו'. (ו) ומהו 'מעשה-מרפבה'. (ז) ומהו 'ברית'. (ח) ומפני מה חולקין עליו.

ומשיח יודע כל הענין הזה בשלמות. אבל הצדיקים, אינם יודעים אלא בשעושיין מאלפים מאות.

ואלו הצדיקים שהם נוקמין ונוטרים שיכולים לעשות מאלפים מאות, הם חגורה למשיח.

כי אמרו רז"ל (שבת סג.): "אם ראית תלמיד-הכם שהוא נוקם ונוטר בנחש, חגרהו על מתניו" - הינו בחינת 'חגורה' למשיח, שנאמר בו (ישעיה יא, ה): "והיה צדק

אזור מתניו", בתרגומו: "ויהו צדיקיא סחור סחור לה" - הינו בחינת 'מתין מתין', דהינו: 'מאות'. ואלו הצדיקים, מחיין את הצדיקים הקטנים.

[**מוהרנ"ת ז"ל** כשמביא השיחה הזאת ב'לקוטי-הלכות, עדות ד - מסים על-זה: "והדברים עתיקים". וענין-שם באריכות באור על השיחה הנ"ל].

סא.

(ספורי-מעשיות, מעשה י מבערגער ועני)

שאלו ה'קיסר' (מהבחור שהיה בן הפערגער): "השמעת מאותו הקיסר?! - השיב לו: "ששמע"!

שאל אותו על ה'פת-תאר' אם שמע ממנה?! - השיב לו גם-כן: "הן" - והתחיל הבחור להתרגז ואמר: "זה הרוצח"!

(הינו: אותו הקיסר הנ"ל שדברו ממנו, כי הוא לא ידע שזה שמדבר עמו הוא הקיסר בעצמו. והיה הבחור אומר בכעס פחורק בשניו עליו ואמר בכעס: "זה הרוצח"!).

ושאלו (הינו זה ה'קיסר' שנדמה לאיש אחר, שאל להבחור): "מפני מה הוא רוצח?! - השיב לו: "בשביל אכזריות ש'לו וגסותו באתי לכאן"!

שאלו: "ואיך?! - וישב עצמו הבחור: "שבכאן אין לו ממי להתירא" - והגיד לו וספר לו כל אותו המאדע שעבר עליו.

שאלו: "אם היה זה הקיסר בא לידך, היית נוקם בו עכשו?! - השיב לו: "לאו! (כי הוא היה רחמן) אדרבא, הייתי מפרנסו כמו שאני מפרנס אותך"!

שוב התחיל הקיסר להתאנח ולגנח: "כמה שיבה רעה ומרה להקיסר הזה, כי

”וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כַּמּוֹדָה, אֲנִי ה'” (ויקרא יט, יח)

סג.

(ח”א יז, ה)

על-ידי 'צדקה', לוקח לעצמו רעים ואוהבים. וכל מה שנותן 'צדקה' ליותר אנשים, קונה לו 'רעים' יותר. ועל-ידי זה נודבך האויר. וכל מה שנותנים ליותר אנשים 'צדקה', נתרבה יותר האויר הנח והזך.

פי 'אהבה' הוא 'אתדבקות רוחא ברוחא', רוח האוהב ב'רוח הנאהב', שזה בחינת 'אויר הנח', שרוחם נחים זה מזה - פי אין רוח-רעה, שהוא 'שנאה', שיפריד ביניהם. וזה בחינת (משלי יט, ד): "הון יסיף רעים רבים".

סד.

(ח”א קסה)

”וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כַּמּוֹדָה, אֲנִי ה'” (ויקרא יט, יח). הינו: שתקבל באהבה כל הרעות והיסורין הבאים עליך, פי עדין הוא מתנהג עמך ברחמים, פי היה מגיע לך יותר ויותר חס-ושלום לפי מעשיך.

וזהו: ”וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ” - שתאהוב הרע' שבא לך - תקבלם באהבה. פי "כמוך" - כמו שאתה הוא, הינו לפי מעשיך. "אני ה'" בעל הרחמים - עדין אני מתנהג עמך ברחמים.

סה.

(ח”א רלט)

על-ידי 'מחלקת' אי אפשר לדבר, פי עקר הדבור הוא משלום, כמו שכתוב (תהלים קכב, ח): "אדברה נא שלום".

שמע: שהיפת-תאר שלו נאבדה, והוא נשלח!

ויאמר עוד אותו הבחור: "בשביל אכזריותו וגדלות שלו אבד את-עצמו ואת בתו, ואני נשלכתי לכאן, הכל על-ידי!"

שאלו עוד (הינו הקיסר להבחור): "אם היה בא לידך היית נוקם בו"?! - השיב לו: "לא! אדרבא! הייתי מפרנסו ממש כמו שאני מפרנס אותך!"

ויתודע הקיסר אליו והודיעו: "שהוא בעצמו הוא הקיסר הנל, ומה שעבר עליו וכו'"! - ונפל עליו (הבחור הנל), וחבקו ונשקו.

סו.

(ספר-המדות, עניני נקמה)

[א] מי שנזהר מ'שבועת שקר', בודאי לא יעבר על (ויקרא יט, יח): "לא תקם ולא תטר" (אהבה י).

[ב] תלמיד-חכם נוקם ונוטר פנחש, הדבק בו, שסופך להנות מתלמודו (למוד פח).

[ג] פשיש לאדם אויבים, ואינו חושב איך לנקם בהם אלא הוא דבוק בשמחת השם-יתברך - על-ידי זה הקדוש-ברוך-הוא נותן לו כח לנקם מהם (מריבה יט).

[ד] מי שמגיד ריבו לפני הקדוש-ברוך-הוא, רואה נקמתו בשונאיו (מריבה כו).

[ה] יש רשע שמצליח, וכשרודף את הצדיק, אזי הקלפות בעצמם נוקמים ממנו (צדיק רב).

וְעַל-כֵּן "צריך כל-אחד קדם התפלה לקבל על עצמו מצות-עשה (ויקרא יט, יח): **"וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ"** (שערי-הכנאות, דרושי ברפת-השחר; פרי-עץ-חיים, עולם-העשיה פ"א; שערי-הגלגולים, הקדמה לח) - פדי שעל-ידי-זה שיש אהבה ושלום, יוכל לדבר בתפלה.

אבל כשאין שלום ויש מחלוקת, אי אפשר לדבר. - ועל-כן אפלו אם אחד רוצה שלום, רק שהם חולקין עליו, עם-כל-זה אין ה'שלום' בשלמות, על-כן אי-אפשר לדבר ולהתפלל, אף שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו.

וְזֶה שאמר דוד המלך על-ידי-השלום (תהלים קב, ז): **"אני שלום"** - כי אני איש שלום, ומצדי היה שלום עם כלם, ועם-כל-זה: **"וכי אדבר, המה למלחמה"** - הינו: שאף שאני שלום - עם-כל-זה אי-אפשר לדבר - מחמת ה'מלחמה' וה'מחלוקת' שהם חולקין עלי.

סו.

(שיחות-הר"ן קיט)

אמר רבנו ז"ל: זהו דבר גדול מאד, מעלה גדולה מאד, **"כשאוחזין בזה!"** - שהוא מרצה וחסד ומשתוקק מאד: שחברו יהיה איש פשר וצדיק, אף-על-פי שאני איני זוכה חסד-ושלום לעבד את השם, על-כל-פנים יעבד ישראל השני את השם-יתברך.

ולפי דעתי נדמה לי: שזהו דבר פשוט מאד - כי בודאי אני רוצה וחסד מאד ומשתוקק ומתגעגע מאד שיהיו כל ישראל פשרים וצדיקים-אמתיים, אפלו אם לא אזכה אני לזה, על-כל-פנים יהיה חברי בני גילי וכל ישראל, צדיקים נוראים אמתיים.

כי זה עקר האהבה והרחמנות שצריכין לרחם אחד על חברו ועל כל ישראל: **"שיזכה לתכלית האמת, להיות פרצונו הטוב באמת!"** - שזהו עקר טובתן של ישראל. וכמבאר בהתורה "כי מרחמם ינהגם" וכו' בסימן ז לקוטי-תנינא, עין-שם. וכו'.

[עין בפנים שמבאר שם גם ההפך מזה: מהאנשים שמקנאים בהשני, ושוחקים מהם ומבזים אותם, ומחלישים דעתם וכו'.]

טז.

(לקוטי-הלכות, נשיאת-כפים ה, טז)

כשהסד-ושלום אין שלום בין ישראל בין אדם לחברו, בודאי אין יכולין לדבר זה עם זה ביראת-שמים, מחמת המחלוקת שביניהם. ואפלו כשאין מחלוקת, אלא שאין האהבה בשלמות בין ישראל, שמצוים לאהב אחד את חברו כנפשו, כמו שכתוב (ויקרא יט, יח): **"וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ"**.

ובפרט החברים העוסקים בתורה, שצריכים לזהר ביותר ויותר שיהיה ביניהם אהבה רבה, כמובא גדל האזהרה שהזהיר האריז"ל על אהבת החברים' בלי שעור. וכשאין האהבה בשלמות - אינם יכולים לדבר זה עם זה פראוי, ואינם מאירים זה בזה אור הנקדה הקדושה.

סח.

(לקוטי-הלכות, ברפת-הודאה ו, סא)

וְזֶה בחינת "ברפת שהחינו" - **"שכשהוא** רואה את חברו שחביב עליו ושמה בראיתו, מברך 'שהחינו' וכו'" (שלחן-ערוך, ארח-חיים רכה, א).

העוסקים להתקרב אל השם באמת לאמתו וכו', שזה בחינת: "וראך ושמה בלבוי".

סט.

(לקוטי הלכות, ברכות ה'ראיה ושארי ברכות פ'רטייות א)

"ה'ראיה את חברו לאחר שלשים יום, מברך שהחינו. לאחר שנים עשר חדש, מברך מחיה המתים. והוא שהביב עליו הרבה ושמה בראיתו" (שלחן ערוך אורח חיים רכה, א)

פי איתא בדברי רבנו ז"ל (ח"ב עב): שעל ידי שרואין עצמם עם הצדיק, מקבלין גדלה. ועקר הגדלה היא שפלות וכו'. פי על ידי ה'ראיה מתנוצץ המוח. וכפי ההתנוצצות המוח בן מקבלין גדלה וכו'. שזה עקר 'תחית המתים' שהשפלות של כל אחד יהיה נחיה וכו'.

נמצא: שעל ידי מה שרואין עצמם עם הצדיק, נעשה בחינת 'תחית המתים'.

ואף על פי שהעקר הוא ה'צדיק הדור' בחינת 'משה' שיש לו זה הכח, שעל ידי ראיתו לבד מתנוצץ המוח וכו', עד שיהיו זוכין על ידי זה לבחינת 'תחית המתים' כנ"ל.

עם כל זה: בכל אחד מישראל יש 'נקדה טובה' שהיא בחינת 'צדיק', כמבאר בדברי רבנו ז"ל (ח"א לד).

וה'נקדה טובה' הזאת שהיא בחינת 'צדיק', הוא בחינת 'משה' - פי 'משה רבנו' הוא כלליות כל ישראל, והוא מתפשט בכל בני ישראל, וכל אחד מישראל יש בו בחינת צדיק בחינת

פי זה עקר החיות והקיום, כששמחים בראית חברו איש הישראלי, שעקר השמחה: מה שזכו שני ישראלים האוהבים זה את זה, להתועד יחד בשלום - שעל ידי זה עקר הגדלת שמחת ישראל.

פי בכל אחד מישראל יש "חלק אלוף ממעל" (איוב לא, ב), שהוא מקור השמחה, בחינת (תהלים קמט, ב): "ישמח ישראל בעשיו".

אך הקלפה הקודמת לפרי, שהיא בחינת 'עצבות', חופה עליו, וצריך התגברות גדול להגביר השמחה על העצבות, והיא מלחמה גדולה.

על כן צריכין לזה שיתחברו ויתקבצו כמה נפשות ישראל - כי כל מה שמתקבצין ומתחברין באהבה, נפשות החברים ביותר, מתגדל השמחה ביותר.

פי מתקבצין ומתחברין חלקי השמחה יחד, ומאירין באור גדול ביותר, שזה בחינת (משלי יג, ט): "אור צדיקים ישמח", בחינת (משלי כט, ב): "ברבות צדיקים ישמח העם".

ועל כן "מברכין על ראית ישראל חברו החביב עליו: שהחינו וקיימנו" וכו' - פי זהו עקר החיות והקיום, שהוא על ידי השמחה והשלום.

וזה בחינת (שמות ד, יד): "וראך ושמה בלבוי" - שעל ידי זה היתה עקר 'גאלת מצרים', על ידי שאהרן לא התקנא בגדלת משה אחיו הקטן ממנו.

הינו: פי עקר הגאלה על ידי שמחה, שעקרה על ידי 'אהבת חברים'

מִשֶׁה (שם; ובח"ב כו בלקוטי תנינא) - "שְׁמֹשֶׁה רַבְּנוּ
מִתְלַבֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל".

וְעַל־כֵּן גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם וְאַהֲבָה שְׂבִין
יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב (ויקרא יט, יח):
"וְאַהֲבַת לְרֵעֵךְ כְּמוֹךָ", "וְאָמַר רַבִּי
עֲקִיבָא: זֶה כָּלֵל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה" (רש"י שם;
בראשית ירבה כד, ז; ספרא קדושים ד; ירושלמי נדרים
פ"ט ה"ד).

כִּי עַל־יְדֵי הָאַהֲבָה שְׂבִין אֶחָד לְחֵבְרוֹ,
נִכְלָלִין זֶה בְּזֶה, וּמְאִירִין זֶה בְּזֶה,
וּמְקַבְּלִין דִּין מִן דִּין.

כִּי עֵקֶר הָאַהֲבָה הִיא: שִׁיחֵיו רוֹאִין זֶה אֶת
זֶה, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב רַבְּנוּ ז"ל (ח"א קפג) עַל
מֵאִמֵר רַז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ג): "סִנְהֵדְרִין הֵיִתָּה
כַּחֲצֵי גֵרֹן עֵגְלָה, כְּדֵי שִׁיחֵיו רוֹאִין זֶה אֶת זֶה"
- שֶׁעֵקֶר הָאַהֲבָה שִׁיחֵיו רוֹאִין זֶה אֶת זֶה,
שֶׁלֹּא יוֹכְלוּ כָּל אֶחָד לְסַבֵּל כָּלֵל שֶׁלֹּא יִרְאֶה
אֶת חֵבְרוֹ וְכוּ' עֵינֵי־שָׁם.

כִּי כְּשֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה - אֲזִי מְקַבְּלִין דִּין
מִן דִּין, וּמִתְנוֹצֵץ הַמַּח שֶׁל כָּל אֶחָד עַל־
יְדֵי חֵבְרוֹ. כִּי בְּכָל אֶחָד יֵשׁ נִקְדֵי־טוֹבָה'
שֶׁהִיא בְּחִינַת 'צְדִיק' בְּחִינַת 'מֹשֶׁה', לְגַבֵּי
חֵבְרוֹ. וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי ה'הִסְתַּכְּלוּת', מִתְנוֹצֵץ
הַמַּח כַּנ"ל.

וְעַל־כֵּן עֵקֶר הַחִיּוֹת עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם
וְהָאַהֲבָה שְׂבִין יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא
בְּחִינַת: "רוֹאִין זֶה אֶת זֶה" - כִּי עֵקֶר הַחִיּוֹת
הִיא מִהַמַּח וְהַשֶּׁכֶל, וְעֵקֶר ה'הִתְנוֹצְצוֹת־הַמַּח'
הוּא: עַל־יְדֵי שֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה כַּנ"ל, שֶׁעַל־
יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְבְּחִינַת 'חַיִּים־נִצְחָיִים' בְּחִינַת
'תַּחֲתֵית־הַמַּתִּים' כַּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאִמְרוּ רַז"ל (תענית כג): "או
חֵבְרוֹתָא אוּ מִיתוּתָא" - כִּי עֵקֶר

הַחִיּוֹת הוּא עַל־יְדֵי אַהֲבַת־הַחֵבְרִים' - שֶׁעַל־
יְדֵי זֶה מְאִירִין זֶה, בְּזֶה וּמִתְנוֹצֵץ הַמַּח - שֶׁזֶה
עֵקֶר הַחִיּוֹת, בְּחִינַת 'תַּחֲתֵית־הַמַּתִּים', כִּי עֵקֶר
הַחִיּוֹת הוּא אַהֲבָה וְשָׁלוֹם.

וְזֶהוּ: "אוּ חֵבְרוֹתָא אוּ מִיתוּתָא" - כִּי
כְּשֶׁאִין 'אַהֲבָה', וַיֵּשׁ 'פְּרוּד' - אִי־
אֶפְשֶׁר לְקַבֵּל 'חִיּוֹת', וְהוּא בְּחִינַת 'מִיתָה' -
בְּחִינַת (רות א, יז): "כִּי הַמּוֹת יִפְרִיד". כִּי
ה'פְּרוּד שְׂבִין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, זֶה בְּחִינַת
'מִיתָה', וְכַנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת (שיר־הַשִּׁירִים ח, ו): "כִּי עֲזָה כַּמּוֹת
אַהֲבָה" - כִּי הָאַהֲבָה עֲזָה כְּלִפְּךָ, עַד
שֶׁנִּיחָא לְמוֹת חִסְיוֹשָׁלוֹם בְּשִׁבִיל הָאַהֲבָה,
כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י שָׁם לְעֵנִין 'אַהֲבַת־הַשָּׁם':
"שֶׁהָאַהֲבָה עֲזָה, עַד שֶׁמִּנִּיחִין עֲצָמֵן לְמוֹת
עֲבוּרוֹ", עֵינֵי־שָׁם.

וְזֶהוּ גַם־כֵּן לְעֵנִין: אַהֲבָה שְׂבִין אָדָם
לְחֵבְרוֹ' - שֶׁהָאַהֲבָה קָשָׁה וְעֲזָה כְּלִי־
כָּד, עַד שֶׁנִּיחָא יוֹתֵר לְמוֹת, מִשֶּׁתַּקְלָקֵל
הָאַהֲבָה חִסְיוֹשָׁלוֹם, בְּחִינַת: "כִּי עֲזָה כַּמּוֹת
אַהֲבָה", בְּחִינַת "אוּ חֵבְרוֹתָא וְכוּ' - כִּי עֵקֶר
ה'חִיּוֹת' הוּא מ'אַהֲבָה' וְה'שָׁלוֹם', כַּנ"ל.

כִּי עַל־יְדֵי ה'אַהֲבָה' "שֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה",
שֶׁזֶה עֵקֶר ה'אַהֲבָה' כַּנ"ל, וְכָל אֶחָד יֵשׁ
בוּ בְּחִינַת 'צְדִיק' - מִתְנוֹצֵץ הַמַּח. וּמִשָּׁם עֵקֶר
ה'חַיִּים', בְּחִינַת 'חַיִּים נִצְחָיִים', בְּחִינַת 'תַּחֲתֵית־
הַמַּתִּים', כַּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת: "מַה שֶּׁמְבָרְכִין מְחַיֵּה־מַתִּים'
כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת חֵבְרוֹ לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר
חֲדָשׁ, וְדִיקָא כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ וְשִׁמַּח
בְּרֵאִיתוֹ", כְּמַבָּר בְּשִׁלְחַן־עֲרוּךְ (שם).

כִּי חֵבְרִים הָאוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, בְּוֹדָאֵי הֵם
קְרוֹבִים וְסְמוּכִים בְּשֶׁרְשָׁם, וְעַל־כֵּן הֵם

"וערלתם ערלתו את פרו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. ובשנה הרביעית יהיה כל פרו קדש הלולים לה" (ויקרא יט, כג-כד)
- ענין 'ערלה' ו'נטע רבעי' -

עא.

(ח"א פב)

"יש שלש קלפות (יחזקאל א, ד): רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת. ו'קלפת-נגה' (שם) היא בין ה'שלש-קלפות' ובין ה'קדשה'" (תקוני-זהר לו.) - לפעמים נכללת ב'קדשה', ולפעמים ב'קלפה'. והיא בבחינת: נשמת ה'עשקים' (קהלת ד, א).

וזוהו בחינת 'סדרי בראשית' - "שלש שני ערלה" (ויקרא יט, כג), פנגד ה'שלש-קלפות' הנ"ל - ו'רבעי' (שם שם, כד) הוא פנגד 'נגה'.

וזוהו סוד 'מילה' - פי (תקוני-זהר עח. עץ-חיים מט, א): יש 'שלש עורות' - הם 'שלש-קלפות'. ו'עור דק רביעי' - בחינת 'נגה'. וכל ה'חרפות' הבאים לאדם, הם מ'שלש-קלפות' הנ"ל.

ומפני-זה אמרו 'אחי דינה' לאנשי שכם' (בראשית לד, יד): "לא נוכל לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה, כי חרפה היא לנו"; וגם יהושע אחר מל את ישראל שנית, אמר (יהושע ה, ט): "היום גלתי את חרפת ישראל" - פי עקר ה'חרפות' באים מבחינת 'ערלה', שהיא בחינת 'שלש-קלפות' הנ"ל.

[ענין עוד ענין 'חרפת הערלה' ב'ברית-קדש' - ח"א יט, ג; ח"א לד, ז; ח"א לט]

צריכים זה לזה, שיאיר כל אחד בחברו, וכשאחד מסתכל בחברו - על-ידי זה מתנוצץ המוח, ועל-ידי-זה נמשך 'תחית-המתים' פנ"ל.

ועל-כן הם מברכין 'מחיה-המתים' ב'שרואין זה את זה - פי על-ידי הראיה שרואין עצמם עם הצדיק, נעשה 'תחית-המתים' פנ"ל - ובכל אחד מישראל יש בו בחינת 'צדיק' פנ"ל.

ודיקא "ב'שרואה אותו לאחר שנים-עשר חדש" - פי "שנים עשר שבטי יה, הם פנגד שנים עשר חדשי השנה" (תנחומא ויחי טו; תקוני-זהר נח); והם מחיין את כל השנה. ועקר החיות: על-ידי שישראל שהם 'שנים-עשר שבטים' נכללין זה בזה, על-ידי זה נמשך חיות ל'שנים-עשר חדשי השנה'.

ועל-כן "ב'שאינו רואה את חברו עד לאחר 'שנים-עשר חדש', צריך לברך 'מחיה-המתים'" - פי צריכין עכשו להמשיך 'חיות חדש', בחינת 'תחית-המתים', מאחר שלא ראו זה את זה 'שנים-עשר חדש'.

פי על-כפני-פנים הם צריכים לראות זה את זה פעם אחת בשנה, כדי שיהיו נכללין זה בזה, ויהיה נמשך חיות לכל השנה, שמקבלת החיות מ'שנים-עשר שבטים', על-ידי שנכללין זה בזה.

עב.

(עלים-לתרופה, ג קדושים תקפ"ו)

וזהו-הוא להתקבץ יחד באהבה ואחוה ושלוש ורעות, בלי שום קפידיא בין אחד לחברו - פי מאד הזהירנו רבנו ז"ל בכמה הזהרות על 'אהבת-החברים'.

עב.

(שיחות-ה'ר"ן ס)

יש דברים שאסור לגלותם, פי יכולים לבוא מזה לעבודות-זרות. פי הדורות-האחרונים מוסיפים חכמה, ולפעמים טועין בחכמתם, והיו יכולים לטעות עד שהיה יכול להתגלגל מזה עבודות-זרות, פי היה נדמה להם שפך צריך להיות.

וכמו שמובא בענין 'ערלה' (ויקרא יט, כג) - כי איתא בזהר (פקודי רמז): "שבאותן השלש שנים, שורה קלפה על האילן".

ובדורות-הראשונים טעו בזה, עד שהיה להם עבודה-זרה בזה בתחלת נטיעת האילן, דוקא בעת ששורה הקלפה הנ"ל - פי כפי שהיו יודעין היטב ענין נטיעת האילן מה שנעשה מזה, היה נדמה להם על-פי טעותם: שבודאי צריכים לעשות אותו העבודה-זרה חס-ושלום שהיו עובדים. - על-כן אסור לגלות ענינים כאלו.

"לא תאכלו על הדם, לא תנחשו ולא תעוננו"
(ויקרא יט, כז)

עג.

(ח"א כט ה)

נמצא לעיל בפסוק (ויקרא יט, טז): "לא תלך רכיל בעמך".

עד.

(ח"א יז, א)

יש בכל אחד ואחד מישראל התפארות בפרטיות, שהשם-יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו בפחות שבִּישראל, אפלו פושעי-ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, פי נקרא 'פושעי-ישראל' - יש בו התפארות פרטי, שהשם-יתברך מתפאר עמו בפרטיות.

ובן בפרטי-פרטיות - פי יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של ישראל, התפארות אחר.

ויש לפעמים שאיזה פחות שבִּישראל, עושה נענוע עם הפאה שלו - והשם-יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה.

עה.

(ח"א ס, ט)

ה'זקן' - הוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמובא בפונות (שער המצות פרשת קדושים): "ש'תקוני-דקנא' הם בחינת (תהלים קיח, ה): "מן המצר קראתי וכו' ענני במרחב" וכו' - שמתחלה היא קצרה ואחר-כך הולכת ומתרחבת.

פי 'זקן' היא בחינת 'אריכות-ימים' - דהינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת ב'תוספות קדשה'.

עו.

(חיי-מוהר"ן נא)

התורה "איה מקום כבודו" (ח"ב יב), נאמרה לענין שיחה שהיה מדבר עמי

"לא תקפו פאת ראשכם, ולא תשחית את פאת זקנך" (ויקרא יט, כז) - עניני 'פאות זקן'

מענין טעותים וקלקולים גדולים שבאים על-ידי שהולכים אחר שכלו וחכמתו. והזכיר אז את בעלי-המחבר וכו' שטעה מאד בענין 'קדשת הזקן', וכבר מוחו לו כל צדיקי וחכמי אמת.

ובזה יכולים לראות איך דעת האדם בוזבת, ואיך שאסור לסמוך על שכלו כנגד התורה אפלו פחות-השערה, מפל-שכן בדבר בזה שמפרש בתורה אסור 'גלות הזקן, וחז"ל אמרו (מפ"ת כ): "שעוברין על חמשה לאוין" וכו'.

וצעקת שבר יעורר על פרצה הזאת וכו' - כי שמעתי מרבנו ז"ל: "שגם אמות-העולם לא היו מגלחים זקנם בימי קדם, וזה איזה מאות שנים שהתחילו אמות-העולם לגלח זקנם, ואחר-כך בתקופה מרירות הגלות התפשטה הסטרא-אחרא גם בבני-ישראל, עד שנתרבה הפרצה בעיונותי-נוהרבים ונעשה להם כהתרה!"

וגם עתה פשמוכחים אותם, הם עונין: "שמגלחין על-ידי סם שמתר באמת" וכו'! - אבל בוחן לבות יודע: שרפם עוברים במזיד ומגלחים בשאט נפש בידים בתער וכו'.

כמה יש לבבות ולצעק במר נפש ולבבות כנחל שוטף מאין הפוגות על הפרצה הזאת וכו'.

(ועין עוד בזה ב'לקוטי-הלכות', סימני בהמה ותינה שהורה ד. טו; גלות ב. ב; גלות ג. ב; גלות ד. ו; ובספר 'קנאת ה' צבאות').

עז.

(חיי-מוהר"ן פו)

חלם לו מקבוץ אחד של יהודים עם מנהיג אחד גדול מאד. וגזרו גזרה להרג את

כל היהודים, והמנהיג נפל על עצה: "שצריכין לשנות עצמו לערל!" - והלך וקרא אמן, וגלח לו הזקן עם הפאות.

ואחר-כך נתברר שהוא שקר, שלא נגזר כלל הגזרה הנ"ל. כמה בוששה הגיע לאותו מנהיג, בודאי לא היה אפשר לו להתראות לפני העולם, והצרך לעקר ולברח. ואיך יוצאין מן הפתח, ואיך שזכרין עגלה וכיוצא בזה, בודאי היה לו בוששה וכלמה גדולה מאד אשר אי-אפשר לבאר. ובודאי הצרך לישוב איזה זמן אצל ערל עד שיצמח זקנו. זה הראו לו וכו'.

עח.

(חיי-מוהר"ן תכא)

אמר רבנו ז"ל: ה'צדיקים' - אפלו אלו ה'צדיקים' של עכשו, הם יקרים גם-כן מאד בעיני השם-יתברך.

ואלמלא לא היה בהם, רק מה שמרחקים ממנהגי ה'קלי-עולם' ההולכים ומנהיגים עצמם דיקא בדרכי העכו"ם, והולכים בדרכי החקירות וחכמות, וכוננתם דיקא להדמות עצמם במהלכן ובמלבושיהן ובמנהגייהם פמנהגי העכו"ם, באשר נתפשט עכשו בעיונותי-נוהרבים. ואם לא היו פועלים הצדיקים, בי-אם מה שמרחקין מהם גם-כן - דים.

כי כל מנהיג, איך שהוא מתנהג בעבודתו - על-כל-פנים הוא רחוק מדרכיהם. וכן המקרבים אליהם.

כי מאחר שמדקדקין לבלי להניח שער אחורי פאות הראש, מפילא אינם מגדלים 'בלורית' שקורין: 'ביי-האר'. ומפילא הם רחוקין ממנהגי העכו"ם וכו' וכו'.

ע.ט.

(חיי-מוהר"ן תקז)

פַּעַם-אַחַת דָּבַר מֵעֵינַי ה' פְּאוֹת' שִׁישׁ
בָּהֶם 'תִּלְתְּלִים', שְׁקוּרִין:
"גַּעֲקֵרֵיזְלֻטַּע פְּאוֹת" [פְּאוֹת מְסֻלָּסִים]. וְלֹא
גָּלָה מְאוּמָּה בָּזָה. אִךְ הִבְנֵתִי אִיזָה רְמָזִים
בְּדַבְּרִיו.

עֲכָשׁוּ נִזְכַּרְתִּי מִה שֶׁדַּבְּרוּ אִז מִפְּסוּק (שִׁיר-
הַשִּׁירִים ה, יא): "קְנוּצוֹתַי תִּלְתְּלִים"
- וְאָמַר שֶׁהִיא בְּחִינַה הַנ"ל.

פ.

(חיי-מוהר"ן רכה; 'תקון-הפללי' הקדמה)

כָּבַר הַבְּטִיחַ רַבְּנוּ ז"ל בְּחַיֵּינוּ, וַיַּחַד שְׁנֵי
עֲדִים כְּשֵׁרִים עַל-זֶה: "שֶׁכְּשִׁיִּסְתַּלֵּק,
כְּשִׁיבֹאוּ עַל קְבֻרוֹ, וַיִּתְּנוּ פְּרוּטָה לְצַדָּקָה
בְּעִבּוּרֵי (בַּעֲבוּר הַזְּכָרֹת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה) [אוֹן וְנֹעַט
גַּעֲבֹן א פְּרוּטָה צַדָּקָה פּוֹן מִיִּנְעוּט וְנֹעֲגֹן] - וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
הַעֲשֶׂרָה קִפִּיטֵל תְּהִלִּים הַנִּרְשָׁמִים אֲצִלְנוּ
(תְּקוּן-הַפְּלָלִי) - אֲפֹלוּ אִם גָּדְלוּ וְעָצְמוּ עֲזוֹנוֹתַי
וַחֲטָאוּ מְאֹד מְאֹד חֲסִי־שְׁלוֹם - אִז יִנִּיחַ
רַבְּנוּ עָצְמוֹ לְאֹרֶךְ וְלָרֶחֶב, וּבִדְאִי יוֹשִׁיעַ לָזֶה
הָאָדָם!" [אֲתַאמֵץ וְאֲשַׁתְּדֹל לְאֹרֶךְ וְלָרֶחֶב, לְהוֹשִׁיעוּ
וּלְתַקְּנוּ].

וְאָמַר: "שְׁבֵה־פְּאוֹת יוֹצִיא אוֹתוֹ
מִהַגִּיהָנָם, אֲפֹלוּ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ
הָאָדָם אִיךְ שִׁיְהִיָּה, אֲפֹלוּ אִם עָבַר מִה שֶׁעָבַר
- רַק מֵעַתָּה יִקְבַּל עַל עָצְמוֹ שֶׁלֹּא יִשׁוּב
לְאוֹלְתוֹ חֲסִי־שְׁלוֹם!"

[אִיךְ וְנֹעַל מִיךְ לִיִּגֵן אִיךְ דְּעַר לְעַנֵּג אוֹן אִיךְ דְּעַר בְּרִיִּט אִיךְ
זָאל אִים אַ טוֹבָה טוֹהֵן, בִּי דִי 'פִּיאוֹת' וְנֹעַל אִיךְ אִים
אֲרוֹיִסְצִיעֵן פּוֹן דְּעַם שְׁאוּל־תְּהִיּוֹת].

פ.א.

(שְׁבַח־הַר"ן טו - בְּנִסְיַעְתּוֹ לְאַרְץ־יִשְׂרָאֵל,
בְּשִׁהְיַע לְאַרְץ־יִשְׂרָאֵל)

וְרָצָה רַבְּנוּ ז"ל לִירֹד שָׁם מִהַסְפִּינָה, לְלַכֵּת
אֶל יְרוּשָׁלַיִם וְכוּ'. וְלֹא הִנְיַחוּהוּ
הַיִּשְׁמְעָאִלִּים שִׁיבְנִס אֲלֵיהֶם, כִּי הִסְתַּכְּלוּ עַל
מַלְבוּשָׁיו, וְעַל תַּאֲר פָּנָיו שִׁישׁ לוֹ פְּאוֹת
אֲרָבִים כְּנֶהוּג בְּמַדִּינַתְנוּ, וְשִׁאִינוּ יוֹדְעִים
לְשׁוֹנָם, וְכִיּוֹצֵא בָּזָה.

וְאָמְרוּ: שֶׁהוּא בְּוֹדָאֵי אֶחָד מִהַמְּרַגְלִים שֶׁל
הַצָּרְפַּת. וְלֹא הוֹעִילוּ שׁוֹם פִּיּוֹם
וּבְקִשׁוֹת, וְנִשְׂאָר עַל הַסְפִּינָה.

פ.ב.

(יְמֵי־מוֹהַרְנ"ת ח"א סג - סֵדֶר הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנוּ
ז"ל, מִמַּטְשׁ לְפָנֵי הַסְּתַלְקוֹתוֹ הַקְּדוּשׁ)

וַצִּיָּה לְרַחֵץ יָפָה אֶת זְקָנוֹ הַקְּדוּשׁ, שֶׁהִיָּה
עָלָיו קֶצֶת דָּם שֶׁל הַהוֹסֵט (שְׁעוּל),
וְרַחֲצוּ יָפָה, וְשָׁכַב עַל מִטָּתוֹ בְּחֵרוֹת גְּדוֹל.

פ.ג.

(עָלִים־לְתַרּוּפָה, בְּתַרּוּמָה תר"ב)

עַל־כֵּן זִרְזַתִּי עֲצָמֵי לְכַתֵּב לָךְ מְעַט דְּבָרֵי
אֶלֶּה, אוֹלֵי אוֹלֵי אוֹכֵל לְהַחֲיֹתְךָ
וּלְשַׁמְחָךְ וּלְהַזְכִּירְךָ: שְׂאֲנוּ מְבָרְכִין בְּכָל יוֹם
"שֶׁלֹּא עֲשֵׂנִי גוֹי", וְצֹלָם אֱלֹקִים עֲלֶיךָ, וְעַל
כִּלְנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַהוֹלְכִים בְּזֶקֶן וּפְאוֹת,
שֶׁהֶם עַקֵּר הַחַדוּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְאֲתַמּוּל דְּבַרְתִּי בָּזָה עִם אִישׁ אֶחָד שֶׁנִּפְלַ
בְּעֵינָיו מְאֹד מְאֹד, וְהַזְכַּרְתִּיו:
שֶׁבַע־עָתִים הִכְלוּ מִה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, שֶׁהִרְבֵּה
פּוֹרְקִים עַל רַחֲמָנָא־לְצַלָּן, עַד שֶׁמִּגְלַחִים וְכוּ'
רַחֲמָנָא־לְצַלָּן - רְאוּי לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל לְשַׁמַּח
בְּזֶקְנוֹ וּפְאוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים, וּלְהַתְחַזֵּק עַל־
יְדֵי־זֶה, לִידְעֵ: שֶׁעֲדִין הַשֵּׁם עִמוֹ, וְהוּא

בְּכֹל הַקְּבוּצוֹת הַקְּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאוּמְרִים
בְּכָל יוֹם: "אֲשֶׁרֵינוּ וְכוּ" אֲשֶׁרֵינוּ וְכוּ".

וְאִם כִּי הִרְבֵּה הִרְבֵּה דִּבְרָנוּ בְּזֶה - אֲבָל
בְּלִשׁוֹן זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ אִם דְּבַרְתִּי, וְהוּא
אֲצִלִּי 'חֲדָשׁוֹת'. וַיֵּשׁ לִי תַהֲלָה לְאֵל הִרְבֵּה
הִרְבֵּה בְּזֶה לְדַבֵּר, אֲךָ אֵין הַפְּנָאִי מְסַפֵּים.

פ.ד.

(פּוֹכְבֵי-אוֹר, אֲנָשֵׁי-מוֹהֵר"ן ח"ג יז)

דִּבְרוּ פַעַם-אַחַת לִפְנֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל:
"מַעֲנִין הַפְּרָצָה בְּמַדִּינַת אֲשֶׁכְּנֹז
לְגַלְחַת הַזָּקֵן וְהַפְּאוֹת!"

אָמַר לוֹ הָרַב וְכוּ: "אֵיךְ עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם
עַל חֲמֻשָּׁה לְאוֹיֵן"?

וְהִשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל: "הֲלֹא אֵיךְ
עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם זְמַן קְרִיאַת-
שְׁמַע"?

פ.ה.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ ח"ג קסו)

אוֹדוֹת הַפְּרָצָה שֶׁנִּפְרָצָה בְּמַדִּינַת אֲשֶׁכְּנֹז
לְגַלְחַת אֶת הַזָּקֵן - אָמַר רַבְּנֹז ז"ל:
"מְשִׁיחַ וְעֵט אֲנֹטָאן דְּעַם דִּיטִישׁ א
בְּאַרְד"!" [מְשִׁיחַ יִלְבִּישׁ לִבְנֵי אֲשֶׁכְּנֹז, זָקֵן] - וְהִנֵּנוּ:
שְׂדֵבֵר זֶה יִתְתַּקֵּן בְּבוֹא מְשִׁיחַ צְדִיקֵנוּ.

פ.ו.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ ח"ג קסז)

אָמַר רַבְּנֹז ז"ל: "ס'אִיז דָּא אַ חִילוּק אוֹיב
דִּי פִּיאוֹת זְעַנְעֵן אוֹיף דְּעַם אוֹיְעֵר,
אָדְעֵר אוֹנְטְעֵר דְּעַם אוֹיְעֵר!"

[יִשְׁנֹז הַבְּדֵל אִם הַפְּאוֹת תְּלוּיּוֹת לִפְנֵי הָאֲזַנִּים בְּגִלְוֵי - או
שֶׁהֵן מְסַתְרוֹת מְאֹחֲזֵי הָאֲזַנִּים!]. [עֵינֵן תַּקּוּנֵי-זֶהֱרַר קַכּב. זֶהֱרַר
חֲדָשׁ כּז. - שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁעֵרוֹת מְאֹחֲזֵי הָאֲזַנִּים בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה].

פ.ז.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ הַחֲדָשׁ ח"ג קסח)

אָמַר רַבְּנֹז ז"ל בְּצַחוֹת: "וּוֹאס הָאֵט אַ מַת
צוּ זַיִן אֵינִן מְרַה-שְׁחוֹרָה, אִז עַר
לִיגֵט מֵיט דִּי פִּיס צוּ דִּי טִיר, מֵיט אַ בְּאַרְד
אוֹן פִּיאוֹת!"

[מַה יֵּשׁ לוֹ לְנַפְטֵר לְהִיּוֹת שְׂרוּי בְּמְרַה-שְׁחוֹרָה, מֵאַחַר
שֶׁשׁוֹכֵב וְרִגְלָיו לְצַד הַדְּלֵת [פְּנֵהוּג] מְעַטֵּר בְּזָקֵן וּפְאוֹת!].

פ.ח.

(שִׁיחַ-שְׂרָפֵי-קֹדֶשׁ ח"ו קיח)

שְׁמַעֵנוּ אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְקַאֲרָדָן (קְרָדוֹנְעֵר)
ז"ל, אֵיךְ שְׁמַחֲזֵק וּמְנַחֵם עַצְמוֹ
לִפְנֵי פְטִירָתוֹ וְאוֹמֵר: "בְּרוּךְ הַשֵּׁם שְׂאֵנִי
הוֹלֵךְ וְעוֹזֵב אֶת הָעוֹלָם-הַזֶּה, כְּשֶׁאֵנִי עֹטוּר
בְּזָקֵן וּפְאוֹת!"

פ.ט.

(זְקַנֵּי אַב"ש)

אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מְסַפְּרִים: שֶׁהִבְחִינוּ אֲצֵל
רַבְּנֹז ז"ל: שֶׁבְּכָל-פַּעַם
שִׁיצָא מִבֵּיתוֹ, הִרְטִיב אֶת אֲצַבְעוֹתָיו
הַקְּדוֹשׁוֹת, וְסִדֵּר אֶת פְּאוֹתָיו.

עֵינֵן עוֹד לְהֵלֵךְ עַל עַנְיֵן ה'זָקֵן' -

בְּפֶסוּק (וַיִּקְרָא יט, לב): "וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן"

"אֶת שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ, וּמִקְדָּשֵׁי תִירְאוּ" (וַיִּקְרָא יט, ל)

צ.

(ח"א נט, ג)

עַל-יְדֵי שְׁמֻקְרַב נְפִשׁוֹת לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ,
וְעַל-יְדֵי 'הַתְּבוּדוֹת' שֶׁמִּתְבוּדֵד
וּמְשִׁיחַ בֵּינוּ לְבֵינֵן קוֹנוֹ וְשׁוֹפֵט וְדָן אֶת-עַצְמוֹ
עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה - זֹכֵה לְשִׁמִּירַת-שִׁבְת'
שֶׁהוּא 'בְּטוֹל תְּרַע וְהַקְּלָפוֹת'.

"וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן" (ויקרא יט, לב)

צב.

(ח"א כז, ד)

"שִׁפְכֵי כַּמִּים לְבָד נִכַח פְּנֵי ה'" (איכה ב, יט).
"פְּנֵי ה'" - זֶה בְּחִינַת **'בְּאוּרֵי**
וְדְרוּשֵׁי הַתּוֹרָה', כְּמוֹ (ויקרא יט, לב): **"וְהִדְרַת**
פְּנֵי זָקֵן".

"זָקֵן" - זֶה הַדְּרַת-פְּנִים, וְהֵם י"ג תְּקוּנֵי-
 דִּקְנָא, וְהֵם י"ג מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה
 נִדְרָשֶׁת בָּהֶן, שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁפֵּךְ שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ
 קִדְּם שֶׁמִּמְשִׁיךְ **'בְּאוּרֵי-הַתּוֹרָה'**.

צג.

(ח"א כז, ב-ג ו-בסוף)

אִי-אֶפְשָׁר לָבוֹא לְבְּחִינַת **'שְׁלוֹם'** - אֵלָּא
 עַל-יְדֵי **'הָאֲרַת-פְּנִים'**, הַדְּרַת-
פְּנִים'.

וְהִדְרַת-פְּנִים' - זֶה בְּחִינַת **'דְּרוּשֵׁי-**
הַתּוֹרָה' שֶׁנִּדְרָשֶׁת בִּי"ג
מִדּוֹת', הַנִּמְשָׁכִים מִי"ג תְּקוּנֵי-דִקְנָא (זֶהר
 אַחֲרֵי סב), מִבְּחִינַת **'הַדְּרַת-פְּנִים'**, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
 (ויקרא יט, לב): **"וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן"**.

וּלְפִי הַהִזְדַּכְכוּת חֲכָמָתוֹ בִּי"ג מִדּוֹת אֱלוֹהִים,
 בֵּן הַזִּדְכָּכוּת קוֹל רִנָּתוֹ, בְּבְחִינַת
 (קְדוּשִׁין לב: עַל וַיִּקְרָא יט, לב: **"וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן"**):
"זָקֵן" זֶה קָנָה חֲכָמָה", **"הַקָּנָה מוֹצִיא קוֹל"**
 (בְּרִכּוֹת סא). - וְלִהְדַּרְת-פְּנִים' אִי-אֶפְשָׁר
 לָבוֹא, אֵלָּא עַל-יְדֵי **'תְּקוּנֵי-הַבְּרִית'**.

וְזֶה פְּרוּשׁ: **"רְצִיצָא"** (בְּכוֹרוֹת ח:; - בְּחִינַת
 (ישעיה מב, ג): **"קָנָה רְצוּץ"**. שֶׁהֵם
 הַעֲפוּסִים, שֶׁהֵם רְחוּקִים מִבְּחִינַת: **"זָקֵן" זֶה**
קָנָה חֲכָמָה", מִ'הַדְּרַת-פְּנִים, וְהֵם דְּבָקִים

וְזֶהוּ בְּחִינַת (הַקְּדָמַת הַזֶּהר ה: - עַל שְׁמוֹת לֹא, יג;
 וַיִּקְרָא יט, ג; יט, ל; כו, ב): **"אֵת שַׁבְּתוֹתַי**
תִּשְׁמְרוּ' - שַׁבְּתוֹתַי דָּא עֲגוּלָא וְרְבוּעַ
דְּלָגוּ".

"עֲגוּלָא" - בְּחִינַת **'כְּפֹסֵא-כְבוֹד'**, בְּחִינַת:
'וְרֹאשׁ עֲגַל לְכֹסֵא' (מְלָכִים-א י,
 יט).

וְ"רְבוּעָא" - דָּא **'מִשְׁפָּט'**, בְּבְחִינַת (שְׁמוֹת
 כח, טז): **"רְבוּעַ יְהִיָּה כְּפוּל"**,
 הַנֶּאֱמָר בְּ'חֲשׁוֹן-הַמִּשְׁפָּט'.

כִּי בָחַל - הַשְּׂכִינָה מְבַרְרַת בְּרוּרִים. וּבְשַׁבַּת
 - הִיא שׁוֹבֶתֶת. וְלַעֲתִיד שִׁיתְּבַטֵּל כָּל
 הָרַע - אֲזִי יְהִיָּה יוֹם שֶׁכָּלוּ שַׁבָּת. עַל-כֵּן עַל-
 יְדֵי **"עֲגוּלָא וְרְבוּעָא"**, שֶׁעַל-יָדָם נִתְּבַטֵּל הָרַע
 - נִתְּהוּהָ בְּחִינַת **"שַׁבְּתוֹתַי"**, בְּחִינַת **"עֲגוּלָא**
וְרְבוּעָא".

וְעַל-יְדֵי-זֶה יְהִיָּה לוֹ כַּח לְהַעֲמִיד
'תְּלַמִּידִים-הַגּוֹנִים'
 וְלִהְמַשִּׁיךְ בָּהֶם **"רוּחַ חֲכָמָה"** (שְׁמוֹת כח, ג).

צא.

(ח"ב סז)

'שַׁבַּת' שֶׁהוּא **'שְׁמָא דְקַדְשָׁא-בְּרִיד-הוּא'**
 (זֶהר יְתִרוֹ פח:; - הוּא בְּחִינַת **'כַּח**
הָרְאוּת', בְּחִינַת (תְּקוּנֵי-זֶהר קכו): **"תִּלְתַּת גְּוַנִּין**
דְּעֵינָא, וּבַת-עֵינִין", שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת
 הַשֵּׁם.

וְעַל-כֵּן בְּכָל-מְקוֹם שֶׁנִּזְכָּר בְּנֵין בֵּית-
הַמִּקְדָּשׁ, נִזְכָּר 'שַׁבַּת', כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט, ל): "אֵת שַׁבְּתַי תִּשְׁמְרוּ,
וּמִקְדָּשֵׁי תִירְאוּ" - כִּי הַמִּקְדָּשׁ הוּא גַם-כֵּן
 בְּחִינַת **'עֵינִים'**, כִּי **'שַׁבַּת'** הוּא בְּחִינַת **'הַגּוֹנִין'**
 הַמְּאִירִין לְבֵית-הַמִּקְדָּשׁ.

בְּ"קִנְיָה רְצוּיָ", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים סח, לא):
 "גָּעַר חַיֵּית קִנְיָה".

"דְּמִית בְּבִיעוּתָהּ" (בְּכוּרוֹת שם) - הִינּוּ:
 לְהִמִּית וּלְבַטֵּל בְּעוֹתָם וְצִלוֹתָם,
 מְלַבֵּקֵשׁ עוֹד מִ"אַלְקִים אַחֲרִים" (שְׁמוֹת כ, ב; כג,
 יג), אֶלָּא "לְקַרְא כָּלֶם בְּשֵׁם ה'" (צְפַנְיָה ג, ט).

"הֵיכָא נִפְק רִוְחָא" (בְּכוּרוֹת שם) - הִינּוּ זֹאת
 הַבְּחִינָה אִי-אֶפְשָׁר, אֶלָּא עַל יְדֵי
 'תְּקוּנַת-בְּרִית', שֶׁהוּא בְּחִינַת (יְהוֹשֻׁעַ ב יא): "וְלֹא
 קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ".

צד.

(ח"ב ד, ח)

"זְקָן - זֶה קִנְיָה חֲכָמָה" (קְדוּשִׁין לב: עַל וַיִּקְרָא
 יט, לב: 'וְהִדְרַת פְּנֵי זְקָן'). וְצָרִיךְ הָאָדָם כָּל
 מָה שֶׁמְזַקֵּן, כָּל מָה שֶׁנִּתְּוֶסֶף וּבָא לוֹ יוֹם
 מִימֵי חַיָּיו, לְהוֹסִיף תּוֹסֵפוֹת אֹרֶךְ קְדוּשָׁה
 וְדַעַת.

וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (קְנִיִּים פ"ג מ"ו): "זְקָנִי
 תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים, כָּל זְמַן שֶׁמְזַקֵּנִי,
 יְדַעְתָּן מִתִּישְׁבֵּת עֲלֵיהֶן".

כִּי צָרִיכִין בְּכָל יוֹם וַיּוֹם שֶׁבָּא אַחֲרֵיכֶם,
 לְהוֹסִיף בּוֹ 'קְדוּשָׁה וְדַעַת', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
 (בְּרֵאשִׁית א, ה): "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם" -
 שֶׁכָּל יוֹם צָרִיךְ שִׁיאִיר בִּיזְתָר.

וּכְשֶׁה־זְקָנִים' בְּרֵאוּי, בְּחִינַת: "זְקָן - זֶה
 קִנְיָה חֲכָמָה" וְכוּ' כַּנ"ל -
 עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבֵּר 'הַתְּגַלּוּת-הַרְצוּן' וְכוּ'.

צה.

(ח"ב ד, יב)

"זְקָן - זֶה קִנְיָה חֲכָמָה" (קְדוּשִׁין לב: עַל וַיִּקְרָא
 יט, לב: 'וְהִדְרַת פְּנֵי זְקָן'). הוּא בְּחִינַת
 'רְפוּאָה', בְּבִחִינַת (מִשְׁלֵי יב, יח): "לְשׁוֹן חֲכָמִים
 מְרַפָּא".

צו.

(חֲיֵי-מוֹהַר"ן טו)

כְּשֶׁה־תְּחִיל הַתּוֹרָה 'תִּשְׁעָה תְּקוּנֵיךְ' (לְקוּטֵי-
 מוֹהַר"ן ח"א כ) בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה
 בֵּין-הַשְּׁמֵשׁוֹת וְכוּ', וְאֲנִי יִשְׁבְּתִי סְמוּךְ מְאֹד
 אֵלָיו, וְהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ וְרֵאִיתִי: שֶׁאָמַר הַתְּבוּת:
 "תִּשְׁעָה תְּקוּנֵיךְ יִקְרִינִי אֶתְמַסְרִין לְדַקְנָא"
 (זִהַר תְּרוּמָה קעז): - בְּכַחוֹת גְּדוּלוֹת מְאֹד מְאֹד
 עַד מְצוּי הַנֶּפֶשׁ, וּבִאִימָה וְיִרְאָה וְרֵתַת וְזִיעַ
 אֲשֶׁר אִי-אֶפְשָׁר לְשַׁעַר. וְתַפֵּס אֶת זְקָנוֹ כַּמָּה
 פְּעָמִים בְּכַחוֹת גְּדוּלוֹת. וְאִי אֶפְשָׁר לְצִיר
 זֹאת בְּכֶתֶב וְכוּ'.

צז.

(חֲיֵי-מוֹהַר"ן פג)

אֲסַפֵּר לָכֶם מָה שֶׁרֵאִיתִי וְכוּ', וְהִלְכְּתִי
 לְשֵׁם וְהָיָה יוֹשֵׁב שֵׁם זְקָן אֶחָד וְכוּ',
 וְתַפֵּס 'זְקָנוֹ' בִּידּוֹ, וְאָמַר לִי: "הֲרֵי זְקָנִי הִיא
 פְּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשָׂה!"

וְזֶה שֶׁאָמַר הַזְּקָן: "שֶׁזְּקָנוֹ הוּא פְּרוּשׁ עַל
 הַמַּעֲשָׂה!" - כִּי כָּל הַתּוֹרָה הַנ"ל
 (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן ח"א כ), מְרַמֵּז בְּבִחִינַת 'זְקָן', כְּמוֹ
 שֶׁבָּא רַבֵּנוּ ז"ל (שם): "שֶׁהַכָּל מְרַמֵּז
 בְּ"תִשְׁעָה תְּקוּנֵיךְ יִקְרִינִי אֶתְמַסְרִין לְדַקְנָא"
 (זִהַר תְּרוּמָה קעז):.

"לא תעשו עול במשפט במדה במשקל
 ובמשורה, מאזני צדק אבני צדק אִפֶּת צֶדֶק
 והֵן צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם" (וַיִּקְרָא יט, לה-לו)

צח.

(ח"א לה, ח)

כְּשֶׁאָדָם עוֹסֵק בְּמִשְׁאוּמְתָן בְּאִמוּנָה,
 אֲזִי נוֹפְלִים כָּל הַקְּלָפוֹת
 וְהַעֲבוּ"ם וְהָאֲרָצוֹת שֶׁסְּבִיבוֹת הָאִמוּנָה,

ועולים ממנה כל הניצוצות הקדושים שבתוכם, בסוד 'אחד-עשר סממני הקטרת', בבחינת (סנהדרין כ:): "פרייתת זרעו של עמלק".

וזוה בבחינת (רות רבה א, ב): "למה נסמכה פרשת פרייתת זרעו של עמלק לפרשת משקלת (בסוף פרשת פייתצא) - לומר: שבעון משקלת היא מלחמת עמלק".

צט.

(ח"א קלא)

צריף להתירא ולפחד מן הכבוד, כי הוא ספנה גדולה, כי הוא דן את כל הדינים, כמו שכתוב (תהלים כד): "מלך הכבוד", כי 'כבוד' הוא בבחינת 'מלכות' הדין את הכל.

ואזי הכל חוקרים ושואלין (שם שם, י): "מי הוא זה מלך הכבוד", אם הוא ראוי לזה. ויוכל לגרם לו מיתה חסוֹשֶׁלום, ואזי הוא נשקל ב'מאזנים', אם יפגם בהכבוד בחוטיהשערה שלא יקבלו כמו שצריף, אזי חסוֹשֶׁלום פה חובה מכרעת.

וזוה נקרא (ויקרא יט, לו): "מאזני צדק" - כי "צדק מלכותא קדישא" (תקוני-זוהר פתח אליהו), בבחינת 'כבוד', "מלך הכבוד" פנ"ל.

"ואיש אשר ינאף את אשת-איש, אשר ינאף את אשת רעהו" (ויקרא כ, י)

עניני 'אסורי עריות' ו'תאות-נאוף' ו'אשת-איש', ותקונם - נמצאים לעיל בפרשת 'אחרי' בפסוק (ויקרא יח, ו): "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה"

"ולא תלכו בחקת הגוי" (ויקרא כ, כג)

עניני 'חקות-הגוי' - נמצא בפרשת אחרי בפסוק (ויקרא יח, ג): "ובחקתיהם לא תלכו"

הַפְּטוֹת פְּרֻשֵׁת קְדוּשִׁים

וְעַל־שֵׁם־זֶה 'רְשָׁעִים' נִקְרָאִים: "אֲנָשִׁי

דְּמִים" (תהלים כו, ט; נה, כד) -

כִּי "שָׁם" הַ לֹא־תַעֲשֶׂה תְלוּיִים בְּשָׁם־הַ

גִּידִים" (זהר וישלח קע:), שָׁשׁ תְּהַלְכוּבְתַ

הַדְּמִים'. וְלִפִּי בְּחִינַת 'לֹא־תַעֲשֶׂה' שְׁעוֹבְרִים,

כִּן מְעוֹרְרִים דָּם נְדָה' לְה' שְׂכִינָה'. כִּי "כַּמָּה

מִיַּי דְּמִים' יֵשׁ" (נדה יט).

"עִיר הַדְּמִים" (יחזקאל כב, ב)

א.

(ח"א כט, ג-ה)

הַרְשָׁעִים בְּעוֹנוֹתֵיהֶם, גּוֹרְמִין אֶפְרָשׁוּתָא

בֵּין קִדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְשְׂכִינְתָּהּ,

כִּי גּוֹרְמִין לָהּ דָּם נְדָה', וְאִזּוּ הִיא נִקְרָאת:

"עִיר הַדְּמִים" (יחזקאל כב, ב; כד, ד-ט; נחום ג, א).

פְּרָקֵי אָבוֹת - פְּרָק שֵׁנִי

"רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה, ותפארת לו מן האדם" (משנה א)

א.

(ח"א כא, ח)

בְּשֵׁאֲדָם לומד תורה ואין מבין בה שום חדוש - זה מחמת שהמחין והשכל של התורה והלמוד הזה, הן בבחינת 'עבור'.

וְזֶה נִקְרָא בְּשֵׁם 'עֵקֶב', כִּי 'עֵקֶב' זֶה בְּחִינַת 'עֵבוֹר', בְּחִינַת (הושע יב, ד):

"בַּבֶּטֶן עֵקֶב אֶת אָחִיו".

וְכִי שֶׁתּוֹרַתוֹ בְּלֹא הִבְנָה בְּהַ שׁוֹם חֲדוּשׁ - אֵין לְדַרְשׁ אוֹתָהּ לְרַבִּים.

כִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת - אֶף־עַל־פִּי שֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא מִתְעַנֵּג בָּהּ, בְּבַחֲיִנַת (שיר השירים ב, ד): "וְדַגְלוּ עָלַי אֲהַבָּה" - "אֵל תִּקְרֵי וְדַגְלוּ, אֵלָּא וְלִגְלוּגוּ" (שיר השירים ד, טו) - אֵבֵל אֵין לְדַרְשׁ אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא לְרַבִּים.

כִּי אֵין לְדַרְשׁ אֵלָּא דְבָרִים הַמְּבֻרָרִים, כְּמֵאמֹר (שבת קמה: - על משלי ז, ד): "אִמֹר לְחֻכְמָה אֲחֹתִי אֵת" - "אִם בְּרוּר לָךְ הַדָּבָר בְּאֲחֻזָּתְךָ שֶׁהִיא אֲסוּרָה לָךְ, אִמֹר, וְאִם לֹא, אֵל תֹּאמְרֶהוּ".

וְזֶה בְּחִינַת 'יִשְׂרָאֵל', אוֹתִיּוֹת 'לִי רֵא"ש' (שער הפסוקים פְּרֶשֶׁת וַיֵּצֵא; עַץ הַדַּעַת טוֹב פְּרֶשֶׁת תּוֹלְדוֹת; וְעוֹד), הֵינְנוּ: 'הַתְּגַלּוֹת־הַמַּחֲיִין, בְּבַחֲיִנַת (ישעיה מט, ג): "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר", "בְּךָ" דִּיקָא - שִׁיתְמַשְׁךָ "עֲטַרְת

תְּפָאֵרַת" (ישעיה סב, ג; משלי ד, ט; טז, לא), הֵינְנוּ: ה'מְקִיפִין'. "בְּךָ" - בְּתוֹךְ ה'פְּנִימִיּוֹת'. "לְסַגְּלָתוֹ" - זֹאת הַתּוֹרָה יִכּוֹל לְדַרְשׁ אוֹתָהּ לְרַבִּים.

ב.

(ח"א נח, ה)

עֵקֶר קִיּוּמוֹ שֶׁל ה'דַּעַת' - עַל־יְדֵי ה'אָבוֹת', שֶׁהֵם: 'חֶסֶד', 'גְּבוּרָה', 'תְּפָאֵרַת'.

'חֶסֶד' - הֵינְנוּ בְּחִינַת 'אֲבֵרָה', הֵינְנוּ: שֶׁצָּרִיךְ לְלַמֵּד חֻכְמָתוֹ לְאַחֲרִים, וְלִקְרֹבָם תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה וְכוּ'.

'גְּבוּרָה' - זֶה בְּחִינַת "שְׂמֻקָּדִים יֵרָאֵת חֻטְאוֹ לְחֻכְמָתוֹ" (אבות פ"ג מ"ט).

'תְּפָאֵרַת' - זֶהוּ שֶׁמְדַקְדֵּק אֵיךְ לְהוֹצִיא חֻכְמָתוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִבְזִים, בְּבַחֲיִנַת (קהלת י, יב): "דְּבָרֵי פִי חֶכֶם חֵן".

"הַסְתַּבַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאֵי אֵתָּה בָּא לְיַד עֵבֶרָה" (משנה א)

ג.

(ח"א סו, ב)

כָּל הַמַּצּוּוֹת וְהַעֲבֵרוֹת, עֵקֶרן עַל־יְדֵי שְׂמוּצִיאֵין מִפֶּח אֵל הַפַּעַל, בְּחִינַת 'הַתְּפַתְחוֹת הַיָּדִים', בְּחִינַת 'פֶּח וּפַעַל', כִּי יֵשׁ בָּהֶם גַּם־כֵּן שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת 'מְקוֹם וְצִיּוֹר וְזִמְן'.

כִּי עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַמַּצּוּוֹת: הוּא רַק כְּשֶׁזֹּכָה לְעֲשׂוֹתָהּ בְּפַעַל, וְאֵז הוּא בְּחִינַת 'בְּרִיאַת־

הָעוֹלָם מִמָּשׁ, שְׁמַקִּים עוֹלָם מְלֵא. וְכֵן
לְהַפִּךְ בַּעֲבֵרָה חֲסִידוֹשְׁלוֹם.

וְזֶה בְּחִינַת (אָבוֹת פ"ב מ"א): **"הַסְתַּכַּל
בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִי אַתָּה בָּא לְיַדִּי
עֲבֵרָה".** "לְיַדִּי עֲבֵרָה" דִּיקָא - כִּי עָקַר
הָעֲבֵרָה נַעֲשֶׂה עַל-יַדִּי בְּחִינַת הַיָּדַיִם.

וּבַתְּחִלָּה: הָעֲבֵרָה בְּכַח, שְׁחוֹשֵׁב
לַעֲשׂוֹתָהּ חֲסִידוֹשְׁלוֹם. וְאַחֲרֵיכֵן
כְּשִׁמוּצִיָּאָה מִכַּח אֵל הַפֶּעַל וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ -
אֲזִי הוּא רְשַׁע גָּמוּר וְחָשׁוּב כְּמַת.

כִּי כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא רַק עַל-יַדִּי בְּחִינָה
זֹאת, שִׁיְצָאָה הַבְּרִיָּאָה מִכַּח אֵל הַפֶּעַל
עַל-יְדוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל-כֵּן בְּכָל עֲבֵרָה פּוֹגְמִין
בְּכָל־לִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת, וּבְכָל־לִיּוֹת הַשְּׁמוֹת
הַקְּדוּשִׁים רַחֲמָנָא-לְעָלְיָן.

וְאִין תִּקְוָה: כִּי אִם בְּתִשׁוּבָה שְׁמַתְחַרְטִים
עַל הָעֲבֵרָה וְעוֹזְבִים אוֹתָהּ, עַל-יְדֵי־זֶה
נִתְתַקֵּן הַנֶּ"ל, וְחוּזַר וּמוּצִיא תִקּוּן כָּל
הָעוֹלָמוֹת מִכַּח אֵל הַפֶּעַל.

כִּי עָקַר הַתִּשׁוּבָה: הִיא 'חֲרֻטָּה' שְׁמַתְחַרְט
עַל הָעֲבֵרָה, בְּחִינַת (נְדָרִים כב:): "פְּתַח
חֲרֻטָּה", בְּחִינַת 'הַתְּפַתְחוֹת הַיָּדַיִם הַנֶּ"ל'.

**"יָפָה תִּלְמוּד-תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ-אֲרֶץ, שִׁיְגִיעַת
שְׁנֵיהֶם מִשְׁכַּחַת עוֹן. וְכָל תּוֹרָה שֶׁאִין עִמָּה
מְלָאכָה, סוּפָה בְּטִלָּה וְגוֹרֶרֶת עוֹן"** (מִשְׁנָה ב)

ד.

(ח"א קיב)

**"וְעַל מִטְתִּי שֶׁתָּהָא נִתּוּנָה בֵּין צַפּוֹן
לְדָרוֹם"** (בְּרֻכּוֹת ה:). כִּי "הַרוּצָה
לְהַחֲכִים יְדֵרִים, לְהַעֲשִׂיר יַצְפִּין" (בְּבֵא-בִתְרָא
כה:), **"וּבְכָל-דְּבַר טוֹב ה' מְמַצֵּעַ"**, כִּידוּעַ

(רמב"ם, יְדֵעוֹת' פ"א ה"ד), כִּי **"טוֹב תּוֹרָה עִם
דֶּרֶךְ-אֲרֶץ"** (אָבוֹת פ"ב מ"ב) - הֵינּוּ 'חֲכָמָה'
וְעִשְׂרֵי רוֹת'.

וְהֵינּוּ: **"בֵּין צַפּוֹן לְדָרוֹם"** - שֶׁתָּהָא
הַתְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת 'מִטְתּוֹ' -
'מְמַצֵּעַ' בֵּין שְׁנֵיהֶם, בֵּין 'חֲכָמָה' וְעִשְׂרֵי.

ה.

(חיי-מוהר"ן מו)

וְהַתְּחִיל לְדַבֵּר עִם הַתָּנוּ וְאָמַר לוֹ:
"שְׁמַעְתִּי שְׁלֹמֶדֶת הַיּוֹם!" -
וְהַתְּחִיל לְהוֹכִיחוֹ בְּאַהֲבָה: **"שִׁיחֲזִיק
בְּלִמּוּדוֹ!"**

וְאָמַר לוֹ: **"הֲלֹא טוֹב וַיָּפָה כְּשִׁלּוּמֵדִים
תְּחִלָּה, וְאַחֲרֵיכֵן הוֹלְכִים לְשׁוּק
לְסַחַר" וְכו'!**

וְאַחֲרֵיכֵן עָנָה וְאָמַר: **"הֲלֹא גַם אֲנֹכִי
לוֹמֵד גַּם-כֵּן, וְהַלְמוּד שְׁלִי הוּא
חֲדוּשׁ" וְכו'.**

ו.

(ספר-המדות 'ממון' ה)

**"גְּדוּלָּה מְלָאכָה - שֶׁהִזְהִיר עָלֶיהָ
הַקְּדוּשִׁי-בְּרוּךְ-הוּא, שִׁיעֲשֶׂה
אִיזָה מְלָאכָה."**

**"הוּוּ זְהִירִין בְּרִשׁוּת, שֶׁאִין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם
אֶלָּא לְצַדִּיק עֲצָמָן. נִרְאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשַׁעַת
הַנִּצְטָן, וְאִין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דְּחֻקוֹ"**
(מִשְׁנָה ג)

ז.

(ח"א כה, ד)

עָקַר הַגְּדוּלָּה וְהַפְּאָר, הוּא 'הַתְּגַלּוּת-
הַגְּנוּנִין'. וְגוֹנִין-עַלְאִין' הַמְּלַבְּשִׁים

"בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון
אחרים מפני רצונך" (מסנה ד)

ח.

(ח"א לד, ד)

קדם 'מתן-תורה' היה ה'ממשלה' ביד
השם-יתברך, ואחר 'מתן-תורה' נתן
ה'ממשלה' ליד כל ישראל, כל אחד לפי
בחינתו.

פי 'אותיות התורה' הם התלבשות רצונו
של 'השם-יתברך', פי רצונו: שהמצוות
יהיו כן. למשל: מצוות תפלין, היה רצונו
שיהיה בארבע-פרשיות ו'בתים של עזר',
ולא של 'כסף'. נמצא: ש'רצונו' מלבש בכל
התורה.

ועכשו שהתורה מסורה בידינו - גם
ה'רצון' של השם-יתברך מסורה
בידינו, שאנו מושלין בביכול להיות רצונו
כפי רצוננו. וזה בחינת (תהלים קיד, ב):
"ישראל ממשלותיו".

וזהו שדרשו רז"ל (ירושלמי ראש-השנה פ"א -
על תהלים מ, ו): "רבות עשית אתה ה'
אלקי" - קדם מתן-תורה; ואחר מתן-תורה
- "נפלאותיך ומחשבותיך אלינו" - הינו
שהכל בידינו.

ט.

(ח"א קעט)

פנגד כל מיני 'מחלקת' בגשמיות
וברוחניות, שאינו יכול להתפלל או
לעשות מה שצריך בעבודת-השם,
שעומדים וחולקים עליו ורוצים לבטל דעתו
ורצונו מה שרוצה לעשות - על-זה צריך
'תענית'.

בכסף וזהב, אין מאירין אלא כשבאים לאיש
הישראלי, כי שם מקומם, ונכללים זה בזה,
ומתנהרין, בבחינת (ישעיה מט, ג): "ישראל
אשר בך אתפאר". ואזי הקדוש-ברוך-הוא
מתגדל ומתפאר בהם.

אבל כל זמן שהכסף וזהב אצל העפושם -
נעלמים אורם ואינם מאירין, פי אין
שם מקומם.

ובשביל-זה העפושם תאבין לממון
ישראל, אף-על-פי שיש
להם כסף וזהב הרבה, פי עקר הפאר והחן
לא נתגלה אלא אצל ישראל.

ובשביל-זה נקראים 'רשעים', כמו (אבות
פ"ב מ"ג): "היו זהירים
ברשות" - פי הם 'רשעים ועניים', פי אין להם
הנאה מממונם כאלו הם עניים, ותאבין
לממון של ישראל, פי על ממון ישראל
שורה הפאר והחן.

אבל תכף-ומיד כשהעפושם מקבל ממון
ישראל - נתעלם החן והפאר בתוך
הממון. ובשביל-זה בכל-פעם תובע ממון
אחר מישראל, ושוכח הממון שכבר קבל -
פי נתעלם החן כשבא ליד העפושם. וזהו
(שם): "שאין מקרבין אלא בשעת הניתן".

ועל-ידי 'צדקה' שנותן מממונו - נתתקן
כל ממונו, ונתגלין ה'גונני'
ומאירין, ונעשה כל ממונו בבחינת (חגי ב, ח):
"לי הכסף ולי הזהב".

כְּדֵי לְזָכוֹת לְהַפִּיר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְלִדְעַת אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, שְׂזָהוּ עֵקֶר הַתְּכַלִּית. וְזָהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ: "שְׂאֲנַחֲנוּ נִפְיֵר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ".

וְאֵיךְ רְאוּי לְאָדָם שְׂיִהְיֶה לוֹ כְּוִנָּה אַחֲרֵת בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרְךָ - כִּי־אִם לְמַלְאוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, שְׂאֲמַר וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ.

"אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו"

(משנה ד)

יב.

(ח"א קלו)

כְּשִׁישׁ 'מַחְלֻקָּת' עַל אָדָם, צְרִיךְ לְחַקֵּר לְמִצָּא זְכוּת בַּחֲבֵרוֹ בְּמָה שְׂחֹלֵק עִלּוֹ, כְּדֵי לְדוֹנוֹ לְכַפֵּי־זְכוּת.

כִּי הַמַּחְלֻקָּת לֹא יִמְנַע מִשְׁנֵי פָּנִים.

(א) מַחְמַת שְׂחֲבִירוֹ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְחֹלֵק עִלּוֹ עַל שְׂלֹא הִגִּיעַ לְמַדְרַגָּתוֹ. וְאִזִּי צְרִיךְ לְהַשְׁתַּדֵּל: שְׂיִגִיעַ הוּא גַם־כֵּן לְמַדְרַגַת חֲבֵרוֹ, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה שְׂנִיחָם שְׁוִים.

(ב) מַחְמַת שְׂהוּא גְּדוֹל מִחֲבֵרוֹ, וְחֲבֵרוֹ מִתְקַנָּא בּוֹ שְׂלֹא הִגִּיעַ לְמַדְרַגָּתוֹ. וְעַל־כֵּן צְרִיךְ לְדוֹנוֹ לְכַפֵּי־זְכוּת, וּבְזָה הוּא מַעֲלָה חֲבֵרוֹ לְכַפֵּי־זְכוּת. וְאִזִּי הֵם בְּמִקּוֹם אַחַד, בְּמַדְרַגָּה אַחַת, וְאִזִּי לֹא יִהְיֶה מַחְלֻקָּת, כִּי בְּדָבָר אַחַד אֵיךְ מַחְלֻקָּת.

וְזָהוּ (אָבוֹת פ"ב מ"ד): "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" - הִינּוּ: שְׂתִשְׁתַּדֵּל שְׂתִהְיֶה עִמּוֹ בְּמִקּוֹם אַחַד, בְּמַדְרַגָּה אַחַת. וְאִזִּי בְּוִדָּאי לֹא יִהְיֶה מַחְלֻקָּת.

כִּי בְּחִינַת ה'מַחְלֻקָּת' - הוּא רְצוֹן אַחֲרֵי, שְׂעוֹמְדִים עִלּוֹ לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ.

וְסִגְלַת הַתְּעֵנִית' אֵיחָא בְּזָהר (אחרי סח):

"לֹא־כִנְעָא לְבָא

לְאֲדַבְקָא רְעוּתָא דְלְבָא לְקַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא" - שְׂעַל־יְדֵי ה'תְּעֵנִית', נִכְנַע וְנַחֲלֵשׁ הַלֵּב, וְנִתְבַטֵּל כָּל הַרְצוֹנוֹת הָאַחֲרִים שְׂלוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זָה, נִתְבַטֵּל ה'מַחְלֻקָּת', שְׂהוּא בְּחִינַת: "רְצוֹנוֹת אַחֲרִים שְׂלֹא כְּרְצוֹנוֹ", כְּמוֹ שְׂאֲמַרוּ חַז"ל (אָבוֹת פ"ב מ"ד): "בְּטֵל רְצוֹנָה מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדֵי שְׂיִבְטֵל רְצוֹן אַחֲרִים מִפְּנֵי רְצוֹנָה". וְעַל־יְדֵי ה'תְּעֵנִית', כְּבָר נִתְבַטֵּל רְצוֹנוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן הַשֵּׁם־יִתְבַּרְךָ 'כֵּן־ל' - עַל־כֵּן נִתְבַטֵּל רְצוֹן אַחֲרִים מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, וְנִתְבַטֵּל ה'מַחְלֻקָּת', וְנַעֲשֶׂה שְׂשָׁלוֹם.

יג.

(ח"ב ה, טו)

צְרִיכִין לְהַתְּגַלְּגַל בְּכָל מִינֵי דְרָפֶשׁ וְטִיט', בְּשִׁבִיל עִבּוּד־תְּהִשָּׁם וּמִצּוּתָיו יִתְבַּרְךָ. וְלֹא דוֹקָא 'מִצּוּה' מִמֶּשׁ, אֶלָּא כָּל דְּבַר שְׂיִישׁ בּוֹ רְצוֹן הַשֵּׁם־יִתְבַּרְךָ נִקְרָא 'מִצּוּה'.

כִּי יֵשׁ תְּרִי"ג מִצּוּת, וְיֵשׁ לָהֶם עֲנָפִים רַבִּים. וְכָל דְּבַר שְׂיִישׁ בּוֹ רְצוֹן הַשֵּׁם־יִתְבַּרְךָ, שְׂעוֹשִׂין בּוֹ נַחַת לְאֲבִיו שְׂבִשְׂמִים, הוּא בְּחִינַת 'מִצּוּה'. וְצְרִיךְ לְגַלְּגַל עִצְמוֹ בְּכָל מִינֵי דְרָפֶשׁ וְטִיט', כְּדֵי לַעֲשׂוֹת 'אֵיזָה רְצוֹן וְנַחַת לְהַשֵּׁם־יִתְבַּרְךָ.

יא.

(ח"ב לז)

הַכֹּלֵל: שְׂעֵקֶר הַתְּכַלִּית, הוּא רַק לְעַבַד וְלִילַךְ בְּדַרְכֵי־הַשֵּׁם לְשִׁמּוֹ יִתְבַּרְךָ,

יג.

(ח"ב א, יד)

כְּשֵׁאָדָם יושב לדבר בחברו - זה בחינת ראש השנה, 'יומא דדינא', שיושב ודן את חברו.

וְצָרִיךְ לזהר מזה מאד, ולהסתכל על-עצמו היטב: אם הוא ראוי לזה לשפט את חברו, כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ד): **"אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו"**.

וּמִי הוא שיוכל לידע ולהגיע למקום חברו - כי אם השם יתברך "שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו" (בראשית רבה טז, ט), וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו.

וְעַל־כֵּן הוא לבדו יכול לדון את האדם - כי הוא בעל הרחמים, והוא יודע מקום כל אחד ואחד, כי כל המקומות הם אצלו יתברך.

וְעַל־כֵּן הוא יתברך יכול לעשות ראש השנה שהוא 'יום הדין', כי הוא מקים: **"אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו"**.

"ולא עם הארץ חסיד" (משנה ה)

יד.

(ח"א ט, ג)

אִי־אֶפְשָׁר להתפלל, רק בשלומד תורה, כי **"לא עם הארץ חסיד"** (אבות פ"ב מ"ה), וכתיב (משלי כח, ט): **"מסיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, גַּם תִּפְלֹתוֹ תוֹעֵבָה"**.

טו.

(ח"א לא, ה' בסוף)

'בְּרִית־עֲלֵאָה' הוא 'שמירת הברית-קדש', ו'ברית־תְּתָאָה' הוא 'שמירת אסורי־התר'.

וְצָרִיךְ להיות לו אלו שני בחינות 'ברית', הינו: שיהא 'צדיק' ו'למדן', 'למדן' בתורה, ו'חסיד' במעשים טובים.

כִּי־אִם אינו 'למדן' - אמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ה): **"ולא עם הארץ חסיד"**.

ו'למדן' בלבד, בודאי אינו כלום - כי אפשר להיות 'למדן' ורשע גמור, ו"לא זכה נעשה לו סם־מות" (יומא עב:).

'צדיק' נקרא - על־ידי 'שמירת הברית-קדש'. ו'למדן' - על־ידי 'אסורי־התר'.

טז.

(ספר־המדות, בית ח"א ח)

אם עם הארץ חסיד - אל תדור בשכונתו.

"לא הביטן למד" (משנה ה)

יז.

(ח"א ל, ח)

ה'צדיקים' הם בחינת 'משיח', שאליהם באין כל התפללות להעלותן, והוא מורח ומרגיש בהתפללות, כל אחד ואחד כפי מה שהוא, ויודע איזה תפלה באה מהבשרים ואיזו מהאחרים.

ועל־ידי־יָזָה יודע להוכיחם, כי על־ידי העזות והתורה של כל אחד

ואחד, יודע אם תפלתו היתה כהוגן או לאו.

פי יש שני מיני 'עזות':

(א) 'עזות-דקדשה' - שאי-אפשר לקבל את התורה פי אם על-ידי-זה, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ה): **"לא הבישן למד"**, וכמו שאמרו (ביצה כה:): **"נתנה תורה לישראל, מפני שעזין הן"**.

(ב) 'עזות דסטרא-אחרא' - שמשם באין 'תורות אחרות', בחינת 'פסילים', פי **"כל מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני"** (נדרים כ).

ובפי ה'תורה' שמקבל בפי ה'עזות', כן זוכה ל'תפלה' - פי גם התפלה היא על-ידי 'עזות-דקדשה', שצריכין להעז פניו כנגדו יתברך, ולבקש ממנו על כל מה שצריך, ואפלו לעשות 'פלאות' עמו וכו'.

"מרבח נכסים מרבח דאגה" (משנה ז)

יח.

(ח"א כג, בסוף)

אלו המשקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה-שחורה ודאגות ביותר, פי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה-שחורה.

וזהו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ז): **"מרבח נכסים מרבח דאגה"** - פי בודאי הוא מרבח דאגה ועצבות על-ידי רבוי הנכסים והעשירות, פי הנכסים שלו הם בעצמן בחינת 'עצבות'.

ועל-כן הממון והעשירות, מקצר ומכלה ימיו וחיוו של האדם, פי אין דבר

שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, בידוע ל'חכמי-הרופאים'.

ועל-כן הוא מפסיד ומכלה חיוו - פי הוא מקשר בפנים דסטרא-אחרא, "אלקים אחרים" (שמות כ, ב), חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך "אור פני מלך חיים" (משלי טו, טו).

יט.

(שיחות-הר"ן שח)

כל העשירים והגבירים הגדולים מודים: **"שה'עולם-הזה' מלא יגונות ויסורים!"** - פי דאגותיהם ויסוריהם רבות מאד מאד, בכל-פעם ובכל-יום ובכל-שעה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ב מ"ז): **"מרבח נכסים מרבח דאגה"**.

ואה-על-פי שההמון-עם העניים אינם מבינים זאת, ונדמה להם: **"שאם היה להם 'עשירות', לא היה להם דאגות!"** - אבל באמת הם טועים הרבה בזה, וכנראה בחוש, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל. והעניים והבעלי-בתים, יש להם גם-כן בודאי דאגות הרבה וכנזפר-לעיל.

על-כן אין מקום לברח מ'יסורי עולם-הזה' הפלא מכאובות יסורים מ'יסורים שונים'.

הן בענין 'פרנסה', הן בענין צער ויסורים מאשתו ובניו, ולהנשים נדמה שיש להם מבעליהם יסורים.

והן בענין יסורים ומכאובים ממש, שנמצאים הרבה סובלי חלאים ומפות מפלאות רחמנא-לצלן בעולם.

הן על כל אלה וכיוצא בהם - אין מקום לברח מפליטה, פי-אם אל ה'תורה' וכו'.

"מְרֻבָּה יְשִׁיבָה, מְרֻבָּה חֲכָמָה" (משנה ז)
- עֲנִין יְשִׁיבָה -

ב.

(ח"ב ה, טו)

עַל-יְדֵי קבוץ התלמידים אצל הרב - על-ידייזה נתקבץ ונתלקט 'חלקי-האמונה'.

וְעַל-כֵּן נִקְרָא לְמוֹד הָרַב עִם הַתְּלָמִידִים: יְשִׁיבָה - על-שם 'קבוץ חלקי-האמונה', שהוא בחינת (שמות טז, לה): **"אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת"**, בחינת (תהלים לז, ג): **"שֶׁכֶן אֶרֶץ וְרַעַה אָמוּנָה"**.

כִּי הָרַב הוּא מְשַׁגֵּיחַ עַל 'חֻלְקֵי-הָאָמוּנָה' שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְקַבֵּץ וּלְהַעֲלוֹתָם, בְּבַחֲנִית (שם קא, ז): **"עֵינֵי בְּנֵי אֶרֶץ לְשֶׁבֶת עַמְדִּי"**. **"לְשֶׁבֶת עַמְדִּי" -** בחינת **'יְשִׁיבָה'**, בחינת: **"אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת"**, וְכַ"ל.

וְעַל-כֵּן הַגְּרִים שֶׁנַּעֲשִׂין עַל-יְדֵי 'קְבוּצַי-הָאָמוּנָה' (עיר-שם אות ד) - **הֵם נִקְרָאִים עַל-שֵׁם 'יְשִׁיבָה'**, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר כד, כא): **"וַיֵּרָא אֶת הַקִּינִי, וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶד"**.

וְזָהוּ: "אֵיתָן" [בהפוך אתוון] **תַּנְי"א דְּמִסְיַע לָד"** [ועלה אתמר איתן מושבד] (תקוני-זוהר מד. זוהר פנחס רלח. תצא רעט), **כִּי לְמוֹד הַיְשִׁיבָה' הוּא מְסִיַע לְגְרִים, כִּי הֵם נִתְגַּדְּרִין עַל-יְדֵי בַחֲנִית הַיְשִׁיבָה'.**

כִּי עַל-יְדֵי רַבֵּי עִם תְּלָמִידִים' שֶׁהוּא בַחֲנִית 'יְשִׁיבָה' - עַל-יְדֵי-יְזָה נַעֲשִׂין גְּרִים, עַל-יְדֵי שֶׁנִּתְקַבְּצִין וְנִתְלַקְטִין 'חֻלְקֵי-הָאָמוּנָה'.

וְעַל-יְדֵי הַיְשִׁיבָה' שֶׁל הָרַב עִם הַתְּלָמִידִים - נִתְתַּקֵּן 'חֻזְתָּם-דְּקַדְשָׁה', שֶׁהוּא 'הַפֶּךְ הַנְּאֻוָּה, כַּנ"ל.

כא.

(ימי-שמואל ח"ב - רבי שמואל הורוביץ ז"ל)

וְהַעֲקָר אָמַרְתִּי: "תִּפְתָּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יִהְלַל יְיָ" (תהלים קב, יט) - **עֲתִיד לְהִבְרָאוֹת דוֹר, שִׁיְהִיָּה 'יְשִׁיבָה'-גְּדוּלָּה' בְּאֶרֶץ-הַקֹּדֶשׁ דּוֹקָא, שִׁיִּלְמְדוּ תוֹרוֹת רַבְנֵנוּ וְכוּ', וְלַעֲשׂוֹת כָּל עֲבוֹדָתָם וְהִנְהַגְתָּם בְּקֹדֶשׁ וּבַחֹל, עַל-פִּי הַפְּנִימִיּוֹת מִתוֹרוֹת רַבְנֵנוּ וּמִזְהַרְנִ"ת וְכוּ'.**

"מְרֻבָּה צְדָקָה מְרֻבָּה שְׁלוֹם" (משנה ז)

כב.

(ח"א נז, ז)

לְבַטֵּל וּלְהַכְנִיעַ הָאוֹיְבִים דֵּי הַ'צוּם', או **'אֲכִילַת-שֶׁבֶת'**, לְבַד. אָבֵל לְרַב הַשְּׁלוֹם, צְרִיךְ גַּם לְהַרְבוֹת בְּצְדָקָה, כְּמֵאמֹר חַז"ל (אבות פ"ב מ"ז): **"מְרֻבָּה צְדָקָה מְרֻבָּה שְׁלוֹם"**.

כג.

(ח"א קעט)

כַּנְגֵד כָּל מִינֵי 'מַחֲלַקְת' בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, שְׂאִינוּ יְכוּלִּים לְהַתְּפִלֵּל, או לַעֲשׂוֹת מֵה שֶׁצְּרִיךְ בְּעֲבוֹדַת-הַשֵּׁם - צְרִיךְ 'תַּעֲנִית'.

וְזָה שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (אבות פ"ב מ"ז): "מְרֻבָּה צְדָקָה מְרֻבָּה שְׁלוֹם". **'צְדָקָה'** הוּא בַחֲנִית 'תַּעֲנִית'. כִּי עַקֵּר הַתַּעֲנִית' הוּא **'צְדָקָה'**, כְּמֵאמֹר חַז"ל (ברכות ו:): **"אֲנָרָא דְתַעֲנִיתָא צְדָקָתָא"**.

כִּי בַחֲנִית הַמַּחֲלַקְת' הוּא, שְׁעוֹמְדִים עָלָיו לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ, וּסְגָלַת הַתַּעֲנִית אֵיתָא בְּזָהָר (אחרי סח:): "לְאֲכַנְעָא לְבָא, לְאֲדַבְּקָא

רעותא דלפא לקדשא-ברייהוא" - שנכנע הלב, ונתבטל הרצונות האחרים שלו מפני רצון-השם. ועל-כן על-ידי-זה נתבטל ה'מחלקת' ונעשה 'שלום'.

"קנה לו דברי-תורה, קנה לו חיי העולם-הבא" (משנה ז)

נד.

(אבני-הברזל, שיחות-וספורים מרבי נחמן טולטשינער ז"ל יב)

אחרי שיחה ארבה של מוהרנ"ת ז"ל עם אנשי-שלומנו אודות התכלית, אמר המסקנא: "די וועלט איז נישט, און מען קען זי נישט בעקומען! תורה ועבודה איז יא און מען קען דאס יא בעקומען!"

[העולם-זה הוא לא, ואי-אפשר לקבלו. תורה ועבודה זה כן, ואפשר כן לקבלו].

ורבי נחמן טולטשינער ז"ל שמע אז זאת בהיותו נער, ונתפעל מזאת המסקנא - עד שאצלו נעשה מסקנא: 'להיות תמיד דבוק ומקרב למוהרנ"ת ז"ל'.

"איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי אליעזר אומר: עין טובה. איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם, רבי אליעזר אומר: עין רעה" (משנה ט)
- עניני 'עין-הרע' -

נה.

(ח"א נד, ד)

כדי לשמר זכרון עלמא-דאתי, צריך לשמר עצמו שלא לפל לבחינת רע-עין, בחינת 'מיתת הלב'.

כי עקר הזכרון תולה ב'עין', בבחינת (שמות יג, ט): "ולזכרון בין עיניך", כי ה'שכחה' בא על-ידי רע-עין, 'מיתת הלב', בבחינת (תהלים לא, יג): "נשכחתי כמת מלב".

ו'אבשלום' שהיה עינו רעה במלכות אביו, נאמר בו 'מיתת הלב' (שמואל-ב, יח, יד). ועל-כן לא הניח 'בן זכר', כי פגם ב'זכרון' על-ידי רע-עין.

ומי שרואה שנופל לרע-עין, אם אינו מרגיש שיוכל לעמד בזה להנצל ממנו, צריך לברח ממנו. אבל מי שיכול לתקן, צריך לתקן.

וצריך לראות מהות הרע-עין, כדי לידע השרש שצריך לתקן, כי יש פמה בחינות רע-עין.

וכשנופל לרע-עין של 'התנשאות', שעינו צרה ב'התנשאות' של חברו, צריך להכניע ב'שרש ההתנשאות', ב'שרש המלכות, בחינת 'משיח'. והוא בחינת 'טוב-עין', בבחינת (שמואל-א טז, יב): "יפה עינים וטוב ראי", הנאמר ב'דוד' שהוא 'משיח'.

נו.

(ח"א נה, ג)

הרשעים ממשיכים בחינת רע-עין על שונאיהם, והאדם נצול מזה על-ידי למוד זכות שלמד על הרשע. כי גם הקדוש-ברוך-הוא מלמד זכות על הרשע, בשביל להציל את הצדיק מ'רע-עין' של הרשע.

נד.

(ח"א נה, בסוף)

בופלין [בפסוקי-דמרה] הפסוק (תהלים קג, ו) "כל הנשמה", פמובא בכונות (פרי-

עֲצֵחִים, שְׁעַר הַזְמִירוֹת פ"ה; עֵינַי בֵּית יוֹסֵף אֲרֻחֵי חַיִּים
 סִימָן נה). "בְּכָל נְשִׁימָה וְנְשִׁימָה צָרִיךְ לְהִלָּל
 אֶת הַשֵּׁם" (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יד, ט).

על-ידי 'עין-הָרַע' נִכְפַּל הַנְּשִׁימָה, בְּנִרְאָה
 בְּחוּשׁ: כְּשֵׁישׁ לְאָדָם 'עין-הָרַע',
 אֲזִי מְגַהֵק וּפּוֹתַח פִּיּוֹ לְקַבֵּל נְשִׁימָה כְּפוּלָה.
 וּכְשֶׁהַנְּשִׁימָה כְּפוּלָה, גַּם הַהִלָּל צָרִיךְ לְכַפֵּל
 כַּנ"ל. וּבַפְּרָט שְׁצָרִיךְ לְהִלָּל וּלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם
 שֶׁהֶצִּיל אוֹתוֹ מ'עין-הָרַע' הַזֹּאת, וְהוּא רוֹאֵה
 "בְּהִפְרַת רְשָׁעִים" (תְּהִלִּים לז, לד).

[אֲבִי"ה-בְּרוּךְ, שִׁיחוֹת-וְסִפּוּרִים מְרַבֵּנוּ ז"ל סז:
 אֶחָד סִפֵּר לִפְנֵי רַבֵּנוּ ז"ל שְׁסִים מְסַכֵּת נִדְהָ, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ
 רַבֵּנוּ ז"ל: "אִם כֵּן אִמְרוּ לִי: מִפְּנֵי מָה כְּשֵׁישׁ לְאָדָם עֵינַי-
 הָרַע הוּא מְגַהֵק בְּפִיּוֹ? [וְעֵנֶעְצֵן], וּבְסִמּוֹן אָמַר תּוֹרָה נ"ה
 הַנ"ל, וְשֵׁם מְרַמֵּז הָעֵינַי הַנ"ל, וְשָׂרִיף לָזֶה גַּם עֵינַי הַגִּיהוּק
 שֶׁבְּטִמְאָת הַנִּדְהָ].

כח.

(שיחות-הַר"ן רמב)

ענין 'עין-הָרַע' הוּא: כִּי יֵשׁ בַּח מִמֶּשׁ
 בְּהִרְאִיָּה, כִּי 'בַּח הִרְאוֹת' הוּלֵךְ
 לְחַבְרוֹ וּמְזִיקוֹ בְּשֵׁעִינוֹ רָעָה, כִּי הוּא 'בַּח
 מִמֶּשִׁי' שֶׁהוּלֵךְ וּפּוֹגֵעַ בְּהַדְּבָר הַנִּרְאָה.

וסגלה ל'עין-הָרַע': סְנִפִּיר שֶׁל דָּג לְעֵשֶׂן
 בּוֹ. וְסִימָן: 'סְנִפִּיר' בְּגִימְטְרִיא
 וְ"ע עי"ן'. וּבִיּוֹתֵר מְסֻגָּל: סְנִפִּיר שֶׁל מִן דָּגִים
 שְׁקוֹרֵין אוֹתוֹ 'שְׁלֵעִיין' - 'ש"ל-עי"ן' - "לְשׁוֹן
 נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן" (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לא, ח).

נסח-אחר: לְתֵלוֹת הַסְּנִפִּיר הַנ"ל, עַל
 הָאָדָם אוֹ תִינּוֹק שֶׁמְרַגֵּל
 שִׁיחָה לֹא לַפְּעָמִים עֵינַי-הָרַע, וְיִנָּצֵל.

'עין-הָרַע' נִמְשָׁךְ מִה"אֲרַבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 שֶׁהִלְכוּ עִם עֵשׂוֹ לְהִלָּחֵם עִם
 יַעֲקֹב" (בְּרֵאשִׁית לב, ז), "לְהַטִּיל עֵינַי-רָעָה חֶסֶם-
 וְשָׁלוֹם בְּמַחְנֵה שֶׁל יַעֲקֹב" (מְגִיד-מִישְׁרַיִם, פְּרָשַׁת
 וַיִּשְׁלַח).

ו'סנפיר'ר' הוּא מְסַפֵּר 'אֲרַבַּע-מֵאוֹת' (עִמְקֵי
 הַמִּלֵּךְ ה, גז; י, ח; יד, לד; מְגַלְהֵעֲמֻקּוֹת,
 פְּרָשַׁת קִדְשִׁים), שֶׁהוּא מְסַפֵּר וְ"ע עי"ן' בְּמִכּוֹן,
 כְּנֶגֶד הָאֲרַבַּע-מֵאוֹת אִישׁ שֶׁל עֵשׂוֹ. וְעַל-כֵּן
 'סְנִפִּיר'ר' מְצִיל מִזֶּה.

"רבי שמעון אומר: הרואה את הנולד" (משנה ט)

נט.

(ח"א יח, ו-ח)

"איזהו חכם הרואה את הנולד" (אבות פ"ב
 מ"ט), שֶׁהוּא ה'סוֹפֵף' וְה'תְּכַלִּית' -
 שְׁיוּכַל אָדָם לְהַשִּׁיג ה'תְּכַלִּית' בְּכָל דְּבָר,
 שֶׁהוּא 'עֲלִמְאִדָּאִית'.

ל.

(כוכבי-אור, אֲנִשֵׁי-מוֹהַר"ן ח"ג יג)

בעת שֶׁשָּׁלַח מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לְהַדְפִּיס אֶת
 סִפְרוֹ 'לְקוּטֵי-הַלְכוֹת' - עָנָה וְאָמַר:

"מזה שאינו חושב על תכליתו האחרון
 מֵה יִהְיֶה בְּסוֹפוֹ כְּשִׁיחָה שׁוֹכֵב עַל
 הָאָרֶץ וְכוּ' - מִזֶּה אֵינּוּ מְדַבֵּר כֻּלָּל, כִּי זֶה
 הוּא דוֹמָה לְבְּהֵמָה מִמֶּשִׁי!

רק מִי שֶׁחוֹשֵׁב הֵיטֵב מֵה יִהְיֶה בְּסוֹפוֹ,
 וְלִבּוֹ חוֹשֵׁק וְכוֹסֵף מְאֹד לְעִבּוּדַת
 הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וּבּוֹדֵאֵי נַעֲשֶׂה עִמּוֹ מֵה
 שֶׁנַּעֲשֶׂה, כִּי הַהִתְגַּבְּרוֹת גְּדוֹל מְאֹד כִּי־דוּעַ לָנוּ
 - בְּשִׁבִיל זֶה הָאִישׁ חִבְּרָתִי אֶת סִפְרִי, כִּי
 אוֹתוֹ יַחֲזִקוּ דְּבָרֵי וְאוֹתוֹ יִאֲמְצוּ!"

שָׂאֵר עֵינַי ה'הִסְתַּכְּלוֹת עַל הַתְּכַלִּית' - נִמְצְאִים
 בְּפָרֵק שְׁלִישִׁי, מְשֻׁנָּה א: "וְלֹאֵן אֶתָּה הוּלֵךְ"

וּלְפַעֲמִים גֹּרֵם הָעֲבֵרָה, שְׂמֵפִיל גַּם אַחֲרִים לְהִיזְתָּם 'בְּעַל־יְחֻבוֹת'. וְלָזֶה יֵשׁ עֵת שֶׁנַּעֲשׂוּ כַּמָּה 'בְּעַל־יְחֻבוֹת' בְּעוֹלָם - זֶהוּ מִחֻמַּת הָעֲבֵרָה הַנ"ל שֶׁנִּתְגַּבְּרָה בְּעוֹלָם חֲסִי-וְשָׁלוֹם.

וְעֵצָה לָזֶה: לָשׁוּב בְּתִשּׁוּבָה בְּכָל־לַיּוֹת, וְלִהְתַּחַנֵּן לִפְנֵי הַשָּׁם-יִתְבָּרַךְ: "לְהַצִּילוֹ מֵעֲבֵרָה זוֹ!" וְלִהְתַּחַרֵּט בְּכָל־לַיּוֹת עַל עֲבֵרָה זוֹ.

וְעַתָּה לָשׁוּב עַל־זֶה: הוּא כִּשְׁהוּא ב'מַחֲיִין-דְּגַדְלוֹת', אֲזִי טוֹב לְהִתְחַרֵּט וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַבּוֹרָא-יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, וְלָשׁוּב בְּתִשּׁוּבָה.

כִּי 'מַחֲיִין-דְּקַטְנוֹת' הוּא בְּחִינַת 'בְּעַל־יְחֻב'. כִּי אָמְרוּ רַז"ל (קדושין מט:): "עֲשֶׂרָה קַבִּין שָׁנָה יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נִטְלוּ עֲבָדִים". 'שָׁנָה' הוּא בְּחִינַת 'מַחֲיִין-דְּקַטְנוֹת', 'עֲבָדִים' בְּחִינַת (מְשָׁלִי כב, ז): "עֹבֵד לֹוֹה לְאִישׁ מִלֹּוֹה".

וְלָזֶה כִּשְׁהוּא ב'מַחֲיִין-דְּגַדְלוֹת', אֲזִי הָעֵת לָשׁוּב עַל־זֶה, וּלְבַטֵּל הָעֲנָשׁ שֶׁל 'בְּעַל־יְחֻב', בְּחִינַת 'מַחֲיִין-דְּקַטְנוֹת'.

לג.

(שיחות-ה'ר"ן קנב)

שִׁמְעֵתִי בְּשִׁמּוֹ שֶׁאָמַר: שָׂאֵם לֹא הָיָה מִמֶּתִין בְּבִטְחוֹן לִישׁוּעַת-הַשָּׁם, כִּבְרָה הָיָה אִישׁ נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל, כִּמּוֹ כֹּל הַנוֹסְעִים וּמְטַלְטְלִים עֲצָמָם בְּשִׁבְלֵי הַפְּרָנְסָה כִּנְהוּג עֲכָשׁוּ.

וְהַפְּרָנָה: כִּי אָמַר זֹאת לְעֲנִין הַנְּהַגַּת הַבַּיִת בְּפְרָנְסָה וּמְלַבּוֹשִׁים וּשְׂאָר צָרָכֵי הַבַּיִת, שֶׁעַל־פִּירְבֵּי חֶסֶד לְאָדָם הַרְבֵּה. פְּגוּן: לָזֶה חֶסֶד 'מְלַבּוֹשׁ פְּשׁוּט', וַיֵּשׁ שֶׁחֶסֶד לָהֶם 'מְלַבּוֹשִׁים חֲשׁוּבִים' אוֹ 'דִּירָה' וְכוּ'. שֶׁצָּרִיכִין לְהִמָּתִין לִישׁוּעַת-הַשָּׁם, וְ"לְבַלִּי לְדַחֵק אֶת

"אִיזוּהִי דֶרֶךְ רָעָה שִׁיתְרַחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: הַלֹּוֹה וְאִינוּ מְשָׁלֵם. אַחַד הַלֹּוֹה מִן הָאָדָם, כִּלְוֵה מִן הַמְּקוֹם-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים לז, כא): 'לֹוֹה רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן'" (מְשָׁנָה ט) - עֲנִינֵי 'הַלֹּוֹאוֹת וְחֻבוֹת' -

לא.

(ח"א כג, ה-בסוף)

עֲבוּדָה-זָרָה הִיא 'חֻבָּה' (רש"י בְּרַאשִׁית יד, טו). שֶׁמְכַרְעַת הַכֹּל לְכַף-חֻבָּה, וְכֹל הַמִּתְדַבְּקִין בָּהֶם 'בְּעַל־יְחֻבוֹת'.

כִּמּוֹ שֶׁאֲנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ: שֶׁזֶה הַמַּשָּׂא תְלוּי בְּצוּאָר בְּנֵי-אָדָם, שֶׁאֵין מִסְתַּפְקִין בְּמִמּוֹנָם. וְלוֹוִין מִמּוֹן מְאַחֲרִים, וְנִדְמָה לָהֶם שֶׁמְשַׁתְּכֵרִין שְׂכָר הַרְבֵּה, וְאַחֲרֵיכֵן מֵתִים 'בְּעַל־יְחֻבוֹת'.

וְאֵם אֵינָם מֵתִים 'בְּעַל־יְחֻבוֹת', הֵם בְּחִינַת 'בְּעַל־יְחֻבוֹת', וּמְטַרִיחִים עֲצָמָם בְּטַרְחוֹת גְּדוֹלוֹת, וּמְסַפְּנִים עֲצָמָם בְּסַפְּנַת דְּרָכִים, בְּשִׁבְלֵי שְׂכָר מְעַט, בְּשִׁבְלֵי לְשֵׁלֶם חוֹב אֲבִיהֶם, חוֹב עֲבוּדָה-זָרָה. כִּי "מִצְוָה לְקַיֵּם דְּבַרֵי הַמֶּת" (תְּעֻנִית כא. כְּתוּבוֹת ע. גִּיטִין יד:) - וְזֶה הַדְּבַר לָהֶם כִּמּוֹ 'צְוָאָה' מֵאֲבִיהֶם: 'שִׁישְׁלָמוּ חֻבוֹתַי'.

לב.

(שיחות-ה'ר"ן קיב)

אֵיתָא: "אֵם הַתּוֹרָה הִיְתָה נִכְתָּבַת כְּסֹדֵר, הָיוּ יוֹדְעִין כֹּל 'עֲנֵשׁ-וְשְׂכָר' שֶׁל כֹּל 'לֹא-תַעֲשֶׂה וְעֵשֶׂה'".

הַנֶּה: יֵשׁ עֲבֵרָה שֶׁעֲנֵשָׁה שֶׁל עֲבֵרָה הִיא, שֶׁיְהִי 'בְּעַל־יְחֻב' תְּמִיד! וְאִפְלוּ יַעֲשֶׂה כֹּל טְעָדְקֵי דְאִפְשָׁר, לֹא יוֹעִיל כֹּלל, וְיִהְיֶה 'בְּעַל־יְחֻב' תְּמִיד.

השעה" (ערובין יג:) למלאות החסרון תבא ומיד. רק צריכין להמתין עד ירחם השם.

ואמר על-עצמו ענין הנ"ל: שאם לא היה ממתין, כגון כשהיה חסר לו איזה דבר, אם היה דוחק את השעה שיהיה דוקא תבא, היה צריך ללוות לעצמו ולהיות 'בעל-חוב', עד שהיה מכרח להיות נוסע ומטלטל. כמו שאנו יודעים ענין הנוסעים, שהם מכרחים תמיד לפע על המדינה, מחמת שהם תמיד 'בעלי-חובות'.

וענין זה צריכים לידע מאד - וצריכין ללמד עצמו להרגיל עצמו בזה מאד, כי לכל אדם חסר הרבה, אפלו בעלי-בתים ועשירים גדולים, מכל-שפן 'מקבלים', אפלו החשובים והגדולים. וצריך לזה להסתפק במעוט, ולהנהיג ביתו כפי השעה והזמן.

ואם נדמה לו שצריך 'מלבוש', או לאשתו ובניו - אף-על-פי שמכרח לו, אל ידחק השעה ללוות ולהקיא ולהיות 'בעל-חוב', אף ימתין עד שיבוא עתו. וטוב לסבל דחק אפלו במזונות, וכל-שפן במלבושים ודירות וכו', ולא להיות 'בעל-חוב'.

ומוטב שיהיה 'בעל-חוב' לעצמו, או לבני-ביתו ב'מלבושים', מלהיות 'בעל-חוב' להחנוני או לאחרים. כי בכל עניני פרנסה צריכין להמתין עד שיבוא עתו כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים קמה, טז): "עיני כל אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו".

לז.

(ספר-המדות, עניני 'הלואות וחובות')

[א] מי שעושה מעשיו במהירות בלי 'שוב-הדעת', נעשה 'בעל-חוב' (מזן עז).

[ב] מי שצריך ללוות מאחרים, הוא דומה לבהמה (מזן ח"ב יט).

[ג] על-ידי נאוף, נעשה 'בעל-חוב' (נאוף לו).
[ד] מי ששומע 'תוכחה', ואינו נתקבל אצלו, ידע שיצטרף ללוות אצל אחרים. וסימן לדבר: "בדברים לא יוסר עבד" (משלי כט, יט), "לזה לאיש מלוה" (שם כב, ז) (תוכחה ח"ב ג).

[ה] מי שרוצה לשוב, יזהר מלהיות 'בעל-חוב' (תשובה מז).

"שוב יום אחד לפני מיתנתך" (משנה י)

לה.

(שיחות-הר"ן רפח)

פעם-אחת אמר לאיש אחד בזוה-הלשון: "שוב יום אחד לפני מיתנתך" (אבות פ"ב מ"י; שבת קנג.), ודחק ומשך תבת "יום אחד".

וכונתו היה: לענין מה שמפיל את האדם מה שקדם לו ומה שלאחריו. דהינו: שלפעמים מתעורר קצת להשם-יתברך, אבל קדם ואחר-כך היה מה שהיה, כפי מה שעובר על כל אחד לפי בחינתו. ומחמת זה נופלים רבים מעבודתם בידוע.

ועל-זה אמר רבנו ז"ל להאיש הנ"ל, וגער עליו ואמר: "שוב יום אחד לפני מיתנתך" - כלומר: שאפלו אם לא תזכה כל ימי חיך קדם שתמות, כי אם לשוב להשם-יתברך יום אחד בלבד, גם זה טוב מאד ויקר מכל הזן.

כי "מה יתרון לאדם מכל עמלו" (קהלת א, ג), ולא ישאר לו מכל יגיעתו כל ימי חייו, כי אם זה היום ששב להשם.

לו.

(עלים לתרופה, מכתב הסתלקות מוהרנ"ת)

מוהרנ"ת ז"ל אמר בשבת לפני הסתלקותו בשנגנס לשלש-סעדות' לומר תורה, בהתחלת דבורו:

"אף-על-פי שזה חרפה לומר, כי כל 'בעל-דרשן' אומר זה - אף-על-פי-כן צריך לומר: איר זאלט וויסן, אז מ'וועט זיין א 'מת', און א 'גוסס', און מ'וועט מוזן ליגן מיט די פיס צום טיר!" [תדעו: שגיעה להיות 'מת' וגוסס, ויהיו מקרחים לשפב פשהרגלים מול הדלת] - ואמר זה במורא גדול!

עין עוד ב'פרק-שלישי' במשנה א:
"ולאן אתה הולך"

"וכל דבריהם בגחלי אש" (משנה י)

לז.

(ח"א,ב, א"ב)

דע: שיש נשמה בעולם, שעל-ידה נתגלה באורי ופרושי התורה וכו', וכל 'מפרשי התורה' מקבלין מזאת הנשמה.

וזאת הנשמה, כל דבריה "בגחלי אש" - כי אי-אפשר לקבל ולשאב מימי התורה, אלא מי שדבריו "בגחלי אש", בבחינת (ירמיה כג, כט): "הלוא כה דברי פאש".

וכשהנשמה הזאת נופלת מבחינת: "הלוא כה דברי פאש", ואין דבריה "בגחלי-אש", ודבריה נצטננין - אזי נסתלקת.

ואזי נסתלק 'באורי-התורה' הנמשכת על-ידה, וכל 'מפרשי-התורה' אין יכולין להשיג שום באור התורה וכו'.

ומי שרוצה להמשיך 'באורי-התורה' - צריך מתחלה להמשיך לעצמו דבורים חמים "בגחלי-אש". וה'דבור' נמשך מ'לב-העליון', בבחינת (תהלים עג, כו): "צור לבבי".

וצריך לשפך שיחו בתפלה לפני השם-יתברך, ועל-ידי תפלתו נכמרו 'רחמי השם-יתברך' עליו, ונפתח 'לב-העליון', כי עקר ה'רחמים' הוא ב'לב'.

ונשפע מ'לב-העליון' 'דבורים', ועל-ידי ה'דבור' ממשיך 'באורי-התורה' גם-כן משם וכו'. וה'לב' נכמר ב'רחמים', ומשפיע 'דבורים חמים', בבחינת (שם לט, ד): "חס לבי בקרבי, בהגיגי תבער אש, דברתי בלשוני".

ובשביל-זה צריך כל אחד מ'מפרשי-התורה', קדם שמתחיל לבאר איזה באור, צריך לו מתחלה לשפך תפלתו לפני השם-יתברך, כדי לעזור 'לב-העליון', להשפיע עליו דבורים "בגחלי-אש", ואחר-כך יתחיל לבאר.

"רבי יהושע אומר: עין הרע וכו', מוציאין את האדם מן העולם" (משנה יא)

לח.

(עניני עין-הרע)

נמצאים לעיל במשנה ט: "רבי אליעזר אומר: עין רעה".

"הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה" (משנה יג)

מחצה פרוסה בפני זאת התאנה. ומאלו
ה'שלשה מחין' נמשך 'שלשה מיני רחמנות'
וכו'.

וזו בחינת 'שלש תפלות' ביום - כי כל
תפלה הוא בחינת מח מיוחד
מה'שלשה מחין', בחינת 'שלשה מיני
רחמנות' התלויים ב'מח', כי "עקר התפלה
היא רחמים ותחנונים" כנ"ל. ועל-כן
בשה'דעת' נפגם, מזה בא חסוֹשְׁלוֹם 'תאות'
נאוף' כנ"ל.

ואזי אי-אפשר להתפלל בבחינת
'רחמים ותחנונים', ואז התפלה
בבחינת דין (שמכרח להתפלל מצד הדין ואינה רחמים
ותחנונים וקפץ לפטר התפלה מעליו). ואז הסטרא-
אחרא יונקת מהתפלה, ובולעת אותה.

ואז צריכים 'בעל-בח' גדול שיוכל
להתפלל תפלה בבחינת 'דין', לעשות
'פלילות עם קונו' (סנהדרין מד פב:), בבחינת
'מטה עז'.

והסטרא-אחרא רוצה לבלע גם התפלה
הזאת - אך היא עומדת
בבית-הבליעה שלה, ומכרחת על-ידי-יזה
להקיא כל מה שבלעה, כל הקדשות של
הדעת והרחמנות והתפלות שבלע, בבחינת
(איוב כ, טו): "חיל בלע ויקאנו".

ולא די שהוא מקיא ומוציא כל הקדשה
שבלע, אף גם מכרח להקיא ולהוציא
עצמות החיות שלו ממש, מקרבו ומבטנו,
בבחינת (שם): "מבטנו ירשנו אל". - וזהו
בחינת גרים שמתגירין, שהיו תחלה
מעצמות הסטרא-אחרא ממש, ועכשו
חוזרין אל הקדשה.

לט.

(חיי-מוהר"ן תפז)

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: "הַצַּדִּיקִים שׁוֹנִים בְּזֶה
בְּמָה שְׂמֵאֲחֵרִים זְמַן תְּפִלָּה!"

מ.

(פונקבי-אור, אנשי-מוהר"ן ח"ב יז)

דְּבָרוּ פַעַם-אַחַת לִפְנֵי מוֹהֲרַנ"ת, מַעֲנִין
הַפְּרָצָה בַּמְדִּינָת אֲשֶׁר־נָזַל לְגַלַּח הַזֶּקֶן
וְהַפְּאוֹת. אָמַר לוֹ הָרַב וְכוּ': "אֵיךְ עוֹבְרִים
בְּכָל יוֹם עַל חֲמִשָּׁה לְאוּיִן"?

וְהַשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל: "הֲלֹא אֵיךְ
עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם זְמַן קְרִיאַת-
שְׁמַע"?

"וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך

קבע, אלא רחמים ותחנונים" (משנה יג)

מא.

(ח"ב ח, ב"ג)

"עקר התפלה היא רחמים ותחנונים"
(אבות פ"ב מ"ג), ועקר הרחמים תלוי
בדעת.

וכשהסטרא-אחרא יונקת מהרחמנות,
מפגם-הדעת, הינו:
דעת דסטרא-אחרא שיונק על-ידי 'נפילת
הדעת-דקדשה', בבחינת (בראשית ג, א):
'והנחש היה ערום' - אז נפגם הרחמנות,
ונעשה פעם ואכזריות. ועל-ידי-יזה נקטן
הדעת.

ואז מתגבר 'תאות-נאוף' חסוֹשְׁלוֹם - כי
יש שלשה מחין באדם, וכל אחד הוא

מב.
(ח"א קצו)

אסור לאדם לעמוד עצמו על שום דבר, הינו להתעקש בתפלתו שהקדוש-ברוך-הוא יעשה לו דוקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה בגזלה, רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם-יתברך ברחמים ותחנונים, אם יתן יתן, ואם לאו לאו.

וזה (אבות פ"ב מ"ג): "וכשאתה מתפלל, אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים". "אל תעשה תפלתך קבע" - מלשון 'גזלה', כמו שכתוב (משלי כב, כג): "וקבע את קבעיהם נפש".

הינו: שכל מה שהוא מבקש, הן 'פרנסה' או 'בנים' או 'שאר צרכים' - אסור להתעקש בתפלתו: "שדוקא יעשה הקדוש-ברוך-הוא את תפלתו!" - כי זה הוא 'תפלת קבע', שלוקח הדבר ב'חזקה' בגזלה. רק 'תפלל' 'רחמים ותחנונים'.

"ואל תהי רשע בפני עצמך" (משנה יג)

מג.
(ח"א כג, א)

"ואל תהי רשע בפני עצמך" (אבות פ"ב מ"ג). "בפני" - זהו בחינת 'פנים' ד'סטרא-אחרא' הבא מחמת 'תאות-ממון' (שנקשרים בפנים ד'סטרא-אחרא, אנפיו-חשוכין, מרה-שחורה, אלקים אחרים, השף וכו'), שאין מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, שהוא תזן ומפרנס, והוא חושב: "פחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ת, יז). וזה: "עצמך" - לשון 'עצם ידי'.

מד.
(חיי-מוהר"ן תרה)

אמר רבנו ז"ל: "אפלו אם אינו איש כשר, אף-על-פי-כן טוב לו מאד מה שמתקרב עצמו להצדיק.

ועל-זה הזהיר התנא (אבות פ"ב מ"ג): "ואל תהי רשע בפני עצמך" - שאפלו אם הוא רשע חסיד-שלום, לא יהיה רשע בפני עצמו - רק הוא גם הוא ישתדל להתקרב להצדיק, כדי שיהיה לו איזה אחרית ותקוה על-כל-פנים.

מה.
(חיי-מוהר"ן הש"מטות)

על אחד שחלה והיה נעצר, אמר: "אל תהיה רשע בפני עצמך" [פאר זיך] (אבות פ"ב מ"ג).

"הוי שקוד ללמד תורה" (משנה יד)

מו.
(שיחות-הר"ן יז)

הזכיר אחד על 'התמדת הלמוד', ואמר לו: "מדוע לא תלמד? מה תפסיד בזה? הלא תקבל עולם הבא על הלמוד!"

ואין-צריך-לומר כשהתורה מראה אהבה לאחד, אז אין רוצה בכל עולם-הבא, רק את התורה בעצמה. והלא גם השם-יתברך לומד (עבודה-זרה ג: - שלש שעות עוסק בתורה).

ובדורות הללו בעוונותינו הרבים נפל למוד התורה מאד. - והגדולים בדורות שלפנינו, לא היו יודעים שום פגנות, והיו יכולים לעשות מופתים רק על-ידי 'למוד התורה-הקדושה'.

מז.

(שיחות הר"ן עו)

וְדַרְבּוֹ [של רבנו ז"ל] הִיָּה תְּמִיד: שְׁהָיָה לוֹמֵד הַרְבֵּה הַרְבֵּה כֹּל יָמָיו עַד הַסּוּף, אִפְלוּ בַּעַת הַחֹלְאָת הַכָּבֵד שְׁהָיָה לוֹ בְּסוּף.

וְאֶף-עַל-פִּי שְׁהָיָה עָלָיו 'טְרַחַא-דְּצַבּוּרָא' שְׁהָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה עִמָּנוּ וְעַם כָּל אֲנָשָׁיו לְקַרְבָּם לְעַבּוֹדַת-הַשֵּׁם, וְלַתֵּן לָנוּ עֲצוֹת בְּכָל עֶסְקֵינוּ וְכוּ' וְכוּ', וְגַם מַחוּ הָיָה מְשׁוּטֵט תְּמִיד בְּהַשְׁגוֹת גְּבוּהוֹת וְנוֹרָאוֹת תְּמִיד וְכוּ' וְכוּ' - אֶף-עַל-פִּי־כֵן הָיָה עוֹסֵק בְּ'לַמּוּד-הַתּוֹרָה' בְּפִשְׁיטוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם. וְלֹא הָיָה טְרוּד כְּלָל, רַק תְּמִיד הָיָה בִּישׁוּב־הַדַּעַת.

וּבַעֲנָן זֶה הָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא, וְאִי-אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מִזֶּה כְּלָל. וּמַחֲמַת זֶה הָיָה לוֹ פְּנָאֵי עַל כָּל דְּבַר. וְתְּמִיד הָיָה לְמוֹדוֹ בְּמַהֲירוֹת גְּדוֹל מְאֹד וְכוּ' וְכוּ'.

וּסְפָר עִמָּנוּ הַרְבֵּה בַּעֲנָן זֶה: שְׁטוּב לְלַמֵּד בְּמַהֲירוֹת וְלִבְלִי לְדַקְדָּק הַרְבֵּה בְּלַמּוּדוֹ. רַק לְלַמֵּד בְּפִשְׁיטוֹת בְּזַרְיזוֹת. וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ הַרְבֵּה בְּשַׁעַת לְמוֹדוֹ מַעֲנִין לְעֵנָן, רַק יִרְאֶה לְהַבִּין הַדְּבָר בְּפִשְׁיטוֹת בְּמַקּוֹמוֹ.

וְאִם לְפַעֲמִים אֵינּוּ יָכוֹל לְהַבִּין דְּבַר אֶחָד - אַל יַעֲמֵד הַרְבֵּה שֵׁם וַיִּנְיַח אוֹתוֹ הָעֵנָן וַיִּלְמַד יוֹתֵר לְהַלְךְ. וְעַל-פִּי הָרַב יַדַּע אַחֲרֵי־כֵן מִמִּילָא מַה שְּׁלֹא הָיָה מִבֵּין בְּתַחֲלָה, כְּשִׁילְמַד כְּסֻדְר בְּזַרְיזוֹת לְהַלְךְ יוֹתֵר.

וְאָמַר: שְׂאִין צְרִיכִין בְּלַמּוּד רַק הָאֲמִירָה לְבַד, לוֹמֵר הַדְּבָרִים כְּסֻדְר, וּמִמִּילָא יָבִין.

וְלֹא יִבְלְבֵל דַּעְתּוֹ בְּתַחֲלַת לְמוֹדוֹ שִׁירְצָה לְהַבִּין תְּכַף, וּמַחֲמַת-זֶה יִקְשֶׁה לוֹ

הַרְבֵּה תְּכַף וְלֹא יָבִין כְּלָל. רַק יִכְנִים מַחוּ בְּהַלְמוּד וַיֹּאמֶר כְּסֻדְר בְּזַרְיזוֹת וּמִמִּילָא יָבִין. וְאִם לֹא יָבִין תְּכַף - יָבִין אַחֲרֵי-כֵן.

וְאִם יִשְׁאַרוּ אֵיזָה דְּבָרִים שְׂאֶף-עַל-פִּי־כֵן לֹא יוֹכֵל לְעַמֵּד עַל פּוֹנְתּוֹ - מַה בְּכָךְ? - כִּי מַעֲלַת רַבּוּי הַלְמוּד עוֹלָה עַל הַכֹּל.

וּכְמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת סג.): "לְגַמּוּר וְהַדָּר לְסַבֵּר, וְאֶף-עַל-גַּב דְּלֹא יַדַּע מַה קָאָמַר, שְׂנַאָמַר (תַּהֲלִים קיט, כ): 'גְּרַסָּה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה'" וְכוּ'.

כִּי עַל-יַדֵּי רַבּוּי הַלְמוּד שְׁיִלְמַד בְּמַהֲירוֹת וַיִּזְכֶּה לְלַמֵּד הַרְבֵּה - עַל-יַדֵּי-זֶה יִזְכֶּה לְעַבֵּר כְּפָה פְּעָמִים אֶלּוֹ הַסְּפָרִים שְׁלוֹמַד, לְגַמְרָם וְלַחְזוֹר לְהַתְּחִיל וְלְגַמְרָם פַּעַם אַחֵר פַּעַם.

וְעַל-יַדֵּי-זֶה מִמִּילָא יָבִין בַּפַּעַם הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי כֹּל מַה שְּׁלֹא הָיָה מִבֵּין בְּתַחֲלָה, כֹּל מַה שְׂאֶפְשָׁר לְהַבִּין וְלַעֲמֵד עַל דְּבָרֵיהֶם.

וּבַאֲמַת הוּא דֶּרֶךְ עֲצָה טוֹבָה מְאֹד בַּעֲנָן הַלְמוּד - כִּי עַל-יַדֵּי-זֶה יִכּוֹלִים לְזַכּוֹת לְלַמֵּד הַרְבֵּה מְאֹד לְגַמְרָם כְּפָה וְכְּפָה סְפָרִים, וְגַם יִזְכֶּה לְהַבִּין הַדְּבָרִים יוֹתֵר - מִאֲשֶׁר הָיָה לוֹמֵד בְּדַקְדּוּק גְּדוֹל, כִּי זֶה מְבַלְבֵּל מְאֹד מִן הַלְמוּד.

וּכְפָה בְּנֵי אָדָם פְּסָקוּ מִלְמוּדָם לְגַמְרֵי עַל-יַדֵּי רַבּוּי הַדַּקְדּוּקִים שְׁלָהֶם. וּמֵאוּמָה לֹא נִשְׂאָר בְּיָדָם.

אֲבָל כְּשִׁירְגִיל עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּמַהֲירוֹת כַּנ"ל בְּלִי דַקְדּוּקִים הַרְבֵּה - הַתּוֹרָה תִּתְקַיֵּם בְּיָדוֹ, וַיִּזְכֶּה לְלַמֵּד הַרְבֵּה מְאֹד, גְּמָרָא וּפּוֹסְקִים כְּלָם, וְתַנ"ךְ וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֵּהָר וּקְבָלָה וּשְׂאָר סְפָרִים כְּלָם.

וּכְבָּר מְבֹאֵר (שיחות-ה"ר"ן כח) שיחתו של רבנו ז"ל: "שטוב לאדם שיעבר בהייו בכל הספרים של התורה הקדושה!" וכו'.

מת.

(שיחות-ה"ר"ן צא)

סִגְלָה לְהַתְמַדָּה, שייצבה להיות מתמיד בלמודו: הוא להזהר לבלי לדבר על שום איש ישראל!

מט.

(כוכבי-אור, שיחות-וספורים יב)

רבנו ז"ל עורר איש אחד בר אורין' על התמדת הלמוד, בזה הלשון: "שפתיך לא תשבתנה, התורה תרוה אותך, התורה תחזק אותך, התורה מעשרת"

[די ליפן זאלן דיר נישט צו שטיין, די תורה וועט דיך קוויקן, די תורה וועט דיך שטארקן, די תורה מאכט רייך].

"ודע מה שתשיב לאפיקורוס" (משנה יד)

נ.

(ח"א סב, ב-בסוף)

מה שהגביל השם-יתברך לשכל האנושי שיוכל להבין, מצוה גדולה לחדד השכל להבין על בריו, ועל-זה נאמר (אבות פ"ב מ"ד): "ודע מה שתשיב לאפיקורוס".

כי יש חלוק בין הקשיות. כי יש קשיא שיוכל להבין תרוץ, על זה נאמר: "ודע מה" וכו'. ויש קשיא שאינו באפשרי לשכל האנושי להבין תרוץ, אסור לאדם לעין בהם וכו', רק להעמיד על אמונה.

וּאִפְלוּ ה'קשיות' שיש עליהם 'תשובה' - לפעמים נסתמו שבילי השכל, ונזרקה בו 'אפיקורסות', ואינו יודע מה להשיב על האפיקורסות שבלבו, שיש מחלוקת בלבו בין שני יצרין. פי ה'דיעה' היא מה'יצר-הטוב שבלב, ו'הסתרת-הדיעה' היא מה'יצר-הרע שבלב'.

וְהַתְקוּן לזה: למוד הפוסקים הלכות פסוקות. ואז נתקשר לה'שלום-שבקדשה', ומתקן ה'מחלוקת-שבקדשה', ונתבטל 'מחלוקת היצר-הרע' שבלבו, ונפתחין לו 'שערי-השכל', שידע להשיב לאפיקורוס. וכל זמן שאינו זוכה, צריך לסמך רק על אמונה.

וזה אותיות 'שלו"ם' נוטריקון: "ודע מה שתשיב לאפיקורוס" - פי על-ידי ה'שלום', יודע להשיב על אפיקורסות שבלבו.

וגם על-ידי ה'שלום' שיש בין אחד לחברו, נתבטלין ה'אפיקורסות'. ועל-ידי ה'מחלוקת' באין 'כפירות' - מאחר שאינם באים ומתועדים יחד לדבר אחד עם חברו להפכו לדעתו.

וּאִפְלוּ יבואו יחד וידברו זה עם זה, לא ישוב מדעתו, מחמת הנצחון של המחלוקת. אבל פשיש שלום - בודאי יתבטל העבודה-זרה והאפיקורסות - על-ידי שידברו וישיבו זה עם זה מדעותיו הרעות והכפירות, ובודאי יבואו לאמונה-שלמה וישרה על-ידי השלום.

נא.

(ח"א סד, ב)

יש שני מיני 'אפיקורסות': (א) 'אפיקורסות' שפא מחכמות-היצוניות,

נב.

(חיי-מוהר"ן תיח)

רַבְנּוּ ז"ל אָמַר בְּזֶה-הַלְשׁוֹן: "א' דַּע מַה שֶּׁתְּשִׁיב לְאֶפִיקוֹרוֹס" (אבות פ"ב מ"ד) -

בֵּין אֵיךְ! [אני הוא ה'דע מה שתשיב לאפיקורוס'].
וְעוֹד שֶׁמַּעֲתִי שֶׁאָמַר עַל עֵנְיָן הַנ"ל: "אָנִי וְאֲנָשִׁי!"

"לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן-חורין לבטל ממנה" (משנה טז)

נג.

(ח"א נד, ג)

'תורה', הוא בחינת 'הסתפקות', כי היא בחינת "עץ החיים" (בראשית ב, ט), "דמזון לכלא ביה" (דניאל ד, ט"ח; זחר בראשית כו.), שיש לכל אחד די ספוקו ממנה.

וְגַם בְּלִמּוּד-הַתּוֹרָה בְּעֶצְמָהּ יֵשׁ בְּחִינַת 'הסתפקות', כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מט"ז): "לא עליך המלאכה לגמור".

וְאִפְלוּ הַהֲמוֹן שְׂאִינָם יְכוּלִים לְלַמֵּד, מְקַיְמִין 'עסק התורה' ב'קריאת-שמע', כמו שאמרו חז"ל (מנחות צט:).

[לקוטי-עצות, תלמוד-תורה מ: לפעמים מבלבל את האדם מה שרוצה ללמוד יותר מדי, פי רואה שיש הרבה ללמד, ורוצה ללמד כל התורה על רגל אחת, ומחמת זה מתבלבל מאד. ולפעמים מתבטל על-ידי-זה ואינו לומד כלל, על-כן צריך גם בתורה בחינת 'הסתפקות'].

נד.

(שיחות-הר"ן כז)

אִף-עַל-פִּי שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהִיטֵת זְרִיז גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּעִבּוּדַת-הַשֵּׁם, לְהַזְדַּרֵּז מְאֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה בְּעִבּוּדַת-הַשֵּׁם, כִּי עֶקֶר הוּא

וְעָלָיו נֹאמַר (אבות פ"ב מ"ד): "וְדַע מַה שֶּׁתְּשִׁיב לְאֶפִיקוֹרוֹס" - כִּי הָאֶפִיקוֹרוֹסוֹת הַזֹּאת יֵשׁ עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה, כִּי בָּא מ'חכמות-חיצוניות' שבאים מבחינות 'שבירת-כלים'.

וְכִי שָׁנוּפֵל לְאֶפִיקוֹרוֹסוֹת' הַזֹּאת, אֲפֹשֶׁר לוֹ לְמַצֵּא הַצָּלָה לְצֵאת מִשָּׁם, כִּי יוּכַל לְמַצֵּא שָׁם הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ אִם יִבְקֶשְׁהוּ וְיִדְרֹשְׁהוּ שָׁם.

כִּי מֵאַחַר שֶׁבָּאִים מִשְׁבִּירַת-כָּלִים - יֵשׁ שָׁם כְּמָה נִיצוּצוֹת הַקִּדְשָׁה וְאוֹתִיוֹת שֶׁנִּשְׁבְּרוּ וְנִפְלוּ לְשָׁם, וְיֵשׁ שָׁם חֵיוֹת אֱלֹקוֹת.

וְעַל-כֵּן הָאֶפִיקוֹרוֹסוֹת' הַזֹּאת יֵשׁ עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה, וְעָלָיו נֹאמַר: "וְדַע מַה שֶּׁתְּשִׁיב לְאֶפִיקוֹרוֹס".

(ב) הָאֶפִיקוֹרוֹסוֹת' שֶׁבָּא מ'חלל-הפנוי'. שְׂאִי-אֲפֹשֶׁר לְיִשָּׁב הַקִּשּׁוֹת הַבָּאִים מִשָּׁם, הֵינּוּ לְמַצֵּא שָׁם הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, כִּי אִין שָׁם 'אלקות' כְּבִיכּוֹל, כִּי אֵלּוּ הִיָּה מוֹצֵא שָׁם הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, אִם-כֵּן לֹא הִיָּה 'פנוי', וְהִיָּה הַכֹּל 'אין-סוף'.

וְעַל הָאֶפִיקוֹרוֹסוֹת' הַזֹּאת, נֹאמַר (משלי ב, ט): "כֹּל בְּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוֹן".

רַק יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי אֲמוּנָה, עוֹבְרִים עַל כָּל הַחֲכָמוֹת, וְאִפְלוּ עַל הָאֶפִיקוֹרוֹסוֹת' הַזֹּאת - כִּי מְאֻמִּינִים בְּהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ בְּלִי שׁוּם חִקִּירָה וְחֲכָמָה, רַק בְּאֲמוּנָה-שְׁלֵמָה'.

וְעַל-כֵּן נִקְרָאִים "עֲבָרִיִּים" (שמות ג, יח; ועוד) - ש'עוברים' בְּאֲמוּנָתָם עַל כָּל הַחֲכָמוֹת.

וְעַל-כֵּן בּוֹדָאֵי מְזֶה הָאֶפִיקוֹרוֹסוֹת הַשְּׁנִיָּת, בּוֹדָאֵי צָרִיךְ לְזַהֵר וְיִזְתֵּר לְבָרַח וּלְהַמְלִיט מִשָּׁם, לְבָלִי לְעֵינַי וּלְהַבִּיט בְּדַבְרֵיהֶם כָּלֵל, כִּי חֲסִי-וְשָׁלוֹם בּוֹדָאֵי יִשְׁקַע שָׁם.

נו.

(שיחות-הר"ן שיה)

שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ ז"ל בַּמָּה־פְּעָמִים: "אֵין מַה

לַעֲשׂוֹת" [מ'האט גארנישט צו טאן].

וְכֵן מִבְּאֵר בְּדִבְרֵי חֲז"ל (מִנְחוֹת צט:): "תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דְּבִרֵי תוֹרָה לֹא יִהְיֶה עֲלֵיךָ חוֹבָה, וְאִי אַתָּה רִשְׁאֵי לַפֹּטֵר עֲצֻמָּךְ מֵהֵן!" - וְהוּא עֲצָה נִפְלְאָה לְמִי שֶׁמְבִינָה מְעֵט.

נד.

(חיי-מוהר"ן תל)

אֵין דְּרַכּוּ לַיעֶץ אֶת הָאָדָם וְלִגְזֹר עָלָיו בְּדוּקָא: "שִׁיעֵשָׂה דוּקָא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצוּה!" - רַק הוּא מֵיעֵצוּ בְּדֶרֶךְ עֲצָה טוֹבָה: "אִם יַעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה, וְאִם לֹא לֹא!"

אֶהְיֶה-עִלְפִּי שְׂרָצוֹנוּ שִׁיעֵשָׂה כְּךָ, אֶהְיֶה-עִלְפִּי כִּי אֵין דְּרַכּוּ לְדַחֵק עַל שׁוֹם דְּבַר שִׁיעֵהִי דוּקָא כְּךָ, אֶלָּא אִם יִהְיֶה יִהְיֶה וְאִם לֹא לֹא וְכוּ'. וַיֵּשׁ לִי בַּמָּה טְעָמִים עַל-זֶה וְכוּ' וְכוּ'.

נח.

(חיי-מוהר"ן תלא)

וְאֶפְלוּ בַּעֲבוּדַת-הַשֵּׁם צְרִיכִין לַפְּעָמִים זֹאת, לְבָלִי לְהַכְרִיחַ עֲצֻמוֹ יוֹתֵר מִדֵּי.

אֶהְיֶה-עִלְפִּי שֶׁבְּאַמַּת צְרִיכִין לְהִיּוֹת זְרִיז גָּדוֹל מְאֹד לְקַדֵּשׁ עֲצֻמוֹ כְּרֵאוּי, וְלִזְכּוֹת לַעֲבוּדַת-הַשֵּׁם בְּשִׁלְמוֹת בְּמַהִירוֹת גָּדוֹל, וְאֶסוּר לְהַנִּיחַ מִיּוֹם לְחֻבְרוֹ כֹּלל, כִּי אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד כֹּלל אֶפְלוּ בְּהֶרֶף-עֵין.

וְעַל-כֵּן כָּל מַה שֶׁיְּכוֹלִין לְהַתְּגַבֵּר לַעֲשׂוֹת אִיזָה דְּבַר בַּעֲבוּדַת-הַשֵּׁם, צְרִיכִין

הַעֲשִׂיָה, לְלַמֵּד הַרְבֵּה וְלַעֲשׂוֹת מְצוּוֹת הַרְבֵּה וְלְהַתְּפַלֵּל וְלְהַתְּחַנֵּן הַרְבֵּה לְשִׁפּוֹד לְבוֹ לְפָנָיו יְתִבְרַךְ, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שָׂאֵר עֲנִינֵי עֲבוּדַת-הַשֵּׁם.

אֶהְיֶה-עִלְפִּי-כֵן - אֵל תְּהִי נִבְהָל בְּשִׂאתָהּ רוּאָה ב'סְפָרִים-קְדוֹשִׁים' עֲנִינֵי עֲבוּדוֹת הַרְבֵּה. אֵל תְּהִי נִבְהָל מִפְּנֵי זֶה יֹאמֵר: "מְתִי אוֹכַל לְקַיֵּם אַחַת מֵהֵנָּה מִכָּל הָעֲנִינִים הַלְלוּ, מִכָּל-שִׁפּוֹן בְּלָם!" - כִּי צְרִיךְ לְבַל יִהְיֶה מְבַהֵל לְחֻטָּף הַכָּל בְּבַת-אַחַת, רַק לֵילֵךְ בְּנַחַת, בְּהַדְרָגָה מְעֵט מְעֵט.

וְלֹא שִׁיָּהָא מְבַהֵל וּמְבַלְבֵּל שְׂרוּצָה לְקַיֵּם וְלְחֻטָּף הַכָּל בְּבַת אַחַת, וּמַחֲמַת זֶה נִתְּבַלְבֵּל לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּשִׂרְפָה חֶסֶד-וְשָׁלוֹם, שֶׁמַּחֲמַת הַבְּהִלָּה חוֹטְפִין מַה שֶׁאֵין צְרִיכִין. רַק צְרִיךְ לְנַהֵג בְּהַדְרָגָה בְּנַחַת מְעֵט מְעֵט.

וְאִם לַפְּעָמִים אֵין הָאָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֹּלל בַּעֲבוּדַת-הַשֵּׁם, מַה לַעֲשׂוֹת? "אֲנִס רַחֲמָנָא פְּטִירָה" [הָאָנוּס, הַשֵּׁם פּוֹטֵר אוֹתוֹ] (נְדָרִים כז. בְּבֵא-קָמָא כח: עֲבוּדָה-זָרָה נד.).

נה.

(שיחות-הר"ן עו)

יְכוֹלִין לְהִיּוֹת 'אִישׁ כָּשֶׁר' אֶפְלוּ אֵינוּ יָכוֹל לְלַמֵּד כֹּלל, וְאֶפְלוּ 'צְדִיק' יְכוֹלִין לְהִיּוֹת אֶהְיֶה-עִלְפִּי שֶׁאֵינוּ 'לְמַדָּן' כֹּלל.

רַק 'בַּעַל הַשְּׂגָה' אֵין יְכוֹלִין לְהִיּוֹת כִּי-אִם כְּשֶׁהוּא 'לְמַדָּן' בְּגַמְרָא פְּרוּשׁ רִשְׁ"י וְתוֹסְפוֹת. אֲבָל 'אִישׁ כָּשֶׁר' וְ'צְדִיק גָּמוּר' יְכוֹלִין לְזַכּוֹת, אֶפְלוּ מִי שֶׁהוּא 'אִישׁ פְּשוּט' לְגַמְרֵי - "וְלֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לְגַמְרֵי, וְאִי אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהַבְטִיל מִמֶּנָּה" (אָבוֹת פ"ב מט"ז).

לעשותו מיד דיקא, בלי אחור ועבוב כלל, אפלו רגע אחת.

כי מי יודע במה מניעות ועבובים ורהורים (נפחאחר: 'נסכסוכים') יהיה לו בשעה האחרת - כי אין להאדם בעולמו כי- אם אותה השעה ואותה הרגע בלבד.

אף-על-פי-כן - לפעמים בשרואין שמתגברין ומכריחין עצמו לאיזה דבר ואינו עולה בידו, צריכין לפעמים להמתין ולבלי לפל בדעתו מזה, ולבלי לבלבל דעתו כלל במה שאינו זוכה לאותו הדבר. וימתין קצת עד שיבוא עתו וכו' וכו'.

נט.

(חיי-מוהר"ן תלה)

בשהכנים אותי בהתמדת הלמוד, וצוה עלי וקבע לי שעורים גדולים בכל יום וכו', ואז נמשך גמר הלמוד של הארבעה שלחן-ערוך עוד איזה שנים, והיה לי צער מזה.

ענה ואמר: הלא זה הדבר הוא רק אצלנו, שאנו רוצים לגמר הכל בזריזות, אבל אצל העולם, יכולים לעבר שלש או ארבע שנים להבל ולריק וכו'.

וכונתו הקדושה היה ענין הנ"ל: שאי- אפשר לדחק את השעה בשום דבר. אף-על-פי שרצונו מאד לגמר מיד, אף- על-פי-כן אם רואין שאי אפשר, והבלבולים מתגברין ביותר, חלילה להתבלבל מזה. רק יעשה במתינות מה שיוכל, ויצפה ויחכה לישועת-השם עד שיגמר וכו'.

כי החפץ באמת: יבין מזה עצות והתחזקות לעבודת-השם-יתברך:

להיות זריז מאד בכל דבר הנוגע לעבודת- השם-יתברך, ואף-על-פי-כן לא יהיה דוחק את השעה. מפל-שפן שלא יתבלבל לגמרי חסו-שלום מחמת זה, ויארך אפו להמתין ולהמתין ולהמתין, "עד יסקיף וירא ה' משמים" (איכה ג, נ). (עי-שם עוד בפנים אותיות תל- תלה).

ס.

(ימי-התלאות בסופו)

ספר מוהרנ"ת ז"ל: שקדם שנתקרבותי לרבנו ז"ל, כמעט הייתי רחוק מלמוד, בשביל שרצוני היה להיות בין המתמידים.

וכיון כשבאתי לבית-המדרש ונודמן לי איזו מניעה ולא הייתי יכול תיכף ללמוד, למדתי מעט, ועוד איזה מניעה.

בשראיתי זאת פעמים ושלוש, כבר התיאשתי מיום זה, והתמדה יתחיל מיום שני, וכן ארע לי ביום שני באופנים אחרים, וכן ביום השלישי - עד שנפלתי ליאוש, ונעשיתי 'בטלן גמור'.

בשנתקרבותי אמנם לרבנו ז"ל, ואמר לי אודות זה: "אביסעלע איז אויך גוט" [מעט זה גם טוב] - אחר-כך כשבאתי לבית-המדרש וראיתי שאיני יכול ללמוד הרבה כי אם מעט - ונזכרתי בדברי רבנו ז"ל: "אביסעלע איז אויך גוט" [מעט זה גם טוב] - ובכן למדתי מעט.

אחר-כך אמרתי: "אלמד עוד מעט!" - ולמדתי עוד מעט, ומעט מעט נעשיתי 'מתמיד'.

וגם זאת הועיל לי הרבה, מה שהודיע רבנו ז"ל: שבעת הלמוד אין

במקום זה ועשירה במקום אחר, וגם
הבקיאות בלמוד הרבה, יתישב הדבר מאליו
בלי יגיעה ברגע אחת.

לעמוד על דבר קשה עד לתרץ ולישב הדבר
בשעה זו דוקא! - לבד שביטלים מחמת זה
זמן רב, עוד לפעמים נמאס כל הלמוד.

ובכן: אין לעמוד הרבה, רק לסמן
שבמקום זה צריך עיון, ותורה עגיה

חדש אייר

א.

(ח"א רעז)

כָּל הַרְפוּאוֹת בְּאֵין מִן הָאָרֶץ, וְעַל־כֵּן בְּעֵת שֶׁהָאָרֶץ נוֹתֶנֶת יְבוּלָה שְׁנוֹתֶנֶת כַּח בְּכָל הָאֵילָנוֹת וְהַצְמָחִים, בְּזִמַּן הַחֲנִיטָה ב'הַדָּש־אֵייר' - אָזי יֵשׁ כַּח יוֹתֵר בְּכָל הַרְפוּאוֹת, כִּי אֵז נוֹתֶנֶת הָאָרֶץ בָּהֶם כַּח.

אָבֵל בְּזִמַּן אַחֵר - אֶפְלוּ אִם יִקְחוּ אוֹתָן הַרְפוּאוֹת בְּעֶצְמָן, אֵין לָהֶם זֶה הַכַּח.

וְעַל־כֵּן לֹקַחִין רְפוּאוֹת ב'הַדָּש־אֵייר', שֶׁהוּא 'מִיֵּא' [חדש הלועזי].

וְעַקֵּר הוּא 'אָרֶץ־יִשְׂרָאֵל' - כִּי כָּל הָאָרְצוֹת מְקַבְּלִין מ'תְּמִצִּית אָרֶץ־יִשְׂרָאֵל'. וְ'אָרֶץ־יִשְׂרָאֵל', לַפְעָמִים נִקְרָאת 'אָרֶץ־כְּנַעַן', וְלַפְעָמִים נִקְרָאת 'אָרֶץ' סָתֵם.

הַיָּנוּ: כְּשֵׁישׁ 'מַחְלֶקֶת' - נִקְרָאת 'אָרֶץ־כְּנַעַן'.

אָבֵל כְּשֵׁישׁ 'שְׁלוֹם' - הִיא נִקְרָאת 'אָרֶץ' סָתֵם.

וְאָזי הִיא בְּחִינַת (תְּהִלִּים סז, ז): "אָרֶץ נֹתְנָה יְבוּלָה" - שְׁנוֹתֶנֶת כַּחוֹתִיָּה לְכָל 'יְבוּל הָאָרֶץ' - וְאָזי יֵשׁ כַּח לְכָל הַרְפוּאוֹת.

וְעַל־כֵּן אוֹתִיּוֹת 'אֵייר', רֵאשִׁי־תְבוֹת (שָׁם ו, יא): "אֵינִי יִשְׁבֹּנוּ יִבְשׁוּ רָגַע"

(מְגִלַּת־עֲמֻקּוֹת אוֹפֵן קכא; דְּרִיִּדִין מֵאֵמֶר ז) - כִּי אָזי הֵם כָּל הַרְפוּאוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת 'שְׁלוֹם', בְּחִינַת: "אָרֶץ נֹתְנָה יְבוּלָה".

לקוטי תפלות

חדש אייר

ובפרט ב'חדש אייר', הוא 'ירח זיו', שבו פורחים וחונטים כל יבול הארץ.

רחם עלינו, שלא נצטרך לעסק חס-ושלום עם שום דאקטורים ורופאים שבעולם. רק תברך את כל יבול הארץ, ותשפיע בהם כח לרפאות כל תחלואי ומכאובי עמך בית-ישראל.

ותעלה מהרה רפואה שלמה לכל תחלואינו ולכל מכאובינו ולכל מפותינו (ובפרט וכו'), כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה.

ואין לנו שום סמיכה על שום רפואה של הרופאים והדאקטורים, כי אם עליך לבד, בורא רפואות. רפאינו ה' ונרפא, הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה.

☞ [א] לקוטי-תפלות ח"א קז ☞

(על-פי לקוטי-מורה"ן ח"א רעז, 'צדיק בתמר יפרח')

ותזבני להמשיך עלי ועל כל ישראל קדשת ארץ-ישראל. ותבטל אחיזת המחלקת מארץ-ישראל, ולא תהיה נקראת בשם 'ארץ כנען', רק בשם 'ארץ הקדושה', 'ארץ-ישראל'.

ותמשיך שפע טובה וברכה גדולה מ'ארץ-ישראל' לכל הארצות, ותברך את יבול הארץ ואת כל פרי האדמה, ויקים מקרא שכתוב: "ארץ נתנה יבולה, יברכנו אלהים אלהינו".

וברחמיך הרבים, תתן כח בכל יבול הארץ, לרפאות את כל תחלואי ומכאובי עמך בית-ישראל.